PARALLELLOPPDRAG
NYTT REGJERINGSKVARTAL

Evalueringskomiteens rapport
02. 06. 2015

Forsidebilder:
Øverst fra venstre; Team White, forslag for oppgave A, sett fra Akersgata, Team Snøhetta, forslag for oppgave B sett fra Akersgata.

Andre rad fra venstre; Team LPO, forslag for oppgave A, sett fra Akersgata, Team Asplan Viak, forslag for visjonsoppgaven sett fra Akersgata.

Tredje rad fra venstre; Team BIG, forslag for oppgave A, sett fra Akersgata, Team MVRDV, forslag for visjonsoppgaven sett fra Akersgata.

Nederst til høyre; Arkitektur- og designhøgskolen - studentoppgave - Åpent kvartal.

FORORD

Regjeringen fattet 22. mai 2014 sin beslutning om hovedkonsept for framtidig regjeringskvartal. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) ga deretter 26. juni 2014 Statsbygg i oppdrag å gjennomføre en idéfase som start på arbeidet med en statlige reguleringsplan.

Statsbygg i samråd med KMD valgte å gjennomføre idéfasen som parallelle oppdrag etter en åpen anbudskonkurranse for å kunne belyse byplanmessige utfordringer og muligheter bredest mulig. Det er viktig å presisere at parallelloppdragene ikke vært en konkurranse, men en åpen, honorert idéutviklingsprosess der det ikke skulle kåres noen vinner.

Seks team ble kvalifisert til å delta i idéfasen etter den offentlige anskaffelsen. I tillegg inviterte Statsbygg et studentkurs ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO), som har deltatt i prosessen. Statsbygg oppnevnte en evalueringskomite bestående av 10 fagpersoner med mandat å evaluere forslagene samt å gi anbefalinger til videreføring. Dette dokumentet er komiteens rapport.

Oslo, 02.06.2015.

Jens Kvorning, Komiteens leder

Jeppe Aagaard Andersen

Marius Botten

Katharina Th. Bramslev

Karl Otto Ellefsen

Bjørne Grimsrud

Karolina Keyzer

Nils Marstein

Sidsel Sandelien

Are Telje

INNHOLD

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for oppdraget 6
1.2 Formål med parallelloppdraget 6
1.3 Overordnet mål og regjeringens beslutning 7
1.4 Oppgaven 8
1.5 Oppgavefordeling 8
1.6 Evalueringskomiteen 10
1.7 Sentrale evalueringsteamer 11
1.8 Prosess og anbefalinger 12

2. Anbefalinger

2.1 Parallelloppdragets bidrag til avklaring av hovedproblemstillinger 15
2.2 Program, arealbehov og tomtekapasitet 16
2.3 Byplangrep 17
2.4 Ariktektonisk uttrykk 19
2.5 Plan og organisering av bygningskomplekset 21
2.6 Kapasitet 22
2.7 Landskap, byrom og parkarealer 23
2.8 Trafikk og logistikk 23
2.9 Sikkerhet 24
2.10 Miljø 26
2.11 Kulturminner 26
2.12 Gjennomførbarhet 27
2.13 Videreføring 28

3. Generelle diskusjoner

3.1 Kravene til Regjeringskvartalet 31
3.2 Diskusjons- og evalueringstemaer 32
3.3 Byplangrep 32
3.4 Arkitektonisk uttrykk 39
3.5 Bygningskomplekset, plan og organisering 44
3.6 Kapasitetsvurderinger 47
3.7 Landskap, byrom og parkarealer 49
3.8 Trafikk og logistikk 51
3.9 Sikkerhet 52
3.10 Miljø 56
3.11 Kulturminner 60
3.12 Gjennomførbarhet 62

4. Parallelloppdragene for regjeringskvartalet i Oslo - Omtale av enkeltprosjektene

Team White 68
Team LPO 78
Team BIG 90
Team Snøhetta 102
Team Asplan Viak 114
Team MVRDV 124
Arkitektur- og designhøyskolen - studentoppgave 136

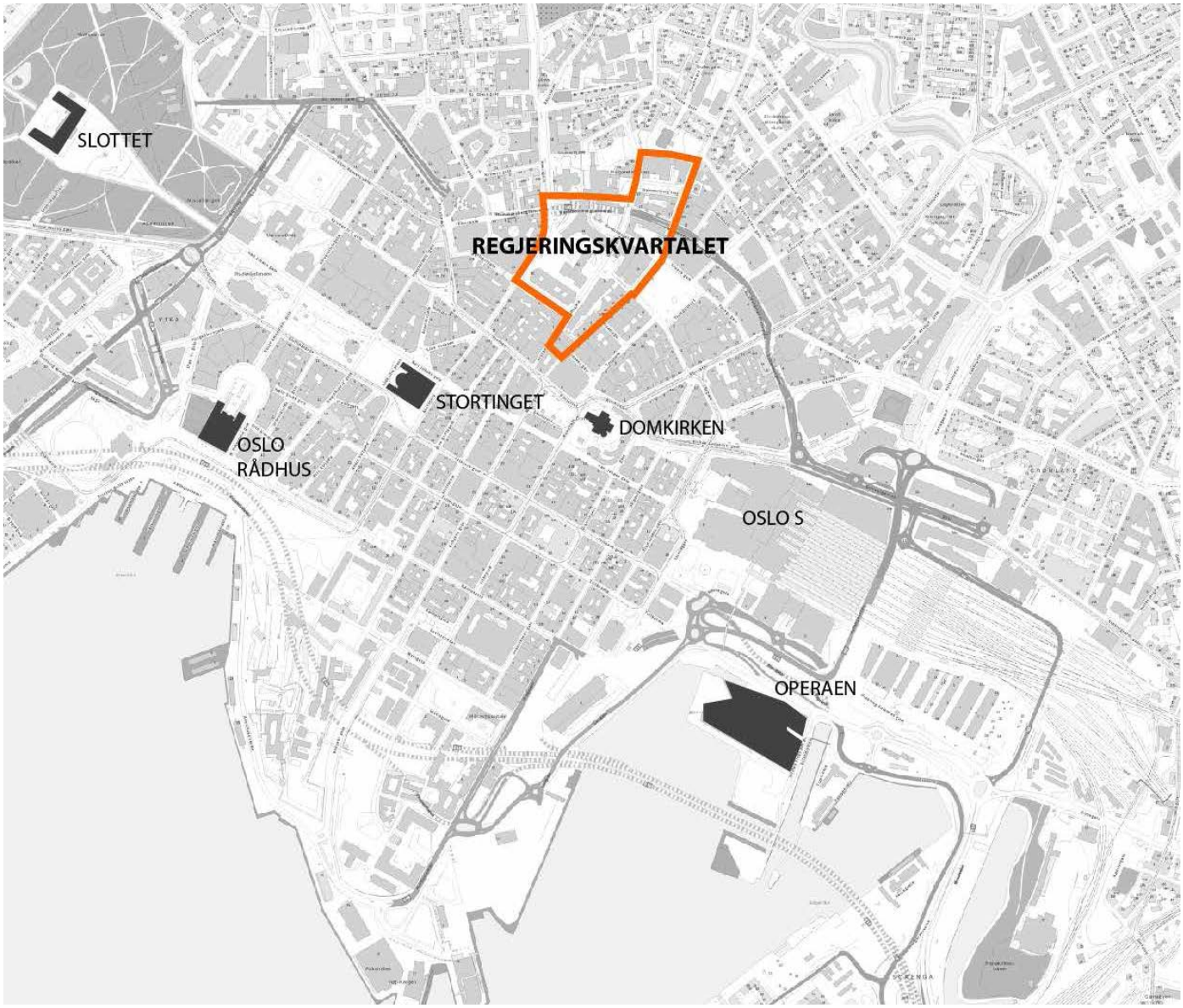

Studieområdets beliggenhet i Oslo.

1. INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR OPPDRAGET

Høsten 2013 ble det utført en konseptvalgutredning for framtidig regjeringskvartal (KVU), hvor ulike muligheter for løsninger ble vurdert ut fra departementenes behov, bybehov og krav til miljø og sikkerhet. Regjeringen har, basert på blant annet Konseptvalgutredningen og kvalitetssikringsrapporten av denne (KS1), besluttet hvilke føringer som skal legges til grunn for løsningen. Det er bestemt at det framtidige regjeringskvartalet (RKV) skal gjenoppbygges mellom Akersgata og Møllergata og nordøst mot Hammersborg, det såkalte «Konsept øst» fra Konseptvalgutredningen.

Som grunnlag for arbeidet med et nytt regjeringskvartal vil det utarbeides en statlig reguleringsplan som skal konkretisere og fastsette byplanrammene for den videre utviklingen av regjeringskvartalet. Regjeringen har også besluttet at det skal gjennomføres en idéfase som grunnlag for å utarbeide reguleringsplanen. Idéfasen skal gjennomføres ved parallelloppdrag for å sikre godt tilfang av ideer samt offentlig meningsytring. Parallelloppdragene ble utarbeidet våren 2015, og forslagene til prosjekter ble gjort tilgjengelige i pressen og i en utstilling ved Høyblokken i regjeringskvartalet i april 2015.

1.2 FORMÅL MED PARALLELLOPPDRAGET

Parallelloppdraget blir gjennomført som del av planarbeidet for å få fram forslag til byplanprinsipp og løsninger som kan bearbeides og videreføres i reguleringsplanen. Hensikten med å gjennomføre idéfasen i form av parallelle oppdrag er å sikre godt tilfang og et stort spekter av ideer og løsningsmuligheter for det nye regjeringskvartalet samt å bidra til å sikre tilstrekkelig forankring og åpenhet i planprosessen. Parallelloppdraget er ikke er en konkurranse, men en åpen, honorert idéutviklingsprosess med seks utvalgte team. Det skal ikke kåres noen vinner etter avsluttet prosess, og det vil ikke tildeles kontrakter etter avslutning av oppdragene.

De utvalgte teamene er:

- Team White, med Alliance arkitekter og Sweco.
- Team LPO, Arkitekt Kristine Jensens tegnestue og Norconsult, med Sweco.
- Team BIG, med Hjellnes Consult, Gullik Gulliksen og Atelier Ten.
- Team Snøhetta, med Arup, Johanna Hensch og SINTEF.
- Team Asplan Viak, med Jarmund/Vigsnæs, Project for Public Space, Christian Joys og Clas Patrik Søderquist.
- Team MVRDV, med SAAHA AS, Arup, Lala Tøyen, Migrant AS, iark AS, Hovind AS og Degree of Freedom.

I tillegg er informasjon og diskusjoner åpnet for et studiokurs for studenter ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO), som kan komme med et felles forslag.

1.3 OVERORDNEDE MÅL OG REGJERINGENS BESLUTNING

En viktig overordnet beslutning er at det skal etableres ett samlet regjeringskvartal med Statsministerens kontor og alle departementene, bortsett fra Forsvarsdepartementet, innenfor området som er beskrevet i Konsept øst. Basert på blant annet Konseptvalgutredningen og kvalitetssikringen av denne har regjeringen besluttet hva som skal være de overordnede rammebetingelsene og målsettingene for nytt regjeringskvartal. Disse skal ligge til grunn for alt arbeidet med parallelloppdraget.

- Det framtidige regjeringskvartalet skal gjenoppbygges mellom Akersgata og Møllergata og nordøst mot Hammersborg, dvs. Konsept øst.
- Det framtidige regjeringskvartalet skal inkludere Statsministerens kontor, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) og alle departementene unntatt Forsvarsdepartementet.
- Regjeringen forutsetter en konsentrert utbygging for å få god arealutnytting i det eksisterende regjeringskvartalet.
- Det planlegges for 5700 arbeidsplasser i gamle og nye bygg ved innflyttingen i 2023–2025.
- Høyblokken og den åpne plassen mot Akersgata skal bevares. Det tas sikte på å også bevare den integrerte kunsten i Høyblokken. Det åpnes for tilbygg/utvidelser av Høyblokken og høyere bygg bak Høyblokken.
- Y-blokken, S-blokken og R4 rives. De to store integrerte kunstverkene i Y-blokken skal tas vare på, og videre bruk skal avklares senere.
- Sikkerhet er grunnleggende for det framtidige regjeringskvartalet. Sikkerhetstiltakene skal integreres i planleggingen. Det skal planlegges med et generelt grunnsikkerhetsnivå for alle departementene. Særskilte funksjoner og funksjoner med høyere posisjonsrisiko sikres spesielt, og det etableres beredskap for å kunne heve sikkerheten ytterligere i særskilte situasjoner.
- Bygninger og anlegg skal utformes slik at utformingen framstår som åpen og inviterende for publikum og besøkende.
- Utbyggingen skal ikke føre til endrede krav til Ring 1.
- Regjeringskvartalet skal planlegges med ambisiøse miljømål og høy grad av energieffektivitet slik at det ved planleggingen er på høyde med beste praksis for miljøvennlige bygg og uteområder i et livsløpsperspektiv, og slik at det gir en samfunnsøkonomisk lønnsom og kostnadseffektiv ressursbruk.

- Regjeringskvartalet skal ha en representativ arkitektonisk kvalitet som speiler dets symbolfunksjon og norske verdier. Regjeringskvartalet skal være tuftet på kvalitet, varighet og nøkternhet.
- Det skal vurderes om regjeringskvartalet kan bygges ut i etapper med gradvis innflytting.
- Arealnormene for nybygg i regjeringskvartalet settes foreløpig til 23–25 m2 BTA per ansatt, hvorav 15 m2 per ansatt er arbeidsplassrelatert areal.
- Det skal avsettes plass i utkastene for et minnested etter 22. juli 2011.

1.4 OPPGAVEN

Parallelloppdraget innebærer å utarbeide byplangrep og løsningsforslag for utformingen av det nye regjeringskvartalet og å utforske områdets utnyttelsespotensial. Forslagene skal baseres på regjeringens mål og føringer fra beslutningen om konseptvalg. Forslagene skal vise

- overordnede gate- og byromsstrukturer og byplangrep for området
- viktige sammenhenger med byveven omkring
- ett samlet regjeringskvartal med gode kontorarealer som gir mulighet for fleksibilitet og intern samhandling mellom departementene
- bebyggelsens plassering, utstrekning og hovedvolumer

1.5 OPPGAVEFORDELING

Teamene er delt i to grupper, A og B, med noe forskjellige premisser. Alle teamene har i tillegg gjennomført en fellesoppgave C – «Visjon» – der rammene er mer åpne.

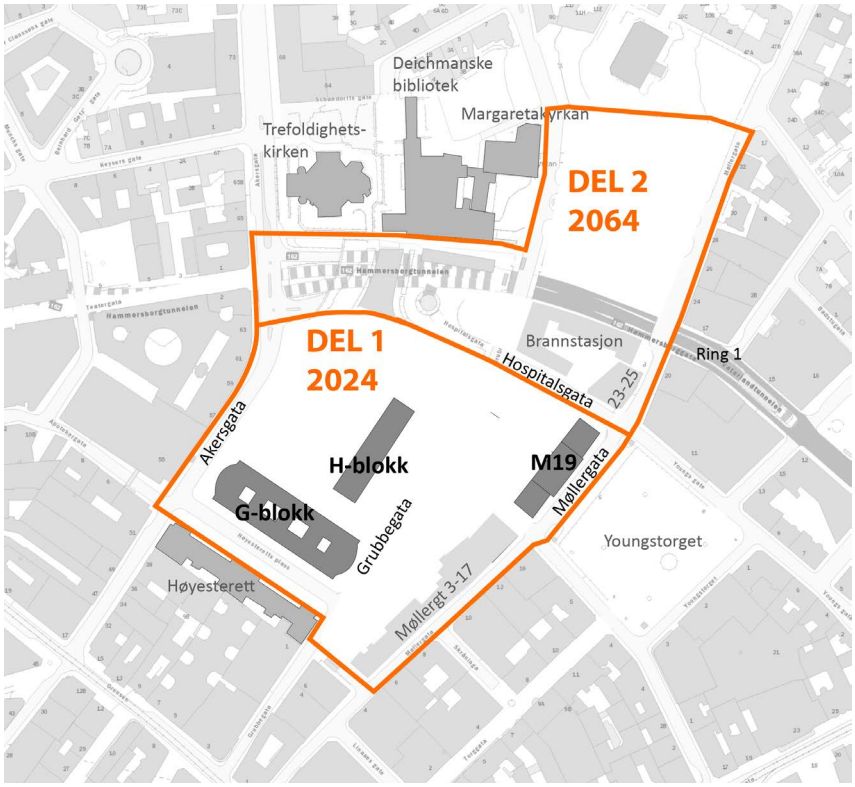

OPPGAVE A – «KOMPAKT»: skal vise utbygging av fase 1 innenfor studieområdet syd for Ring 1 og Hospitalsgata i 2024 og for hele planområdet i 2064.

Denne oppgaven er løst av

- Team White
- Team LPO
- Team BIG

Illustrasjonen viser områdene for gruppe A RKV 2024 – 2064 KOMPAKT.

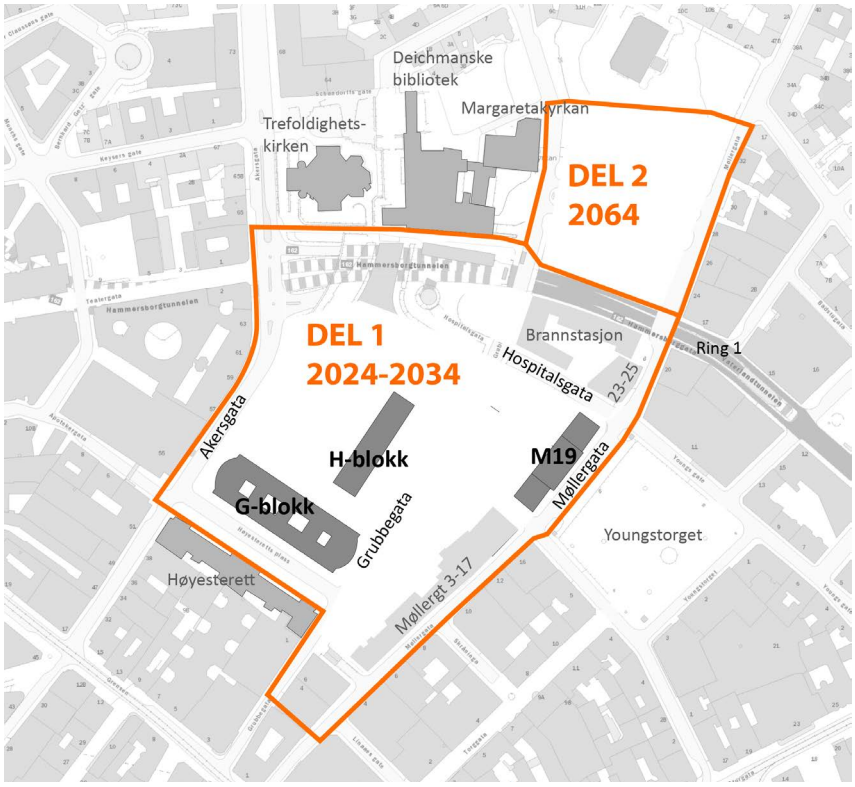

OPPGAVE B – «KONSENTRERT»: skal vise utbygging innenfor studieområdet avgrenset av Ring 1 i nord fram til 2034, med gitte premisser, og for hele planområdet i 2064.

Denne oppgaven er løst av

- Team Snøhetta
- Team Asplan Viak
- Team MVRDV

Illustrasjonen viser områdene for gruppe B RKV 2024-2064 KONSENTRERT.

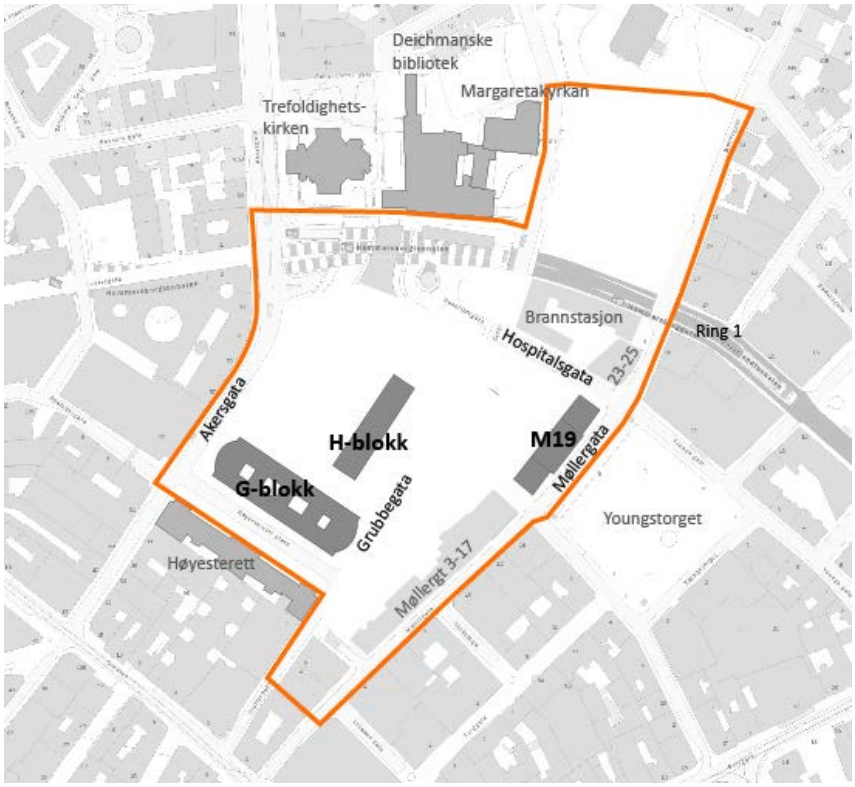

OPPGAVE C – «VISJON»:

skal vise utbygging for hele studieområdet basert på hvordan teamene selv tolker regjeringens beslutning.
I visjonsoppgaven er det anledning til å avvike fra premissene som ligger til grunn for A og B. Men også her danner overordnede mål og føringer i regjeringens beslutning gitte rammer.
Denne oppgaven gjelder alle team.

Illustrasjonen viser området for gruppe A og B RKV 2024-2064 VISJON.

1.6 EVALUERINGSKOMITEEN

Følgende evalueringskomite er oppnevnt av Statsbygg.

Professor Jens Kvorning (KADK, København), leder av komiteen
Professor Karl Otto Ellefsen (AHO), byplan/arkitektur
Stadsarkitekt Karolina Keyzer (Stockholm kommune), byplan/arkitektur
Direktør Bjørne Grimsrud (Statsbygg), gjennomføring og økonomi
Sivilingeniør Sidsel Sandelien (SVV), trafikk/transport
Sivilarkitekt Nils Marstein (RA/KLD), kulturminner/-miljøer
Sivilarkitekt MNAL Marius Botten (Forsvarsbygg), sikkerhet
Sivilingeniør Katharina Th. Bramslev (Grønn byggallianse), klima og miljø
Sivilarkitekt MNAL Are Telje, medlem oppnevnt av NAL
Professor Jeppe Aagaard Andersen (AHO), medlem oppnevnt av NLA

I tillegg er det opprettet faggrupper som har bistått Evalueringskomiteen med ressurser fra konsulentgruppen Team Nordic, Forsvarsbygg og Statsbygg.

Evalueringskomiteens mandat har vært følgende:

"Oppdragsprogrammet gir rammer for hva Statsbygg etterspør og hvilke problemstillinger som skal utredes. Evalueringskomiteen gis mandat til å evaluere forslagene i henhold til programmet. Det forventes at fordeler og ulemper ved de forskjellige forslagene presenteres og drøftes med anbefalinger om hva som bør videreføres i reguleringsplanen. Det understrekes at forslagene ikke skal rangeres, og det oppgis derfor ikke kriterier for bedømmelse. Evalueringskomiteen avtaler framdrift og innhold i fagrapportene med faggruppene slik at komiteens utredningsbehov dekkes. Dersom det ikke oppnås konsensus i komiteen, skal divergerende synspunkter omtales og medtas i rapporten. Evalueringskomiteen skal levere en skriftlig rapport."

1.7 SENTRALE EVALUERINGSTEMAER

Programmet definerer en rekke evalueringstemaer.

BYPLANGREP OG ARKITEKTUR
- Regjeringskvartalet som et levende byområde med høy kvalitet på offentlig rom
- Regjeringskvartalet som en del av en nasjonal identitet og representativitet
- Bevegelses- og siktakser, integrering og tilpassing til eksisterende byvev
- Fjernvirkning og tilpassing til omkringliggende by
- Mulighet for gode kontorarealer og et arealeffektivt bygningsanlegg
- Fleksibilitet og muligheter for intern samhandling mellom departementene

LANDSKAP OG BYROM
- Byrom og grønnstruktur i tilknytning til omkringliggende gater, plasser og grøntområder
- Bruk av bygnings- og landskapselementer til å skape estetiske og inkluderende sikkerhetsbarrierer

TRAFIKK OG LOGISTIKK
- Gang- og sykkellinjer forbi, gjennom og i området
- Tilkobling til omkringliggende gatenett og kollektivbetjening, biltilkomst og økonomifunksjoners tilgjengelighet

SIKKERHET
- Sikringstiltak som også fremmer tilgjengelighet og åpenhet
- Dokumenterbare avstandssoner fra offentlig tilgjengelig kjørbar vei til bygninger, organisering av bebyggelsesstruktur og plassering av post- og varemottak og sentrale resepsjoner

MILJØ
- Energieffektive bygninger basert på materialer som medfører minst mulig miljøbelastning, og som benytter fornybar energiforsyning og egenproduksjon
- Lokalklimatisk komfort med sikker overvannshåndtering og blå og grønne kvaliteter
- Klima- og miljøeffektive transportformer

KULTURMINNEVERN
- Kulturminner innenfor studieområdet, i tilliggende områder og kulturmiljø på mer overordnet nivå inngår i grunnlaget for utvikling og valg av løsning.
- Kulturminnene må inngå i bymessig sammenheng som skaper forutsetninger for langsiktig bevaring og gode løsninger for både kulturminner og omgivelser.
- Bevaringsverdige bygningers bruks- og opplevelsesverdier og bidrag til gode byrom og identitet

GJENNOMFØRBARHET
- Mulighet for fornuftig etappevis utvikling innenfor et komplisert område med begrenset tilgjengelig areal
- Forholder seg til en forsvarlig økonomisk ramme

1.8 PROSESS OG ANBEFALINGER

Prosessen har vært vellykket i den forstand at det er levert et omfattende og gjennomarbeidet materiale fra alle de sju gruppene som var invitert til å ta del. På denne måten dokumenterer materialet både konsekvenser av programmet og mulighetsrommet. Parallelloppdragene kan i det hele ses på som en mulighetsstudie som også har drevet diskusjonen om programforutsetningene videre og avklart vesentlige tidligere uavklarte punkter om program, tomt og situasjon.

Underveis i prosessen har teamene to ganger presentert sine undersøkelser og lagt fram sine ideer i åpne workshops der alle teamene deltok. Å legge opp prosessen som en "dugnad" der materialet fra de ulike deltagerne hele tiden har vært tilgjengelig for de andre, har ført til gode diskusjoner. Denne metoden for å undersøke og trenge inn i problemstillingene har ført til kollektiv læring og til at det enkelte teamet har utviklet og presisert sin egen forståelse av oppgaven.

Materialet som er resultat av denne prosessen, er profesjonelt, gjennomarbeidet og variert. Materialet belyser bebyggelsesmuligheter basert på ulike forutsetninger og ideer og peker på alternative muligheter for å organisere og forme det nye RKV. I utstillingsperioden har materialet også vist seg spesielt velegnet til å invitere til offentlig debatt om regjeringskvartalet.

Det er den brede undersøkelsen av muligheter som parallelloppdragene dokumenterer, som har vært utgangspunktet for arbeidet i Evalueringskomiteen og som skal munne ut i anbefalinger for den videre prosessen.

Ingen av forslagene kan pekes ut som det ene riktige eller beste å basere den videre prosessen på. Parallelloppdragene viser mange både mulige og gode prinsipper og dokumenterer også vanskeligheter og løsninger som bør unngås. I tillegg til dette reiser forslagene en rekke spørsmål. Fortsatt er en rekke forutsetninger for RKV uavklarte – spesielt spørsmål om sikkerhetskrav, størrelse på program og tilgjengelig byggegrunn.

Dette betyr at de anbefalingene som Evalueringskomiteen formulerer og argumenterer for og imot, ikke peker på én enkelt løsning, men sirkler inn det feltet og de prinsippene som man etter komiteens mening bør arbeide videre med.

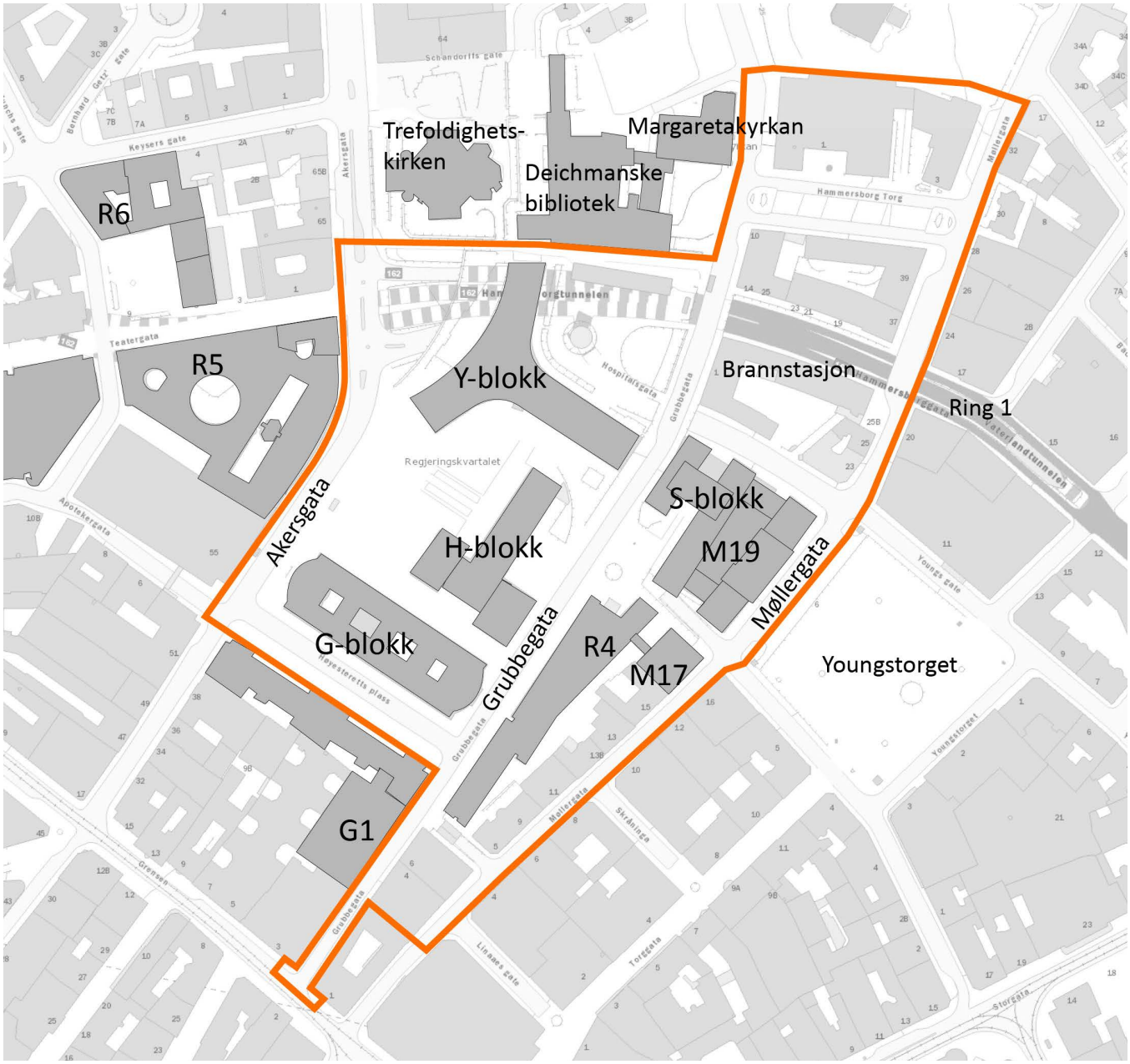

Illustrasjonen viser studieområdet med eksisterende regjeringsbygg, hentet fra forslag til planprogram Nytt Regjeringskvartal.

2 ANBEFALINGER

2.1 PARALLELLOPPDRAGETS BIDRAG TIL AVKLARING AV HOVEDPROBLEMSTILLINGER

Som bakgrunn for å kunne trekke konklusjoner av parallelloppdragene har enkelte vesentlige programforutsetninger blitt svært betydningsfulle:

- Det gjelder programforutsetningene om arealbehov og de konsekvensene dette har for tomtebehov.
- Det gjelder sikkerhetsspørsmålet og spesielt diskusjonen om nødvendigheten av perimetersikring og de konsekvensene dette har for gatebruk og byliv. Disse vurderingene er noe forskjellige fra dem som lå til grunn for Konseptvalgutredningen for regjeringskvartalet.
- Det gjelder diskusjonen om bruk av de mange eksisterende bygningene i området og forholdet mellom dette spørsmålet, sikkerhetsvurderinger og nødvendige investeringer i infrastruktur.

Komiteen vil også peke på at våre anbefalinger vil representere en mulig økning av kostnadsnivået for prosjektet. Disse kostnadene vil først og fremst være knyttet til tomtekjøp og investeringer i infrastruktur.

Evalueringskomiteen legger fram anbefalinger til arbeidet med en reguleringsplan. Anbefalingene bygger på det materialet som er innlevert, den programdiskusjonen som er drevet framover, og den diskusjonen som er ført både som del av parallelloppdragene og i komiteen etterpå.

Samtidig er det viktig å understreke at en rekke spørsmål som vil være helt avgjørende for hvordan det nye RKV framstår i byen, fortsatt er åpne og uavklarte: Dette gjelder de endelige avklaringene om sikkerhetsspørsmål, programforutsetningene, bruk av eksisterende bygninger og tilgjengelig tomteareal.

Spesielt vil vi peke på at selv om illustrasjonene i de enkelte prosjektene har en høy konkretiseringsgrad, kan ikke prosjektene oppfattes som gjennomarbeidede og gjennomvurderte arkitekturprosjekter. Prosjektene gir et godt grunnlag for å komme med anbefalinger om byplanløsninger, arealbruksprinsipper og i noen grad byformprinsipper, men gir lite grunnlag for å kunne gi anbefalinger på et konkret arkitektonisk nivå. Dette betyr at det vil være nødvendig med en omfattende og detaljert diskusjon av den arkitektoniske helheten som RKV representerer, før utbygger deler opp RKV i enkeltprosjekter.

2.2 PROGRAM, AREALBEHOV OG TOMTEKAPASITET

Forholdet mellom behov og kapasitet i tomteområdet er en av de viktigste problemstillingene som parallelloppdragene skal bidra til å avklare. Evalueringskomiteen mener generelt at det programmet som er lagt til grunn for parallelloppdragene, har vist seg å være for stort for tomtekapasiteten og den bykonteksten programmet skal plasseres inn i.

Intensjonen i programmet er å skape et rasjonelt og moderne kontorkompleks som kan samle departementene og effektivisere og forbedre statsforvaltningen i større grad. Arkitekturen skal tilrettelegge for samarbeid mellom de ulike departementene og bidra til et styrket departementsfellesskap. Regjeringen forutsetter en rasjonaliseringsgevinst ved samlokaliseringen ved at «fellesfunksjoner ikke skal dubleres». Men et departementsfellesskap omfatter i like stor grad tilrettelegging for mulig samhandling, arbeidsfellesskap og kunnskapsdeling, altså en arkitektur som støtter opp om en felles oppgaveløsning.

Regjeringen ønsker samtidig å opprettholde den hovedlokaliseringen av statsforvaltningen som ble valgt tidlig på 1900-tallet, og som har huset store deler av regjeringen siden. Denne lokaliseringen samsvarer både med behovet for fysisk nærhet mellom regjering og Storting og behovet for sentrumslokalisering med optimal kontakt til alle former for offentlig kommunikasjon.

Programmet for departementenes behov er under utvikling. Programmet som lå til grunn for parallelloppdragene er ikke det endelige, og dette skaper usikkerhet om program og arealbehov. Evalueringskomiteen vil uten å være helt spesifikk punktvis gjennomgå hva denne usikkerheten er sammensatt av:

- Programmet forutsetter at «alle» departementer samlokaliseres unntatt Forsvarsdepartementet. Evalueringskomiteen oppfatter dette som en tydelig intensjon, men det gjenstår en diskusjon om hva betegnelsen «alle» til slutt vil omfatte, og om hvor mange arbeidsplasser det faktisk vil bli lagt til rette for i første fase av prosjektet. Evalueringskomiteen vurderer at programmet for fase 2 er beheftet med meget stor usikkerhet.
- Det er ikke foretatt en vurdering/beslutning der det blir skilt mellom ulike nivåer av sikkerhetsbehov i de funksjonene som programmet omtaler. Alle kontorarealer er i programmet definert som å ha samme behov for sikkerhet. Trolig vil dette spørsmålet nyanseres senere i prosessen.
- Regjeringen har vurdert et brutto arealbehov til 23–25 m^2 per departementsansatt. I programmet for parallelloppdraget er 25 m^2 brutto per arbeidsplass brukt som grunnlag for beregning av arealbehovet. Dette er erfaringsmessig et høyt tall, og Evalueringskomiteen mener det kan reduseres.

- Samtidig er programmet satt opp med en forutsetning om 100 % samtidighet, det vil si at programmet tar utgangspunkt i at alle alltid er på arbeid, og at arbeidsplasser ikke brukes av flere. Denne vurderingen er meget generøs og samsvarer ikke med forutsetninger for prinsipper for planlegging av kontorarbeidsplasser i det private næringsliv.
- Det bør reises en diskusjon om tomteområdets størrelse og om eventuelle tomtekjøp. Dette gjelder områder i syd (KFUM-bygningen), områder i nord (brannstasjonen) og områder nord for Ring 1.
- På grunn av de nye forutsetningene for Ring 1 må det gjennomføres tiltak for å sikre veien. Det vil trolig også måtte etableres et opptil 80 meter bredt belte, fritt for all bebyggelse over ringen. Dette innebærer i praksis at sammenhengen mellom det sørlige og det nordlige området i et framtidig RKV blir svakere enn ønskelig ut fra intensjonen om et nært sammenknyttet regjeringskvartal. Tomteforutsetningene indikerer at konsekvensen vil bli to adskilte RKV-områder med hver sin komplette publikumsadkomst, hver sin infrastruktur og hver sine fellesfunksjoner.

2.3 BYPLANGREP

Byplangrep handler om hoveddisposisjonen av det nye området og gir svar på spørsmål som: Hvordan er bebyggelsen lokalisert og fordelt? Hvordan inngår det nye RKV i den eksisterende by- og bygningskonteksten, gatestrukturen og topologien? Og sist, men ikke minst: er det sannsynlig at området med denne hoveddisposisjonen vil bli en aktiv og inviterende del av byen?

- Evalueringskomiteen anbefaler at hovedtyngden av bebyggelsen legges i området mellom Grubbegata og Møllergata, og at denne vurderingen legges til grunn for det videre arbeidet med RKV. Dette innebærer at man velger det første av de to hovedkonseptene som parallelloppdragene har brakt fram: å samle den nye bebyggelsen mot øst og på denne måten gjøre det mulig å skape et parkrom mot Akersgata og i forlengelsen av Akersryggen, framfor å utnytte alle arealmulighetene i området og skape en mer kontinuerlig bystruktur mellom Møllergata og Akersgata. Begge de to hovedkonseptene oppfyller i hovedsak kravene som er stilt i programmet. Det er ønske om å etablere et robust og tydelig konsept for bebyggelse og park, sammen med vurderingen av sikkerhet og muligheten for fasedeling som ligger bak valget av det første hovedkonseptet.
- Evalueringskomiteen anbefaler at byggeprogrammet diskuteres og begrenses, at inndelingen i utbyggingsfaser blir nyansert, og at det arbeides med å fordele det samlede byggeprogrammet på begge sider av Ring 1 (ref. kapasitetsvurderinger under punkt 3.6 i den generelle beskrivelsen). På denne måten legger man opp til

byplanprinsipper som kan møte de store usikkerhetsmomentene i prosjektet, spesielt de som er knyttet til sikkerhetsnivå og avstandssoner omkring Ring 1.

- Komiteen anbefaler at man i utbyggingen av området arbeider med en moderat skala. Med moderat skala refereres det til Høyblokkens høyde (ref. anbefalinger under punkt 2.4 og den generelle beskrivelsen punkt 3.4).
- Komiteen anbefaler en finmasket gatestruktur som definerer kvartaler/byggefelter som svarer til den etablerte bystrukturen. I parallelloppdragene gir prosjektet forfattet av Asplan Viak den beste illustrasjonen av dette prinsippet.
- Komiteen anbefaler at det blir anlagt et åpent parkområde i øst mellom Akersgata og Grubbegata. Dette parkarealet vil gå over den framtidige Ring 1 og knyttes sammen i nord med Kristparken. Trefoldighetskirken og bygningen for Deichmanske bibliotek vil da kranse om parken/plassarealet.
- Regjeringsparken vil etter vår oppfatning være et svært viktig element i utbyggingen av det nye RKV. Parken ses som et vesentlig tilskudd til området og som et nødvendig tiltak for å skape attraktivitet og bringe folk inn i området. Regjeringsparken spiller i tillegg en sentral rolle for å finne balansen mellom det representative og byens dagligliv.
- Bygningsrekkene langs Akersgata og langs den nye Grubbegata avgrenser parken i vest og øst. Flertallet i evalueringskomiteen anbefaler ikke bygninger i parken ut over de anleggene som er nødvendige for å skape en ny representativ publikumsinngang mot vest. Mindretallet mener en bygning kan innpasses ved Høyblokken vest for Grubbegata.
- Bebyggelsen trekkes i det sørlige tomteområdet tilbake fra Møllergata slik at eksisterende bygningsrekke kan bli stående.
- Grubbegata opprettholdes som en svært viktig forbindelse i prosjektet, men gateløpet innsnevres og flyttes noe vestover mot Høyblokken slik at tomtekapasiteten øst for gata økes.
- Konseptet gir mulighet for at Grubbegata kan fungere som samhandlingsarealer ved at en serie av personalinnganger og offentlig tilgjengelige områder organiseres langs denne gata. Grubbegata vil være en ny fotgjengerforbindelse som gir adgang til regjeringsbygningene, og som skaper aktivitet i kanten av parken.
- Bebyggelsen organiseres med intern forbindelse under RKV i feltet mellom Møllergata og Grubbegata. Dette innebærer at samhandlingsarealer og fellesfunksjoner for departementene kan organiseres i arealer med mulighet for dagslys i basen av bygningene.
- Nord–sør gater til sentrum forblir gjennomgående. Gjennomganger mellom øst og vest planlegges som forlengelse av eksisterende gatenett og som et nett gjennom parken som kan tilpasses det endelige valget av parkkonsept.

- Sikkerhetskonseptet vil trolig innebære (ref. punkt 3.9 i den generelle beskrivelsen) ytre perimetersikring og at Møllergata med sidegater og Akersgata lukkes for biltrafikk og blir gang- og sykkelgater. Akersgata holdes åpen for buss. Dette er trolig det mest omfattende inngrepet som den nye RKV-løsningen fører med seg for den eksisterende bystruktur. Løsningen endrer sammenhengene til byen omkring og vil på sikt også kunne endre forretningsstruktur og virksomhetsstruktur i området. RKV vil gi Hammersborg karakter av å være et institusjonsområde. Samtidig vil dette institusjonsområdet som nå planlegges, være åpent for passasje, inneholde fellesfunksjoner og tilby byen nye rekreative offentlige rom. I Møllergata gir dette konseptet mulighet for å arbeide med både bevaring og nye RKV-bygninger langs gata, slik at regjeringsbygningene flettes inn i eksisterende bebyggelse.

To av Evalueringskomiteens medlemmer har tatt dissens i synet på grad av ny bebyggelse vest for Grubbegata: Mindretallet som består av Bjørne Grimsrud og Sidsel Sandelien, vil understreke at den nye Regjeringsparken er viktig for å sikre både arkitektonisk og bruksmessig kvalitet i området, men at det likevel bør være mulig med et bygg i hjørnet av parken, nord for Høyblokken og vest for Grubbegata. Mindretallet er enig i at Asplan Viak sitt forslag til et slikt bygg ikke er tilfredsstillende, men at det bør utforskes bedre arkitektoniske løsninger i neste fase. Ved å åpne for et slikt bygg kan det bli et mer sammenhengende regjeringskvartal med god kommunikasjon mellom departementene. Ny hovedinngang fra Akersgata vil kunne få en naturlig tilknytning til et slikt bygg.

Flertallet av medlemmene i komiteen mener at den nye Regjeringsparken er helt nødvendig for å sikre både arkitektoniske kvaliteter og brukskvaliteter i området. At områdene rett nord for Høyblokken holdes frie for bebyggelse, bortsett fra nødvendige tiltak for å etablere ny hovedinngang fra vest, gir også Høyblokken som kulturminne den nødvendige verdighet. Disse hensynene er for flertallet i komiteen viktigere enn ønsket om optimalisering av byggeareal.

2.4 ARKITEKTONISK UTTRYKK

Parallelloppdragene legger opp til en diskusjon om arkitektonisk uttrykk. Dette omfatter spørsmål om representativitet og ikonografi, hvordan RKV vil prege bybildet, volum og effekt av høye bygninger, hvordan publikum og ansatte møter anlegget, hvordan hovedinngangene blir eksponert, og hvordan møtet mellom gammel og ny bebyggelse blir artikulert.

- Evalueringskomiteen konstaterer at ingen av parallelloppdragene viser optimale løsninger for utbyggingen av RKV mellom Grubbegata og Møllergata. Dette gjelder valg av bygningstypologi, organisering og oppdeling av det framtidige RKV, samt utforming og høyde. Omfattende videre arbeid for å oppnå god nok arkitektonisk kvalitet og by- og brukskvalitet er derfor helt nødvendig.

- Arkitektonisk kvalitet skal i det nye anlegget ikke reserveres til enkelte markerte ikoniske bygg, men omfatte området som helhet fra bygning til by og fra interiør til offentlige rom.
- Regjeringens ønske er et effektivt kontorkompleks med et nøkternt preg. «Nøkternt» refererer da trolig både til kostnadsaspektet og til utformingen. Ytterpunktene kan på den ene siden være en struktur som glir nærmest ubemerket inn i Oslos kontor- og forretningsbebyggelse, og på den andre siden bygninger som framstår som synlige og representative uttrykk for staten. Evalueringskomiteen mener at man i denne store byggeoppgaven ikke kan unndra seg en diskusjon om meningsinnhold og tolking av arkitektonisk uttrykk. Det norske demokratiet vil representeres gjennom disse bygningene. Området på Hammersborg har også gjennom de mer enn 100 årene det har vært sete for regjeringen, representert den norske staten, og både bygningene i området og romdannelsene er bærere av kollektive minner. Denne dimensjonen ble forsterket gjennom angrepet i 2011.
- Evalueringskomiteen mener at regjeringskvartalet må framstå med en særlig betydning i bylandskapet, men vil anbefale at man arbeider videre med løsninger som søker en avdempet balanse mellom romlig integrasjon i etablert bystruktur og markering av de nye regjeringsbyggene som noe spesielt og viktig. Denne balansen bør uttrykke åpenhet og tilgjengelighet i det norske demokratiet. Et ladet og ekspressivt arkitektonisk uttrykk kan forsvares ved at dette symboliserer den øverste regjeringsmakten. Det kan også hevdes at det ikke er regjeringen, men statsforvaltningen og statsbyråkratiet som i all hovedsak skal gis kontorarbeidsplasser i dette komplekset.
- Evalueringskomiteen mener det er mulig og relevant å benytte høye bygninger i dette området for å artikulere og gestalte regjeringsfunksjonene. Høyhus er allerede en del av Oslos bylandskap omkring Ring 1, og Høyblokken har introdusert denne bygningstypen og bygningshøyden som et nå akseptert uttrykk for regjeringsfunksjonen. Dette krever likevel at man finner fram til høyhusbaserte løsninger som ikke overeksponerer regjeringskvartalets betydning og rolle i byen, og uten at kontinuiteten i bystrukturen fullstendig blir overdøvd.
- Evalueringskomiteen anbefaler at det åpnes for å bygge høyhus med moderat skala som vurderes i forhold til Høyblokken i byggefeltene langs Møllergata. Denne bebyggelsen vil være en forlengelse av Akersryggen. På bakgrunn av erfaringer fra parallelloppdraget vil komiteen fraråde at den nye bebyggelsen framstår som en dominant i bybildet, at man i volumorganiseringen ikke peker ut et bestemt punkt, eller at man arbeider med en for tydelig symmetri ved Youngstorget.
- Komiteen anbefaler to sentrale publikumsinnganger til RKV, en fra øst og en fra vest. Parallelloppdragene dokumenterer godt at en inngang fra Møllergata gjennom Møllergata 19 er en fin løsning. Forslagene viser ingen optimale løsninger for inngang fra vest. Komiteen mener at denne inngangen kan legges til parken, nær Høyblokken

og Grubbegata. Avgjørelse på dette punktet er avhengig av grundigere arkitektoniske undersøkelser.

- Evalueringskomiteen forutsetter at de gamle bygningene som bevares i området, innpasses romlig på en måte som viser den nødvendige arkitektoniske respekten, og som rent pragmatisk skaper lysforhold og utearealer som gjør det mulig for bygningene både å huse nye funksjoner og fungere i den nye bykonteksten.

2.5 PLAN OG ORGANISERING AV BYGNINGSKOMPLEKSET

Dette punktet dreier seg om bygningstypologi og organisering av anlegget sett i forhold til regjeringens behov for generelle og fleksible kontorbygg som gir rom for samhandling og gode arbeidsplasser. Romprogrammet kan deles inn i arealer for kontorarbeidsplasser med nødvendig infrastruktur, samhandlingsarealer eller møteplasser, fellesfunksjoner for departementene og publikumsfunksjoner.

- De samme kravene som stilles til moderne og attraktive kontorarealer, bør stilles til utvikling av RKV. Effektiv organisering, en arkitektur som optimaliserer mulighet for samhandling internt og mellom departementene, arbeidsplasser med gode lysforhold, fleksibilitet og generalitet er derfor grunnleggende forutsetninger.
- Evalueringskomiteen finner at parallelloppdragene ikke gir grunnlag for en entydig anbefaling om bygningstypologi og organisering av RKV i kvartalene i områdene mellom Møllergata og Grubbegata. Diskusjonen om bygningstypologi og bygningsform dreier seg i dette området blant annet om behovet for dagsbelyste og fleksible arbeidsplasser målt mot behov for integrasjon og samhandling i departementsstrukturen. En vertikal organisering av RKV gir bedre dagslysforhold, mens en horisontal organisering innenfor visse avstandsbegrensninger øker mulighetene for fellesskap og samhandling.
- Evalueringskomiteen anbefaler horisontal sammenbinding innenfor kontorkomplekset under bakkeplanet etter sikkerhetskontroll. Vi anbefaler funksjonell sammenbinding på gateplanet (Grubbegata) gjennom et system av innganger for ansatte.
- Fellesfunksjoner og samhandlingsarealer mellom departementene legges i størst mulig grad med naturlig lysinnfall og med kontakt til bakkeplanet. Arealene bindes sammen med kommunikasjonsarealer under bakkeplanet.
- Publikumsfunksjoner legges nær hovedinngangene og sentrale sikkerhetskontroller.
- Kontoretasjer bør for å være fleksible tilby et sammenhengende areal i størrelsesordenen minimum 1000 m2. Med referanse til moderne kontorbygg er optimal bredde for godt lysinnslipp til en slik kontoretasje 16–20 meter. Underdeling av bygningene i mange enheter med egne innganger styrker generaliteten i prosjektet. Usikkerhet omkring program, framtidig departementsstruktur og funksjonsmåte

og framtidige vurderinger av sikkerhet gjør at spørsmålet om generalitet blir svært betydningsfullt også for denne typen bygninger.

2.6 KAPASITET

Evalueringskomiteen ser parallelloppdraget også som en undersøkelse av forholdet mellom romprogram og tomtestørrelse. Våre vurderinger av kapasitet i området baserer seg først og fremst på de forslagene som er levert inn, og på vårt skjønn. Generelt sett mener Evalueringskomiteen at det programmet som er satt opp som ramme for parallelloppdraget, på grunnlag av en rekke ulike kriterier, er for stort til det arealet som er til rådighet.

Det er, slik resultatene av parallelloppdraget viser, mulig å bygge det foreliggende programmet for første fase sør for Ring 1 også med reviderte sikkerhetssoner omkring ringveien. Dette gir likevel ikke kvalitet verken rent organisatorisk for departementene, arkitektonisk eller bymessig.

- Komiteen vurderer at et program for nybygg på i størrelsesordenen 60 000 m2 med dagslysbehov lar seg innpasse i tomteområdet (inkl. KFUM-bygget) sør for sikkerhetssonen omkring Ring 1. Vurderingene baserer seg på arealberegninger av prosjektene i parallelloppdragene og skjønnsmessig analyser av prosjektene fra LPO, Asplan Viak og Snøhetta (ref. punkt 2.6 i den generelle beskrivelsen). Mindretallet i Evalueringskomiteen mener at kapasiteten sør for Ring 1 kan økes med i størrelsesordenen 10 000 m2 ved å tillate bygging nord for Høyblokken og vest for Grubbegata.
- En andre fase vil med de sikkerhetskravene komiteen har tatt høyde for og uten omfattende endringer av Ring 1 romme i størrelsesordenen 30 000 m2 nord for ringveien, skilt fra den sydlige delen med en 80 meter bred sikkerhetssone.
- En tredje fase forutsetter omfattende ombygging av Ring 1 og vil kunne omfatte i størrelsesordenen 10-15 000 m2 over bakken og kunne binde sammen nordlig og sørlig bebyggelse. Dette vil øke kapasiteten i hele tomteområdet til i størrelsesordenen 100 – 110 000 m2 over bakken.
- Dersom det ikke relativt raskt tas beslutninger om ombygging av Ring 1 eller det skjer andre endringer i sikkerhetskravene bør det altså planlegges etter et totalt arealbehov på i størrelsesordenen 90 000 m2 (flertallet) 100 000 m2 (mindretallet) med dagslys fordelt på begge sider av Ring 1 Dette vil kreve en reduksjon av arealprogrammet på 15–20%, og synes å være innenfor de usikkerhetsmarginene som i dag knytter seg til romprogrammet.
- Etter Evalueringskomiteens oppfatning er utfordringene som disse kapasitetsvurderingene skaper, først og fremst knyttet til arealprogram og

utbyggingsareal for første fase av prosjektet.

- En samlet Evalueringskomite understreker den usikkerheten som er beheftet med kapasitetsvurderingene.

2.7 LANDSKAP, BYROM OG PARKAREALER

Det offentlig tilgjengelige landskapet i form av byrom, parker eller hager er den delen av prosjektet som spesielt retter seg mot kravet om at RKV ut over å være et effektivt og representativt hovedkvarter for regjeringen og forvaltningen også skal gi noe til byen.

- Evalueringskomiteen anbefaler at det legges til rette for ett stort parkrom mot vest i området og i forlengelsen av Akersryggen. Denne løsningen vil tilføre byen en ny park som både vil fungere i dagliglivet i byen og markere det demokratiske og åpne.
- Parkrommet skal gi plass for den publikumsrettede hovedinngangen fra vest.
- Parkrommet skal ha preg av en sammenhengende rekreativ og bruksorientert bypark.
- Evalueringskomiteen forutsetter en arkitektkonkurranse om utforming av parken basert på de forutsetningene som legges til grunn i reguleringsplanen for området. Konkurransen skal sikre høy arkitektonisk kvalitet og at parken tilfredsstiller det flerdimensjonale forholdet om å både være en park for dagliglivet, demokratiet og regjeringskvartalet.
- Grubbegata utvikles som den viktigste sammenbindende sekvensen av byrom for departementsfunksjonene. Komiteen forutsetter at også publikumsrettede funksjoner kan legges inn fra gateplanet i Grubbegata.
- Møllergata representerer en stor utfordring som resultat av det nye sikkerhetskonseptet og den funksjonelle transformasjonen dette vil føre til.
- Med den hovedinngangen som foreslås fra Møllergata 19, berøres Youngstorget i liten grad av RKV.

2.8 TRAFIKK OG LOGISTIKK

I dette prosjektet omfatter diskusjonen av trafikk og logistikk både de interne behovene i RKV på den ene siden og Hammersborg forstått som et område som blir krysset av viktige kommunikasjonsstrømmer i byen, på den andre. Diskusjonen er også på en svært utslagsgivende måte koblet til sikkerhetsproblematikken fordi bilgater fører til behov for beskyttelsessoner.

- Ring 1 opprettholdes som en helt avgjørende åre i Oslos veibaserte transportsystem, men rampene mot Akersgata forutsettes stengt, og erstattes av nytt kryss på Ring 1 ved

Keysersgate.

- Ring 1 må bygges om for å tilfredsstille sikkerhetskrav, og dette vil være en utfordring i Oslos trafikksystem i den perioden dette varer.
- Dersom ytre perimetersikring velges som prinsipp for sikring, vil Akersgata og Møllergata med sidegater og tverrgående årer måtte stenges for usikret person- og varetransport. De negative konsekvensene er mest betydelige for varetransporten til virksomheter i området. Det er utført trafikkberegninger som viser at denne løsningen er gjennomførbar, om enn ikke problemfri, for trafikkflyten i Oslo sentrum.
- Grubbegata opprettholdes som gang- og sykkeltrasé og adkomstgate til bygningene i RKV.
- Bussruter i Akersgata gjennom området opprettholdes.
- Møllergata og Akersgata utvikles som viktige gang- og sykkelgater gjennom området.
- Det etableres en rekke nye gang- og sykkelforbindelser over Akersryggen, gjennom RKV og parken. Dette gjenoppretter tidligere gatenett og forbedrer øst–vest-forbindelsene. En av disse forbindelsene går under Høyblokken.
- Parkering i RKV bør være forbeholdt akkrediterte kjøretøy. Man forutsetter at ansatte reiser kollektivt, bruker sykkel eller P-hus i sentrumsområdet.

2.9 SIKKERHET

Regjeringen ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet skal beslutte sikkerhetsnivået for det framtidige regjeringskvartalet. I sikkerhetsspørsmål må Evalueringskomiteen bygge på vurderinger fra sikkerhetsfaglig kompetanse. Konseptet for sikring har blitt utviklet i løpet av prosessen, og endelig nivå for sikring i de ulike delene av programmet er ennå ikke avgjort.

Regjeringskvartalet skal utformes slik at en uønsket hendelse (brann, terroranslag e.l.) som skader en del av anlegget, ikke skal være til hinder for at virksomheten i øvrige deler av regjeringskvartalet kan videreføres. Evalueringskomiteen har på bakgrunn av dette, sikkerhetsfaglige råd og tolking av relevante lover og forskrifter kommet fram til følgende anbefalinger:

- Det bør finnes sikringsløsninger som ikke framstår som påtrengende og eksplisitt innenfor RKV-området.
- Komiteen forutsetter nå, på bakgrunn av den informasjon som foreligger, at et større byområde perimetersikres på gatenivå. Dette innebærer at både Akersgata, Møllergata, Grubbegata og de tverrgående gatene gjennom det utvidede området stenges for privatbiltrafikk, og at både tilførsel- og servicetrafikk og kollektivtrafikk reguleres innenfor det samme området.

- Sikkerhetskonseptet forutsetter også omarbeiding av Ring 1. Sikkerhetsmessig er vurderingene av Ring 1 tredelt: Det dreier seg om forsterket overbygning, eventuell senkning av tunnelen og å sikre nødvendig avstand til bygninger i RKV.
- En positiv effekt av dette internt i RKV er at gatenivået i bebyggelsen kan tas i bruk for fellesfunksjoner og personalinnganger til departementene. Løsningen gir også optimale muligheter for dedikerte gangveier og sykkelveier gjennom området. Den negative effekten er at man gjennom regulering og begrensning av servicetrafikk også indirekte griper inn i næringsliv og servicefunksjoner som er etablert innenfor området, og setter begrensninger for hva som kan etableres. Effektene av dette er trolig størst i Møllergata. Når det gjelder Akersgata, understreker Evalueringskomiteen meget sterkt at man må finne sikkerhetsmessig ansvarlige løsninger som gjør det mulig at busslinjer fortsatt kan gå gjennom området.
- Det er mulig å etablere publikumsrettede funksjoner, som serveringssteder, gallerier og lignende, i planområdet. Denne typen funksjoner bør ikke ligge inne i hovedvolumer med sikringsbehov, men kan etableres i egne paviljonger. Den eksisterende bebyggelsen langs Møllergata synes særlig egnet for dette formålet. Det vil være nødvendig å utrede løsninger for å ivareta sikker varelevering til denne typen virksomheter innen planområdet.
- Sikkerhetskonseptet har konsekvenser for området som helhet. Evalueringskomiteens vurdering er at området vil få karakter av et vakkert og gjennomarbeidet institusjonsområde som det vil være attraktivt å passere igjennom, men det vil ikke ha forutsetninger for å bli et myldrende og funksjonssammensatt sentrumsområde i Oslo.
- Sikkerhetskravene innebærer sentrale publikumsinnganger der det er mulig å etablere kontrollsoner med betydelig kapasitet, som samtidig ivaretar en opplevelse av åpenhet. Innganger for ansatte og besøkende bør skilles. Inngang for ansatte kan skje på bakkeplanet til hver enkelt bygning.
- Primær sikkerhetskontroll av post og varer til regjeringskvartalet foreslås plassert utenfor området. En slik løsning vil kreve mindre areal inne i planområdet. Post- og varemottak innenfor RKV skal ikke ligge tett på andre funksjoner som kan være sårbare for sikkerhetstruende hendelser.
- Parkering innenfor perimetersikringen bør være forbeholdt autoriserte kjøretøy, som tjenestebiler og biltjenesten, herunder VIP-biler. Det bør etableres flere alternative inn- og utkjøringer til omkringliggende gate- og veinett.

2.10 MILJØ

Et bærekraftig RKV er betinget av
- samlokalisering og effektiv arealbruk
- nær 100 % betjening med kollektivtrafikk, sykkel- og gangveier
- mest mulig gjenbruk av eksisterende bygninger
- høy generalitet i bygningsmassen
- lavt energibehov i bygningene
- mulighet for lokal energiproduksjon
- skjerming for vind og gode solforhold på uteplasser
- tilstrekkelig lokal overvannshåndtering for å unngå oversvømmelser

Prosjektene i parallelloppdragene skiller seg først og fremst fra hverandre i spørsmål om bevaring av eksisterende bygg, generalitet, bygningstypologi og lysinnslipp i bygningene (bygningstypologi) og mulighet for lokal elproduksjon. Evalueringskomiteen har i sine generelle vurderinger pekt på løsninger som vil optimalisere disse faktorene.

Evalueringskomiteen anbefaler
- vurdering av muligheter for gjenbruk av flere bygninger som resultat av eventuelle endrede tomteforutsetninger, programforutsetninger og sikkerhetskonsept i området
- bevaring av bebyggelsen i Møllergata
- valg av bygningstyper som gir optimalt dagslysinnslipp
- underdeling i mange enheter med egne innganger
- samlede grøntarealer

Forutsatt at det nasjonale energisystemet legger til rette for det, anbefaler Evalueringskomiteen å utnytte en del av bygningsoverflatene til solceller, men 100 % dekning av elbehovet bør ikke være premissgivende der dette vil komme i konflikt med andre kvaliteter.

2.11 KULTURMINNER

Vurderingene av kulturminner må være dynamiske, slik at diskusjonen også dreier seg om hvordan kulturhistoriske bygninger kan bidra til utvikling av området, og hvordan kollektive minner i området både kan tas vare på og bli videreutviklet.

- Evalueringskomiteen mener at det ut fra en kulturminnevurdering som legger vekt

på framtidig bykontekst, kan argumenteres for å fjerne Y-blokken. Den nye parken vil eksponere en rekke historiske bygninger og knytte forbindelsen mellom dem. Sammenhengen og dialogen mellom ulike bygninger og bygningsmiljøer, noe fjerning av Y-blokken og introduksjon av parken kan gi mulighet for, fører til at kulturhistoriske miljøer inngår i nye sammenhenger med stor historisk dybde. Samtidig gjør nødvendig ombygging av Ring 1 det både teknisk og økonomisk vanskelig å bevare Y-blokken.

- Høyblokken gis en verdig og representativ plassering innen RKV. Vår skjønnsmessige vurdering på bakgrunn av parallelloppdragene er at Høyblokken enkelt kan inngå i sammenhenger med bygninger med noenlunde samme høyde dersom disse plasseres med omtanke. Sidepaviljongene til Høyblokken bør også bevares.
- Lindealléen bevares som et viktig historisk element i RKV.
- G-blokken og Høyesteretts plass opprettholdes i sin nåværende form.
- Evalueringskomiteen støtter ikke at Youngstorget heves eller tas i bruk som hovedinngang til RKV.
- Den eldre bebyggelsen langs Møllergatas vestside (5, 9, 13, 13b, 23, 25) beholdes og kan sannsynligvis brukes til regjeringsfunksjoner med lavere sikkerhetsbehov samtidig som gateplanet kan ha utadrettede funksjoner.
- Historiske gateløp opprettholdes.

2.12 GJENNOMFØRBARHET

Både usikkerheten om ombyggingen av Ring 1 og trafikk- og bruksendringer i Møllergata med de tilgrensende gatene fører til at det stilles spørsmål ved rammeforutsetninger og kan skapes usikkerhet om framdrift.

Kostnadsmessig fører nødvendig ombygging av Ring 1 til at kostnadsforskjellen på to mrd. kr som Statsbygg har forutsatt mellom oppgave A (første etappe bygges sør for Hospitalsgata) og oppgave B (første etappe bygges sør for Ring 1), forsvinner. Begge alternativer havner på det dyreste estimatet.

For å møte usikkerheten anbefaler Evalueringskomiteen

- at kostnads- og brukskonsekvensene av en utvidet perimetersikring blir utredet nærmere.
- at det vurderes ytterligere eiendomskjøp som øker kapasiteten i området
- at Møllergata planlegges lukket for biltrafikk, men at denne løsningen utformes på en slik måte at gata kan åpnes dersom nye kontrollteknologier gjør det mulig, og dersom man på dette tidspunktet vurderer åpning som ønskelig.

- at det bør etableres byggefelt innenfor planområdet med en begrenset størrelse slik at det lettere kan reageres på endrede programkrav.
- Videre anbefales det at arealprogrammet også for første fase revideres slik at utbyggingen kan innpasses sør for Ring 1 og at utbyggingen starter med en revidert første etappe i sør.
- For å kunne innpasse et arealprogram i størrelsesordenen 90 000 m2 må det bygges en etappe 2 nord for Ring 1.
- Nødvendige ombygginger av Ring 1 vil avgjøre om det i en senere utbyggingsetappe kan skje en sammenbygging mellom det nordlige og det sørlige RKV.
- Disse anbefalingene krever at det blir utarbeidet generelle og fleksible retningslinjer for utbygging av det nye RKV slik at reguleringsplanen åpner for ulike scenarioer.

2.13 VIDEREFØRING

Evalueringskomiteens anbefalinger gir grunnlag for å utarbeide en relativt grovmasket reguleringsplan med tydelige bestemmelser.

Utbyggingen av institusjonsområdet for regjering og departementer er omfattende og kompleks, den inneholder en rekke overgripende strukturer og funksjoner og bør også sikres en form for helhetlig preg. Samtidig vil mange diskusjoner trolig være i bevegelse i lang tid framover. Dette gjelder program og underdeling av program, standarder, spesifisering av sikkerhetskrav, utbyggingsrekkefølge, detaljert avgrensing av tomteområde og tomtekjøp, rivningstidspunkter, eventuell avhending og midlertidig bruk av bygninger.

- Evalueringskomiteens vurdering er at det, i forlengelse av eller parallelt med behandling av et forslag til reguleringsplan, er et behov for en grundigere og mer detaljert utredning/konkurranse som med bakgrunn i reviderte forutsetninger, fastlegger hva som forventes av ny arkitektur og byform i området. En slik prosess vil kunne føre til avklaring av kunstnerisk og urbanistisk ansvar for helheten i området og eventuelt ansvar for prosjektering av de sammenbindende elementene. Med et slikt grunnlag kan også arkitektkonkurranser for både nye enkeltbygg, rehabiliteringsoppdrag og park/plass/gateanlegg bli gjennomført.
- Evalueringskomiteen advarer mot å se utarbeiding av reguleringsplanen på bakgrunn av parallelloppdragene og vurderingene av prosjektene som en oppgave internt i statsforvaltningen. En rekke spørsmål er uavklart og krever offentlig ordskifte, og den kompetansen og kunstneriske erfaringen fra å arbeide med RKV på Hammersborg som er etablert i teamene som deltok i parallelloppdragene, er viktig å bringe inn i prosessen videre.

Studieområdets sett fra øst.

3. GENERELLE DISKUSJONER

3.1 KRAVENE TIL REGJERINGSKVARTALET

I denne delen av evalueringsdokumentet fører komiteen en mer generell diskusjon om de hovedtemaene parallelloppdragene skulle kaste lys over, og andre delspørsmål som har vist seg å være viktige i vårt arbeid. Vi inkluderer våre argumenter for de konklusjonene komiteen trekker, og de anbefalingene vi gir.

Programmet stiller krav om at det nye regjeringskvartalet (RKV) skal framstå som et åpent og inviterende nytt byområde som veves inn i og supplerer Oslos bystruktur og på denne måten bidrar til å øke Oslos attraktivitet som bosted, arbeidssted og sted å besøke. Samtidig skal det nye RKV etablere effektive og sikre lokaler for statsforvaltningen, med gode arbeidsplasser og med forutsetninger for å skape bedre samarbeidsforhold mellom departementene. RKV skal altså både være moderne og vise respekt for historien. Anlegget skal representere norsk demokrati og øke byens attraktivitet for vidt forskjellige brukergrupper med ulike behov og ulike syn på byen. Og RKV skal både fungere som et effektivt «hovedkvarter» og være en velfungerende «kontormaskin», samtidig som lokalene tilbyr inspirerende og opplevelsesrike arbeidsplasser.

Sikkerhetskravene har meget stor innflytelse på hvilke løsninger som kan velges, og intensjonen om en høy miljøstandard stiller også betingelser for valg av overordnede grep, spesielt når det gjelder konsekvenser for grad av generalitet, lokalklima, sol- og dagslysforhold.

Programmet stiller med andre ord en rekke krav som til dels står i konflikt med hverandre. Kravene peker i ulike retninger og krever god argumentasjon og grundig avveining mellom ulike hensyn.

Kravet om et effektivt nytt regjeringskvartal er på mange måter det avgjørende i utredningsprosessen. Sammen med situasjonen skapt etter terrorangrepet er dette bakgrunnen for at prosessen er satt i gang. Det dreier seg om en stor og kostbar satsing for å samle hovedparten av regjeringskontorene på ett sted, og det er avgjørende at intensjonen bak dette målet nås. Men for Norges og Oslos befolkning er det likeså viktig at det nye regjeringskvartalet tilfører kvaliteter til hovedstaden og bygges som et både attraktivt og verdig område som speiler demokratiets rolle og posisjon.

Temaene som er undersøkt i parallelloppdraget, og som komiteen skal føre videre fram til anbefalinger, dreier seg om prinsipper for overordnet organisering av det nye RKV. Den konkrete arkitektoniske formgivningen både på områdenivå og bygningsnivå må vente til senere konkurranser og avklaringer. Derfor handler mange av diskusjonene som vi tar opp i denne delen av rapporten, om byforhold som setter rammene for bygningene og sikrer kvaliteten i det nye området.

3.2 DISKUSJONS- OG EVALUERINGSTEMAER

I gjennomgangen bruker komiteen noe nær de samme hovedtemaene som programmet opererer med: Byplangrep, Arkitektonisk utforming, Landskap og byrom, Trafikk og logistikk, Sikkerhet, Miljø, Kulturminnevern og Gjennomførbarhet. Temaene refererer til elementer og dimensjoner innenfor den samme helheten og ulike måter å avdekke og vurdere denne helheten på. Derfor vil noen av beskrivelsene og vurderingene som blir gjennomført for hvert tema, kunne overlappe hverandre. I noen grad vil det også vise seg motsetninger mellom de ulike programpunktene slik at de ikke fullt ut kan bli oppfylt samtidig.

Å evaluere og å komme med anbefalinger handler derfor om å legge fram de best mulige og mest velbegrunnede avveiningene, ikke om optimalisering av en rekke enkeltelementer. I løpet av evalueringsprosessen har det naturligvis oppstått behov for å mer eksplisitt både diskutere programmet og hvordan evalueringskriteriene skal forstås og brukes, altså hvilke forhold som skal trekkes inn i vurderingene, og hva som er viktigst (og kanskje også vanskeligst) og derfor avgjørende for våre anbefalinger.

Disse tematisk ordnede vurderingene kan være viktige for dem som vil sette seg inn i bakgrunnen for de anbefalingene som blir lagt fram i den tredje delen av dokumentet. Disse «mellomregningene» er trolig også interessante for å legge til rette for en meningsfull diskusjon med dem som ikke er enige i Evalueringskomiteens konklusjoner.

Den måten vi har arbeidet på, og de vurderingene vi legger fram, kan forstås som en matrise der alle vurderinger går inn i to akser: Den tematiske oppdelingen er bestemt av evalueringskriteriene som er gitt i programmet for parallelloppdragene, mens andre vurderinger trekkes inn under de enkelte temaene. Ved å diskutere og presentere ved hjelp av en slik matrise blir det forhåpentligvis synlig at denne bedømmelsen handler om avveining på tvers og ikke om optimalisering av enkeltkriterier.

3.3 BYPLANGREP

Byplangrep handler om hoveddisposisjon av det nye området og gir svar på spørsmål som disse: Hvordan er bebyggelsen lokalisert og fordelt?, Hvordan inngår det nye RKV i den eksisterende by- og bygningskonteksten, gatestrukturen og topologien? Og sist, men ikke minst, er det sannsynlig at området med denne hoveddisposisjonen vil bli en aktiv og inviterende del av byen?

3.3.1 FORDELING AV BEBYGGELSEN

TO HOVEDKONSEPTER

Parallelloppdraget viser to hovedkonsepter for lokalisering av ny bebyggelse i området: (1) å samle den nye bebyggelsen mot øst og på denne måten gjøre det mulig å skape et parkrom mot Akersgata og i forlengelsen av Akersryggen, (2) å utnytte alle arealmulighetene i området og skape en mer kontinuerlig bystruktur mellom Møllergata og Akersgata. Begge de to hovedkonseptene oppfyller i det vesentlige kravene som er stilt i programmet.

(1) Ny bebyggelse langs Møllergata, park mot Akersgata
Fire forslag undersøker dette konseptet og plasserer bebyggelsen på tilnærmet samme måte (Snøhetta, BIG, LPO og Asplan Viak), men med ulik dimensjonering og utforming av bygningsvolumene. LPO bruker Grubbegata som byggegrunn, mens de tre andre forslagene opprettholder Grubbegata som gangforbindelse, som grense for parken og adkomstgate med personalinnganger til departementene. Asplan Viak foreslår i tillegg å bygge ved Høyblokken vest for Grubbegata.

Tre av forslagene bevarer all bebyggelse langs Møllergata, mens Snøhetta foreslår å fjerne disse bygningene slik at ny utbygging går helt ut til gateløpet og inkorporerer to fredede bygninger.

Forslagene åpner for to, tre eller fire øst–vest-forbindelser som på litt ulike måter blir koblet til gatenettet og skaper byggetomter av ulik størrelse. Alle poengterer at øst–vest-forbindelsene er viktige, men løsningene er relativt ulike. En konsekvens av denne disponeringen med bebyggelsen konsentrert i øst mot Møllergata er muligheten for å skape et større byrom i form av en park som følger Akersryggen og åpner seg mot Akersgata. Dette byrommet vil etter vår oppfatning kunne prege og ordne institusjonsområdet og romme store arkitektoniske og rekreative potensialer. Rommet vil eksponere en rekke viktige bygninger fra ulike epoker og skape forbindelser mellom dem og den nye bebyggelsen. I tillegg vil parkgrepet gjøre Akersryggen og stigningen opp mot Trefoldighetskriken og Deichmanske synlige på en måte som Y-blokken har blokkert for. Parken vil representere en åpning i bylandskapet der Akersgata og Akersryggen endrer retning, og der bystrukturen endres fra en tett kvartalsstruktur til en mer åpen og sammensatt struktur.

Denne nye Regjeringsparken, som kan ses på som en pause i byen, står i et uformelt forhold til det nye regjeringskvartalet fordi det nye rommet ikke bare er en forplass for RKV, men et viktig rekreativt område i byen. Regjeringsparken vil romme og vise byens dagligliv samtidig som det viser til og gir adgang til regjeringsfunksjonene.

Det kan altså i like høy grad bli det nye grønne byrommet, som selve bygningene, som markerer og identifiserer det nye regjeringskvartalet og den rollen dette området har i byen og for samfunnet.

(2) En tett og kontinuerlig bystruktur mellom Møllergata og Akersgata
Denne løsningen blir undersøkt i to prosjekter (White og MVRDV). White undersøker muligheten for svært tett bebyggelse, mens MVRDV trekker inn tomtearealene nord for Ring 1 og kan derfor arbeide med lavere tetthet.

White viser et effektivt og kompakt RKV som er sammensatt av store bygningsvolumer skilt fra hverandre av smale og presist definerte gater. Ved Trefoldighetskirken og biblioteket åpner White for et byrom med park- eller hagekarakter. Men generelt dreier det seg om et svært tett utbygget RKV som nesten slutter om Høyblokken, og som er karakterisert av trange urbane rom med gatekarakter.

MVRDV fordeler bebyggelsen over hele det tilgjengelige arealet og kan ved dette grepet foreslå en ny indre park eller byhage omkring Høyblokken. MVRDVs måte å disponere programmet

i tomteområdet på gjør det mulig å arbeide i en skala som nærmer seg kvartalene omkring. MVRDV fjerner den eksisterende bebyggelsen mot Møllergata slik at parken får en troverdig størrelse som et viktig nytt byrom, som både kan gi plass for dagliglivet og være adkomst for og iscenesette regjeringskvartalet.

Dersom vi primært konsentrerer oss om programmets intensjon om et effektivt regjeringskvartal, representerer forslaget fra White et vektig innlegg. Legger vi på den annen side vekt på at det nye RKV både skal sikre et effektivt regjeringskvartal og sørge for at det nye området skal skape nye gode rom og opplevelser i byen, blir MVRDVs forslag det mest interessante av de to fordi det ved hjelp av parken og de mange koblinger av ulike typer byrom yter mest til byen.

OPPSUMMERING
Begge de to hovedkonseptene viser altså løsninger som tilfredsstiller de vesentligste kravene for overordnet disponering av området. Vurderinger omkring sikkerhet, faseinndeling og den robusthet som en enkel og tydelig hoveddisponering innebærer, har ført til at Evalueringskomiteen har valgt hovedkonseptet som samler bebyggelsen langs Møllergata, som det beste prinsippet å legge til grunn for det videre arbeidet. Det er ønsket om å etablere et robust og tydelig konsept sammen med vurderingen av sikkerhet og muligheten for fasedeling som ligger bak dette valget.

Utfordringer med Whites prosjekt er at det ikke gir mye til byen. Prosjektet fra MVRDV blir svekket sett i forhold til eget utgangspunkt av for store dybder på kontorbygninger og for store høyder sammenlignet med bebyggelsen omkring. I tillegg fører dette prosjektet til vesentlige sikkerhetsmessige problemer ved Ring 1.

3.3.2 SAMMENHENG MED BYEN OMKRING

Tilpasning til bykontekst og byvev er knyttet til skala, til forbindelseslinjer og til attraktive noder som kan bli etablert i det nye området. Intensjonen må være å skape gater og plasser som gjør passasjen gjennom regjeringskvartalet komfortabel, trygg, opplevelsesrik og lokkende. Det dreier seg om å introdusere funksjoner og opplevelser som trekker folk til området. Sammenheng med byen omkring dreier seg også om takten og rytmen i det nye området sett i sammenheng med dimensjonen på tomter, kvartaler og bygningsvolumer.

SKALA
Arealkrav og funksjonskrav som stilles til den nye bebyggelsen, gjør det umulig å forme det nye regjeringskvartalet med kontinuitet i morfologi og skala til kvartalene omkring. Det vil nødvendigvis oppstå en form for «brudd» da man beveger seg inn i det nye RKV-området. Et slikt brudd er i seg selv ikke noe problem. Opplevelse av byen er nettopp basert på forskjeller og brudd. Spørsmålet er hvordan disse bruddene kommer til uttrykk og brukes i den nye bystrukturen.

Areal- og funksjonsprogrammet kan også ses som del av skalaproblematikken fordi en bydel som er preget av store monofunksjonelle enheter, skaper en annen rytme og et annet preg enn det vil være i kvartaler som er sammensatt av mindre byggeoppgaver og virksomheter. En bydel preget av stor tetthet og moderne kontorfunksjoner skaper også en særegen atmosfære.

Regjeringskvartalet vil sett i forhold til disse aspektene måtte framstå som et særegent område både med tanke på tetthet, romlighet, rytme og preg.

Størrelsen på byggefeltene i det nye området har sammenheng med behovet for gatenett og gjennomtrengelighet, men byggefeltenes størrelse bestemmer i noen grad også bygningsdimensjonene. Gjennomtrengelighet har å gjøre med hvor lett og ofte man kan velge mellom forskjellige ruter.

Det er store forskjeller mellom de fire prosjektene som arbeider med en østlig plassering av bebyggelsen. BIG arbeider for eksempel med store byggefelter og volumer med stor horisontal utstrekning, mens Asplan Viak arbeider med mindre byggefelter og volumer og oppnår en annen gjennomtrengelighet og rytme i bebyggelsen. Det er også store forskjeller mellom dem som arbeider med en mer vestlig plassering av RKV. White viser store byggefelter, mens MVRDV arbeider med en mer oppdelt bebyggelse med mange muligheter for å skape ulike forbindelser og siktlinjer.

OPPSUMMERING

Evalueringskomiteen anbefaler at det i struktureringen av det nye RKV blir arbeidet med en moderat skala og stor gjennomtrengelighet. Dette prinsippet kan etableres med bruk av mindre byggefelter av den størrelsesordenen som Asplan Viak arbeider med. Skala har også sammenheng med byggeprogrammets størrelse. Evalueringskomiteen anbefaler både at byggeprogrammet diskuteres og begrenses, at inndelingen i utbyggingsfaser blir nyansert, og at det arbeides med å fordele det samlede byggeprogrammet på begge sider av Ring 1.

GATER OG FORBINDELSER

Gatenettet skaper fysiske sammenhenger, men kan i en viss forstand også ses som en del av byens sosiale struktur fordi gatene etablerer et system av åpne og tilgjengelige offentlige rom som tillater mange slags aktiviteter og gir plass for alle grupper. Gatenettet i dette området er derfor av stor betydning, ikke bare for regjeringskvartalet i seg selv, men for den måten store deler av den sentrale byen vil fungere på.

Den faktiske gatebruken og hvilken trafikk som ledes gjennom gatene, er en annen viktig dimensjon. Gatene vil i dette området blir kraftig påvirket av det sikkerhetsnivået som blir valgt, fordi et høyt sikkerhetsnivå fører til forbud for privat biltrafikk og derfor også for ikke-kontrollerte vareleveranser med bil i det sentrale gatenettet. Vurderingen gjelder ikke bare de gjennomgående årene, men også sidegatene for eksempel mellom Torggata og Møllergata.

Preget på gatene vil også bli påvirket av om den eksisterende bebyggelsen bevares eller ikke. Dette gjelder arkitekturen, og det gjelder økonomien og de forretningstyper som vil kunne finne plass langs gatene. Dersom bil- og varetransport fjernes fra gatene, vil dette umiddelbart ha negativ effekt på butikkene fordi varetilførselen blir vanskelig. Enkelte virksomheter vil ikke kunne leve videre i området. På den annen side vil det at gatene inngår i et effektivt sentralt nettverk av gang- og sykkelårer, kunne føre til at flere beveger seg gjennom området. Kvartalet lukkes for biler, men åpnes for fotgjengere og syklister og muligens for en ny virksomhetsstruktur og en ny økonomi. Det må også tas i betraktning at det nye regjeringskvartalet med nesten 6000 arbeidsplasser vil påvirke byen og sette i gang forandringsprosesser. Konsekvensen av

disse prosessene er avhengig av dynamikken i byen som helhet, men vil ta farge av den nye betydningen og den aktiviteten som vil finne sted i regjeringskvartalet.

Møllergata fungerer i dag som en av de viktigste nord–sør-forbindelsene i bysenteret. Gata leder en del biltrafikk, spesielt servicetrafikk, i bysenteret og rommer et sett av etablerte, spesialiserte og velrenommerte butikker i bygninger som trolig har et relativt lavt husleienivå. Langs vestsiden av gata mot regjeringskvartalet ligger en rekke av eldre bygninger, to av husene er pekt ut som bevaringsverdige.

Bevaring av gatebebyggelsen skjer dels fordi de kan oppfattes som en beskyttelsessone for regjeringsbygningene bak, og dels på bakgrunn av ønsket om å bevare bygninger i en historisk gate og for å gi rom for publikumsrettede virksomheter som av sikkerhetsgrunner neppe kan gis plass på gateplanet i de nye regjeringsbygningene.

De fleste prosjektene foreslår å opprettholde Møllergata som gate for alle typer trafikk, mens prosjekter som arbeider med ytre perimetersikring, lukker gata for biltrafikk og gjør den om til gå- og sykkelgate.

Grubbegata er i dag egentlig en gate kun i den sydligste delen. Enkelte prosjekter foreslår at gata tas i bruk som byggegrunn for det nye RKV, men de fleste prosjektene etablerer Grubbegata som en ny viktig forbindelse. Spesielt gjelder dette prosjektene som konsentrerer bebyggelsen mot øst. Grubbegata fungerer i disse forslagene som passasje mellom personalinnganger til departementene og som en mer grønn nord–sør-forbindelse som aktiviserer østsiden av den nye parken. Gatas karakter vil også bli påvirket av hvilke og hvor mange forbindelser som skapes mellom Møllergata og Grubbegata, og av hvor lett man kan krysse mellom disse to gatene.

Akersgata er den eldste forbindelsen nordfra til bysenteret. I dette prosjektet har denne gata særlig betydning fordi den knytter regjeringskvartalet til Stortinget. Høyblokken har inngangen sin fra denne siden, og det er herfra blokkens betydning er blitt satt i scene.

Akersgata fungerer nå som handlegate bare i den mest sørlige enden mot Grensen og Karl Johan. Gata er etablert som en viktig sykkel- og kollektivgate. De fleste teamene foreslår at Akersgata blir lukket for biltrafikk, men at den blir holdt åpen som bussgate og som en viktig åre i gang- og sykkelveinettet i sentrum.

OPPSUMMERING

Med utgangspunkt i de sikkerhetsvurderingene som nå er lagt fram for Evalueringskomiteen, må man overveie å lukke Møllergata for all biltrafikk. Dersom ytre perimetersikring blir satt i verk, vil det være mulig å arbeide både med bevaring og nye regjeringsbygninger langs gata. Gata vil da romlig og arkitektonisk få et sammensatt preg også ved at regjeringsbygningene på ulike måter kan flettes inn langs gata og i den eksisterende bebyggelsen. Grubbegata vil kunne bli en ny fotgjengerforbindelse, som forbinder departementene og gir adgang til RKV for dem som arbeider der. Gata er med på å definere parken og skaper aktivitet i kanten av parkområdet. Gateløpet kan innsnevres og modifiseres noe for å øke størrelsen på byggefeltene. Komiteen anbefaler at Akersgata brukes til busstrafikk og sykkel- og gangtrafikk. Gata bør videreutvikles på en måte som understreker dens betydning, og slik at den pekes ut som hovedforbindelse mellom det nye regjeringskvartalet og Stortinget.

3.3.3 RKV-OMRÅDET, ROLLE OG KARAKTER

ET LEVENDE BYOMRÅDE?

I hvilken grad man vil lykkes med å gjøre RKV til en integrert og levende del av bystrukturen, avhenger både av hvordan området blir koblet sammen med omgivelsene, og av hvilke aktiviteter og opplevelser som kan skapes inne i området. «Et levende byområde» er i bylivsanalyser ofte synonymt med at det er mange mennesker til stede. Men «levende» kan og bør også bli tolket som en intensjon om et vennlig, trygt og opplevelsesrikt byområde der ikke kun spørsmålet om antallet mennesker i gatene er det avgjørende kvalitetskriteriet. Det er viktig å holde fast ved denne betraktningsmåten fordi dette regjeringskvartalet neppe blir det mest befolkede i Oslo. Likevel kan området bli et viktig tilskudd til byen ved å tilby andre rom og opplevelser enn de som finnes i andre områder av byen, og på denne måten utvide opplevelsen av hovedstaden.

Aktivitet kan være knyttet til både opphold og forbindelser. Om mange eller få beveger seg i området, vil være avhengig av attraktiviteten på de gjennomgående årene og av om det finnes interessante mål innenfor dette byområdet. Det store antallet arbeidsplasser vil i seg selv garantere en viss aktivitet, spesielt på dagtid. Plassering av personalinnganger har derfor stor betydning. Man kan også håpe på at de som arbeider i statsforvaltningen, vil bruke arealer og servicesteder langs gatene i pausene og på denne måten være med på å aktivisere by- og parkrommene. Her vil tilgjengelighet fra regjeringsbygningene, spekteret av virksomheter langs gatene, parkens utforming og attraktivitet og lokalklima være avgjørende.

PUBLIKUMSRETTEDE FUNKSJONER

Sikkerhetskravene setter visse begrensninger for de publikumsrettede funksjonene. Dels dreier det seg om restriksjoner på ikke-kontrollert tilførsel av varer, dels er det vanskelig å tilfredsstille sikkerhetskravene dersom offentlig tilgjengelige virksomheter uten sikkerhetskontroll blir plassert på gateplan inne i regjeringsbygningene.

White arbeider i sitt prosjekt med å etablere Hospitalsgata som den viktigste øst–vest-forbindelsen omkranset av publikumsrettede funksjoner. Snøhetta inviterer med en stort anlagt offentlig passasje (fra Youngstorget under de nye bygningene og parken) Oslos borgere til å benytte denne ruta som en ny opplevelsesrik forbindelse fra øst til vest. BIG har i sitt prosjekt pekt på muligheten for å aktivisere veiene gjennom parken ved å plassere publikumsfunksjoner under et hevet parkareal langs stiene. Intensjonen er at stiene da vil oppleves som både tryggere og mer innbydende ved at de er kantet med aktive funksjoner det meste av dagen. Også plasseringen av hovedinngangen i vest vil ha vesentlig betydning for aktiviteten i parken og retningen på fotgjengerstrømmene.

Flere prosjekter legger fram generelle ønsker om mange offentlig tilgjengelige funksjoner i området uten nærmere å diskutere hvilke typer funksjoner det er snakk om, eller å klarlegge hva dette eventuelt vil kreve av organisering av anlegget og utforming av bygningene. I hvilken grad folk søker til området dersom de ikke arbeider der, vil også være en konsekvens av hvor attraktiv parken i seg selv blir,

både for opphold og gjennomgang. Dette temaet diskuteres videre under avsnittet om landskap (punkt 3.7).

PREG
Atmosfæren og stemningen i byrommene i regjeringskvartalet vil være et resultat av interaksjon mellom fysiske strukturer og folk, og de vil avhenge av hvilke permanente og spontane aktiviteter som foregår i området – altså av hvordan forholdene og strukturene som vi har forsøkt å redegjøre for, virker sammen og inspirerer til opphold og utfoldelse.

Det lokale livet og stemningen vil vise sesongvariasjon, men også endres i takt med hvordan det nye området skrittvis blir utbygget og tatt i bruk. Derfor er det så viktig at spesielt parken tillater mange måter å være til stede på og gir plass for mange måter å utfolde seg på. Det er også viktig at de byggede strukturene framstår som tilgjengelige, trygge og beskyttende og tilbyr både nisjer og vegger man kan oppholde seg ved, og omgivelser som kan nytes mens man passerer igjennom dem.

3.3.4 OPPSUMMERING AV BYPLANGREP

Der kan synes å være motsetninger mellom de vurderingene og anbefalingene som er gitt under «byplangrep»: Byggeprogrammet blir vurdert til å være for stort sett i forhold til området som er til rådighet, men samtidig anbefaler Evalueringskomiteen et konsept som gir mulighet for å skape en bypark eller byhage innenfor området. Denne vurderingen er basert på en kvalitativ forståelse av oppgaven, men forholder seg også bevisst til en kvantitativ vurdering og til en vurdering av prinsipper for utbygging av området over tid.

Parken ses som et meget viktig tilskudd til Oslo i både arkitektonisk og bruksmessig forstand. Men den vil også spille en sentral rolle for å finne balanse mellom det representative og særegne og byens dagligliv og den daglige omgangen med demokratiets institusjoner. Og den vil spille en viktig rolle for å skrive inn det nye RKV som et sted av betydning på befolkningens mentale kart. Prioritering av parken reduserer det byggbare arealet sør for Ring 1. Men området mellom Møllergata og Grubbegata kan romme et betydelig program ved bruk av bygninger på høyde med Høyblokken dersom bebyggelsen fordeles på hele strekningen fra KFUM-bygningen i sør til Kristparken i nord. Grove arealberegninger er gjort rede for under punkt 3.6 Kapasitet.

Asplan Viak anbefaler en mulighet for å bygge vest for Grubbegata, tett ved Høyblokken. De visualiseringene som er vist av høyhuset ved Høyblokken, er for flertallet i Evalueringskomiteen et bevis på at denne muligheten bør bli avvist, på grunn av både forholdet til H-blokken og konsekvensene for parken, enten huset er litt høyere eller mye høyere enn H-blokken. Vanskeligheten med å bygge på dette stedet henger til dels sammen med kravet om at fotavtrykket for den nye bygningen må være relativt stort – omkring 1000 m2 – for at arealene skal kunne organiseres og brukes effektivt. Den nye bygningen vil bli en dominant både i forhold til H-blokken og til parken. Å gjøre dette nye huset til det gjennomarbeidede signalprosjektet som skal annonsere regjeringskvartalet, mener komiteens flertall er en dårlig idé. Høy arkitektonisk kvalitet skal prege alle bygninger, og H-blokken bør beholde sin unike posisjon.

Mindretallet som består av Bjørne Grimsrud og Sidsel Sandelien, vil understreke at den nye Regjeringsparken er viktig for å sikre både arkitektonisk og bruksmessig kvalitet i området, men at det likevel bør være mulig med et bygg i hjørnet av parken, nord for H-blokken og vest for Grubbegata. Mindretallet er enig i at Asplan Viak sitt forslag til et slikt bygg ikke er tilfredsstillende, men mener det bør utforskes bedre arkitektoniske løsninger i neste fase. Ved å åpne for et slikt bygg kan det bli et mer sammenhengende regjeringskvartal med god kommunikasjon mellom departementene. Ny hovedinngang fra Akersgata vil kunne få en naturlig tilknytning til et slikt bygg.

Arealprogrammet er usikkert og vil bli videreutviklet, og det er også knyttet usikkerhet til en rekke andre forhold som har avgjørende betydning for prosjektet, for eksempel sikkerhetsnivå og avstandssoner omkring Ring 1. Vi mener derfor at usikkerheten bør håndteres gjennom valg av et svært robust grunnkonsept som gir rom for å skape kvalitet noe uavhengig av de usikre faktorene. Dette oppnås etter Evalueringskomitéens mening best *dersom det samlede byggeprogrammet* fordeles over hele tomteområdet fra Møllergata inkludert KFUM-bygningen til Kristparken i nord, dersom det blir arbeidet med byggefelter med begrenset størrelse, og dersom prosjektet settes sammen av bygninger som når det gjelder høyde, har Høyblokken som referanse. Kapasiteten for en *første fase* i områdene sør for Ring 1 blir diskutert i punkt 3.6. Det bør utforsker muligheter for å ta i bruk områder nord for Ring 1 også i første fase, selv om dette vil ha konsekvenser for økonomi, sikkerhetssoner og for organisering av byggevolumet.

3.4 ARKITEKTONISK UTTRYKK

Under dette temaet diskuterer vi formaspektene ved prosjektene. Dette omfatter spørsmål om representativitet og ikonografi, hvordan RKV vil prege bybildet, hva som vil være volumet til og effekter av høye bygninger, hvordan publikum og ansatte møter anlegget, hvordan hovedinngangene blir eksponert, og hvordan møtet mellom gammel og ny bebyggelse blir artikulert.

3.4.1 IDENTITET OG REPRESENTATIVITET

Dette temaet dreier seg om både kompliserte og følsomme spørsmål. Skal et regjeringskvartal som rommer både den forvaltende og regjerende delen av demokratiet, overhodet hevde seg i bybildet? Bør det ikke bare være Stortinget og Slottet som viser et spesielt betydningsinnhold i byens grammatikk? Omvendt kan man hevde at en forvaltning som er tilgjengelig, og som søker dialog, nettopp er det som bør kjennetegne et demokrati, og at denne statsadministrasjonen derfor må være synlig og forståelig også i bystrukturen. Stortinget viser for eksempel sitt betydningsinnhold både gjennom bygningsform og plassering i bystrukturen. Det første synet på regjeringskvartalet peker mot en generell og forretningsmessig byarkitektur. Det siste synet indikerer en mer subtil markering av betydning, ikke gjennom tradisjonell monumentalitet, men ved å kombinere markering av betydning med en form for åpenhet.

MVRDV inkluderer i sitt materiale til parallelloppdragene en tankevekkende formulering som sier at oppgaven bør kreve et svar som tilsynelatende tilstreber likhet snarere enn kontrast overfor den omliggende byen. Oppgaven søker ikke distanse og er ikke ekskluderende ved å reise seg i høyden, men søker heller delaktighet. Slik symboliserer det nye regjeringskvartalet

det motsatte av «overherredømme» og «age». Det imponerer ikke ved størrelse og høyde men ved tilgjengelighet og human skala. Det viser stolthet gjennom at være relativt lavt, åpent, tilgjengelig og dermed offentlig i ordets videste og mest demokratiske betydning. Dette er etter vårt syn, et kontant svar på den utfordringen Norge står overfor etter angrepet på våre verdier.

Denne betraktningsmåten åpner for et interessant forsøk på å finne balansen mellom det å stå fram som noe særegent og å forsøke å bli en del av helheten, både fysisk og samfunnsmessig.

MVRDV tar avstand fra bruken av høyhus fordi det å velge denne bygningstypologien i Oslo vil være et forsøk på å skille seg ut og framheve og monumentalisere departementsfunksjonene og hva de står for. Snøhetta viser med sine tre sentralt plasserte høyhus en motsatt posisjon. Snøhetta ser det ikoniske og monumentale nettopp som en måte å understreke demokratiets og regjeringsfunksjonenes rolle og betydning i samfunnet på. Regjeringskvartalet markerer seg som tydelig forskjellig både fra byens grunnstruktur og fra andre høye hus i byen og tegner seg som et fokus i byens silhuett. De tre husene kan ses fra det meste av Oslo og vil også visuelt sett dominere både den nye Regjeringsparken og Youngstorget. I dette prosjektet får regjeringsbygningene også lov til å sette dagsordenen for kvartalene omkring ved at Youngstorget både funksjonelt og arkitektonisk vil preges av at torget blir en forplass for RKV. BIGs forslag til det de kaller «Regjeringsfjellet», ønsker å indikere ikonografi gjennom en figurativ bygningsform som refererer til norsk landskap. Evalueringskomiteen finner denne mangetydige metaforen noe vanskelig.

Disse eksemplene på til dels voldsom og monumental eksponering av regjeringskvartalet, en bildeorientert ikonografi og iscenesetting av RKV som strekker seg langt inn i kvartalene omkring, mener vi er en overdramatisering av den rollen og betydningen regjeringskvartalet bør gis i byen. Samtidig fører ideene bak disse prosjektene i praksis til at integrasjon med byen og rom for dagliglivet blir underprioritert.

De øvrige prosjektene forsøker i større grad å tone ned effektene av høye bygninger. Dette diskuterer vi i de neste avsnittene.

OPPSUMMERING

Evalueringskomiteen mener at regjeringskvartalet må framstå med en særlig betydning i bylandskapet, men vil anbefale at man arbeider videre med løsninger som søker en avdempet balanse mellom romlig integrasjon i etablert bystruktur og markering av de nye regjeringsbyggene som noe spesielt og viktig. Denne balansen bør uttrykke åpenhet og tilgjengelighet som viktige verdier i det norske demokratiet.

3.4.2 HØYE HUS OG FJERNVIRKNING

HØYDE PÅ BYGNINGER

Høyden på RKV er relevant for flere av vurderingskriteriene i parallelloppdragene. Bygningshøyde har betydning for representativitet, for fjernvirkning, de kan omdefinere etablerte ordensprinsipper i området og har konsekvenser for lokalklima og solforhold. Det siste blir drøftet under temaet 2.10 Miljø. Oslo har for lengst innlemmet høye hus i bylandskapet. Det

handler derfor ikke om en grunnleggende diskusjon for eller imot høye bygninger i Oslo, men om å finne kriterier for å vurdere bruk av høyhus i gitte situasjoner og i tilfelle hvilke krav som da bør stilles til bygningene. Hittil er høyhus først og fremst brukt langs det som i sin tid ble kalt «Høyhusringen», altså langs Ring 1 og ved Sentralbanestasjonen.

I diskursen om byarkitektur har det vært vanlig å se det høye (med unntak fra i enkelte amerikanske og asiatisk byer) som det som skiller seg markant ut fra det alminnelige. Diskusjonen tar utgangspunkt i at byen rent bygningsmessig har en morfologisk grunnskala som står i et meningsfullt forhold til byens topologi, altså byens gater og plasser. Det høye reiser seg markant over denne grunnskalaen og skaper punkter i det visuelle bylandskapet i kraft av høyde og får betydning som landemerker. Landemerkene markerer maktposisjoner, kommersielt, kulturelt eller politisk.

Grunnskalaen endres over tid, og det har den også gjort i Oslo; mens den var fire etasjer da Grünerløkka ble bygget, ligger den nå på mellom fem og sju etasjer. I regjeringskvartalet er «det høye» allerede til stede med Høyblokken, men dette betyr også at grunnskala blir en viktig forutsetning for at Høyblokken skal opprettholde sin formelle rolle. På samme måte får høyden på de nye bygningene betydning for Høyblokkes rolle i bylandskapet. Dersom grunnskalaen vokser kraftig, vil Høyblokken stå i et annet forhold til bykonteksten enn den gjør i dag. Samtidig er Høyblokken vesentlig lavere enn enkelte nyere høyhus i Oslo og lavere enn de bygningene som blir foreslått i flere av forslagene.

En lett omskrevet betraktningsmåte vil være at Oslo har en grunnskala, en mellomhøy skala og høye bygninger. Vi kan se det «høye» som noe som trolig vil utvikle seg over tid – tvunget fram av markedspress og endrede bypolitiske vurderinger – og at en standardhøyde nå er de omkring 30 etasjene som blir tillatt omkring Sentralbanestasjonen. Eller vi kan se høyde som et kriterium som er med på å definere de kvalitative rammene for ulike posisjoner i landskapet og i ulike typer byområder, slik at høyde er en kontekstavhengig størrelse.

Evalueringskomiteen mener den siste betraktningsmåten bør gjøres gjeldende. Diskusjon av høyde henger sammen med lesning av bylandskapet og lokalt ulike og varierende potensialer. Og spørsmålet om høyde må reflektere en betydningsdimensjon, noe som i nettopp dette prosjektet trenger seg særlig på.

FJERNVIRKNING

Programmet stiller krav om visualiseringer av fjernvirkninger. I disse visualiseringene settes de høye husene i et kompositorisk perspektiv. Komposisjonen kan merke av og understreke et enkelt punkt som tilfellet er i Asplan Viak og Snøhettas prosjekter. Eller komposisjonen kan understreke en formasjon i form av en linje eller et felt, slik tilfellet er med LPO og BIG. Men også prosjektene fra White og MVRDV trer tydelig fram fordi bygningskomplekset er noe høyere og tettere enn grunnstrukturen, særlig sett fra oversiktspunkter i bylandskapet.

Evalueringskomiteen ser at det materialet som dokumenterer fjernvirkningen av de ulike prosjektene, peker mot noen særegne muligheter i bylandskapet. Topografien som preger Oslo, kan tilsynelatende ta opp i seg en langstrakt formasjon eller en bølge av høyere bygninger som ligger parallelt med og forskjøvet i forhold til Akersryggen, vel å merke dersom formasjonen

har en høyde som ikke frigjør seg mer fra bylandskapets høydevariasjoner enn det Høyblokken gjør.

BRUKEN AV HØYHUS I PARALLELLOPPDRAGET

Forslaget fra White kan ses som en test på om kategoriseringen "grunnskale", "mellomhøy skala" og "høye bygninger" er relevant. Whites forslag undersøker hva tomta sør for Hospitalsgata kan romme av programkrav dersom grunnskalaen økes til ti til elleve etasjer. Prosjektet viser et tett RKV sammensatt av bygningsblokker som er noe høyere enn grunnstrukturen, men litt lavere enn H-blokken.

Vår oppfatning er at dette konseptet ikke kan anbefales verken ut fra en arkitektonisk vurdering eller på grunnlag av en bredere vurdering av konsekvenser for bymiljø. Høyblokkens betydning blir utfordret og svekket, og gatene vil i proporsjon og lysforhold skille seg kraftig fra gater i områdene omkring. RKV vil bli et særegent område i byen, men trolig ikke et spesielt attraktivt område dersom man ikke er i stand til å legge inn en stor mengde offentlige funksjoner og attraksjoner på gateplanet, noe som ikke er sannsynlig at vil være mulig.

BIG introduserer en atypisk og mer amorf bygningsform som ikke helt passer inn i en tradisjonell motsetning mellom grunnstruktur og det «høye». BIG arbeider med volumer med tiltede fasader og endrer den måten høyder normalt oppleves på, og ikke minst reduseres konsekvensen høyde har for både lys- og vindforholdene i gatene. Denne for området nye formverdenen etablerer definitive ulikheter og gjør trolig en form for sameksistens mulig. Introduksjonen av ny bygningstypologi for kontorbygg og nye bygningsformer i Oslo er absolutt interessant. Men som diskutert i foregående avsnitt, dramatiseres og monumentaliseres regjeringsbygningene mer enn de kan bære. Brukt på en mindre voluminøs måte, med lavere høyder og mer finmaskede byggefelt, kunne denne idéverdenen vært svært relevant.

De øvrige prosjektene arbeider mer tradisjonelt med høye hus. LPO arbeider med en skulpturell sammenstilling av høyhus i to enklaver i Møllergatas retning. Dette prosjektet rommer både grunnskalaen i form av fire- til fem-etasjes bygninger og høyhus på denne basen. Deres visjonsprosjekt er interessant fordi det fordeler høyhusene i tomteområdet både nord og sør for Ring 1, øker antallet enheter og reduserer skalaen. Snøhettas prosjekt er omtalt tidligere. Prosjektet har store kvaliteter til tross for kritikk av høyde og symmetri og hadde (slik tilfellet er med LPO) vært svært interessant illustrert med flere bygninger fordelt over et større tomteområde.

Asplan Viak forsøker å holde skalaen på åtte til tolv etasjer mellom Møllergata og Grubbegata, men kompenserer for små arealer med å foreslå et høyhus umiddelbart nord for Høyblokken. Visjonsforslaget viser 30 etasjer. Forslaget virker noe uoverveid både når det gjelder bruk og utforming av en så entydig dominant som vil reise seg som en søyle over byen i dette området. Den overdrevne eksponeringen av ett punkt overdøver de finmaskede strukturelle kvalitetene og mulighetene som ligger i typologien i dette prosjektet.

OPPSUMMERING

Evalueringskomiteen mener det er mulig og relevant å benytte høye bygninger i dette området for å artikulere og gestalte regjeringsfunksjonene. Høyhus er allerede en del av Oslos bylandskap

omkring Ring 1, og Høyblokken har introdusert denne bygningstypen og bygningshøyden som et nå akseptert uttrykk for regjeringsfunksjonen.

Evalueringskomiteen anbefaler på bakgrunn av det som er sagt foran og i diskusjonen under temaet «Kulturminnevern», at det åpnes for å bygge høyhus med moderat høyde som vurderes etter Høyblokken i byggefeltene langs Møllergata. De nye husene kan være høyere eller lavere enn Høyblokken, men de kan ikke være i størrelsesordenen 30 etasjer.

Vi foreslår at man arbeider videre med en langstrakt form som følger retningen på Akersryggen, og ikke med en kraftig dominant som peker ut ett punkt i bylandskapet.

Men dette krever at man finner fram til høyhusbaserte løsninger som ikke overeksponerer regjeringskvartalets betydning og rolle i byen, og uten at kontinuiteten i bystrukturen fullstendig blir overdøvd.

3.4.3 HOVEDINNGANG

Diskusjonen om lokalisering, organisering og karakteren av hovedinngangene inkluderer både spørsmål om identitet og representativitet og spørsmål om orientering og tilgjengelighet.
Plassering og utforming av inngangsforholdene har alltid stor organisatorisk og arkitektonisk betydning i et stort kompleks, men på grunn av sikkerhetskrav og intensjonen om å unngå unødig dublering av funksjoner er problemstillingen spesielt «tung» i RKV.

Teamene gir dette temaet stor oppmerksomhet, men peker på forskjellige løsninger. Flere (BIG, LPO, Asplan Viak) legger hovedinngangen i parken ved å heve parknivået og la inngangen være en relativt beskjeden åpning som fører ned til et underjordisk fordelingsareal. Alle velger en posisjon for inngangen litt nordvest for Høyblokken. Dette valget gjør det mulig å løse sikkerhetskravene fordi inngangsarealene er separert fra hovedvolumene i det nye anlegget. Løsningen er mindre overbevisende dersom vi vurderer synlighet, orientering og betydning. I disse forslagene søker man vekk fra de bygningene som man skal besøke, for å komme inn i dem. Det kunne med andre ord være ønskelig med større overensstemmelse mellom bygninger med betydning og plassering av hovedinngang.

Snøhetta har levert en konsekvent, vakker og monumental løsning på denne utfordringen ved å legge inngangen fra Youngstorget, under Møllergata 19 og under den sentrale bygningen av de tre ikoniske høyhusene. Her orienterer både de som skal besøke RKV, og de som er på vei gjennom passasjen øst–vest, seg definitivt etter dominerende bygninger. Problemet er at nye deler av byen med sterk egenidentitet og som bærer historisk autentisitet, blir trukket inn i organiseringen og iscenesettelsen av regjeringskvartalet.

MVRDV legger hovedinngangen under Høyblokken og gjenbruker på en både avslappet og selvfølgelig måte etablerte betydninger og setter dem inn i nye sammenhenger. Vi mener dette er en meget god løsning, men som illustrert på skissene, skaper denne plasseringen både sikkerhetsproblemer og muligens også noen arkitekturutfordringer da den nye inngangen skal bli tilpasset Høyblokken.

OPPSUMMERING
Evalueringskomiteen må konkludere med at det i parallelloppdragene ikke finnes helt overbevisende forslag for plassering og artikulering av hovedinngangen. Dette spørsmålet må altså bli utfordret i den videre designprosessen. I denne forbindelsen er det viktig å bringe inn både at sikkerhetsrådgiverne peker på at to hovedinnganger er nødvendig, og at den vestvendte hovedinngangen har stor betydning for formgivning av parken og for fordeling av ulike fotgjengerstrømmer i området.

3.4.4 MØTET MELLOM GAMLE OG NYE BYGNINGER

I dette prosjektet dreier problemstillingen om møtet mellom gamle og nye bygninger seg først og fremst om Høyblokken og bebyggelsen langs Møllergata. Problematikken omkring hvordan vi skal forstå Høyblokken i den nye RKV-konteksten, blir utdypet under temaet «Kulturminnevern».

Det har sjelden mening å bevare eksisterende bygninger dersom man ikke er i stand til å skape et gjensidig respektfullt møte mellom det nye og det gamle. Ønsket om å konsentrere den nye bebyggelsen mot øst og samtidig bevare bygningene (eller enkelte av bygningene) langs Møllergata fører til relativt komplekse møter mellom ulike skalaer, ulike typologier og arkitektur fra ulike epoker.

I en del av prosjektene er bebyggelsen langs Møllergata bevart både av historiske årsaker og sikkerhetshensyn, og vi støtter denne intensjonen. I noen av forslagene møter ny bebyggelse den gamle på en tilsynelatende noe uoverveid og brutal måte. I ulik grad gjelder dette prosjektene fra BIG, Snøhetta og MVRDV. Enten blir de nye bygningene reist direkte mot baksiden av de gamle, eller bygningene blir bygget inn i volumer og der overbygget på måter som virker både kostbare og ødeleggende. Asplan Viak viser en mulighet for å arbeide med avtrapning av ny bebyggelse ned mot Møllergata. Dette grepet kombinert med en mer oppdelt og sammensatt volumbehandling indikerer en mulighet for å finne gode løsninger.

OPPSUMMERING
De gamle bygningene som bevares i området, må innpasses romlig på en måte som viser den nødvendige arkitektoniske respekten, og som rent pragmatisk skaper lysforhold og utearealer som gjør det mulig for bygningene å både huse nye funksjoner og fungere i den nye bykonteksten.

3.5 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

3.5.1 GENERALITET, FLEKSIBILITET, SAMHANDLING OG KVALITET PÅ ARBEIDSPLASSENE

Bygningene skal legge til rette for gode arbeidsforhold, arealeffektivitet, samhandling og nye samhandlingsformer, fleksibilitet for å kunne åpne for omorganisering og generalitet for å kunne romme ny bruk. Disse forholdene henger sammen og stiller krav til bygningsform, det samme gjør en rekke andre forhold som blir utdypet under temaet «Miljø». Gode dagslysforhold er for eksempel viktig både fra et energisynspunkt, for fleksibiliteten i bygningsmassen, for generalitet

og dersom man setter søkelys på arbeidsforhold, komfort og velvære.

En rekke forhold omkring arealbruk, prinsipper for organisering og omfang av fellesarealer er ikke endelig avklart og vil uten tvil også bli endret etter at anlegget er bygget. Fleksibilitet og generalitet som gjør skiftende bruk, endrede samarbeidsforhold og endringer i departementsstrukturen mulig, stiller derfor helt avgjørende krav til alle deler av det nye regjeringskvartalet. Disse kravene kan problematiseres når det gjelder dimensjoner på bygningene, organisering vertikalt eller horisontalt og den måten anlegget bygges sammen på og utnytter fellesfunksjoner og samhandlingsarealer.

Mange av spørsmålene om bygningenes plan og organisering vil først bli fastlagt i prosjektering av den sammenbindende infrastrukturen i anlegget og ved design av enkeltbygningene, men den generelle arkitekturen setter rammer for hva som lar seg gjøre, og for hvilke muligheter som blir utelukket.

VERTIKAL ELLER HORISONTAL ORGANISERING

Horisontal organisering gir i dette anlegget større fleksibilitet enn vertikal organisering, noe avhengig av avstander. Men høye hus med en relativt stor arealflate i hver etasje kan også i rimelig grad fylle kravene om fleksibilitet, og prinsipielle fordeler med horisontal organisering kan bli motvirket av hvordan anlegget i praksis er ordnet. De etasjestørrelsene på omkring 1000 m2 som blant annet LPO og Snøhetta arbeider med, gir hver etasje nødvendig fleksibilitet. De store kontoretasjene i prosjektet til BIG som er organisert om et indre atrium, vurderes av eksperter som problematiske. Grunnen er ifølge ekspertene dels svake lysforhold som reduserer fleksibiliteten, og dels lange, forstyrrende og arealkrevende horisontale kommunikasjonslinjer. Det vil i slike sammenhenger alltid måtte bli en avveining mellom rasjonelle betraktninger og den betydningen en inspirerende arkitektur kan ha for arbeidsmiljøet. De store atriene i prosjektet til BIG vil trolig kunne gi gode opplevelser av det romlige arbeidsmiljøet, men være problematiske for intensjoner om dagslys og arealeffektivitet.

BYGNINGSDIMENSJONER

Optimale bygningsdimensjoner er en konsekvens av avveining mellom gode dagslysforhold som vil favorisere forholdsvis slanke bygninger, effektivitetsbetraktninger som ofte konkretiseres i standarder for kontorarealer, og oppvarming og kjøling som i en viss grad favoriserer kompakte bygninger. Inn i denne diskusjonen kommer også arkitektoniske ideer om romformer og romforløp og visuelle/estetiske ideer avhengig av om det er arbeidsrommene eller den konteksten disse skal gå inn i, som står i fokus.

MVRDV introduserer store husbredder for å unngå høye bygninger og prioriterer horisontal organisering. Det samme gjelder i noen grad for White som arbeider med z-formede bygninger organisert om relativt trange lysgårder mot gatene. Løsningene vurderes som uhensiktsmessige når det gjelder lysforhold og dette har negative konsekvenser for energibruk og arealeffektivitet.

OPPSUMMERING

Selv om man prioriterer horisontal organisering og stiller spørsmål ved lang vertikal kommunikasjon med heis, viser prosjektene at former for vertikal organisering er nødvendig for å romme programmet og gi mest mulig generalitet. Forutsetningen er at bygningene kan

tilby tilstrekkelig med sammenhengende arealer i hver etasje.

3.5.2 BYGNINGSTYPOLOGI

Prosjektene viser tre ulike bygningskategorier for departementsbygningene: høyhuset (LPO, Snøhetta, Asplan Viak og AHO), det tradisjonelle byhuset med to frie fasader (MVRDV) og en kompakt bygningstype med indre atrier (White og BIG). Bygningstypene er tegnet i forskjellige morfologiske varianter, og de er også kombinert på ulike måter. Høyhusene står i flere av prosjektene på kompakte baser organisert omkring indre atrier, og kommunikasjonsarealene under bakken er organisert omkring former for atrier som gir lys. Vi kan ikke ut fra ønsket om en optimal organisering av RKV peke ut en av disse typene som mer velegnet enn andre. Enkelte løsninger gir best dagslys, andre skaper bedre kommunikasjon internt i anlegget.

OPPSUMMERING

Dersom vi trekker inn alle programkravene, peker diskusjonen av bygningstypologi mot en kombinasjon av høye hus og en atriumorganisert base. Evalueringskomiteens hovedkonklusjon er likevel at typologi, organisering og utforming rent arkitektonisk må studeres på langt grundigere måter enn de studiene parallelloppdragene viser til, før man velger endelig løsning.

3.5.3 SAMHANDLINGSAREALER, FELLESFUNKSJONER OG INTERN KOMMUNIKASJON I ANLEGGET

Romprogrammet kan deles inn i arealer for kontorarbeidsplasser med nødvendig infrastruktur og ulike former for fellesarealer av ulike typer: Kommunikasjonsarealer binder sammen anlegget, legger til rette for å løse personkontroll og sikkerhet og er ordnet slik at systemet også kan fungere ved endringer i departementenes struktur og virkemåte. Samhandlingsarealer og møteplasser skal inspirere og gi plass for nye måter å arbeide sammen på. Fellesfunksjoner ønsker man at skal være sentralisert for å unngå dublering, og mer publikumsrettede funksjoner retter seg i større grad mot gjester og bør derfor ligge nær hovedinngangene. Disse ulike typene fellesarealer stiller noe ulike krav til plassering i bygningskomplekset og også til dagslys og til generalitet/fleksibilitet.

Kravet til fellesarealer har ført til at alle prosjekter i varierende grad og størrelsesorden arbeider med underjordiske forbindelser og arealer. I enkelte av prosjektene (for eksempel AHO) kompenserer dette også for vanskeligheter med å finne plass for det store romprogrammet. De løsningene som er lagt fram, fører til at vi stiller spørsmål om hvorvidt store underjordiske arealer er hensiktsmessig i dette anlegget. Fellesarealene vil være de som møter både gjester og de som arbeider i RKV, og de bestemmer opplevelsen av anlegget. Store fellesarealer med dårlig dagslysforhold og forholdsvis lav attraktivitet er derfor et problem.

Store arealer under bakken vil også svekke kommunikasjonen med det som foregår på gateplanet, og bidra til å skape inntrykk av noe avsondret og lite tilgjengelig som er i strid med intensjonene om åpenhet. De underjordiske fellesarealene er også vanskelige når det gjelder intensjoner om generalitet og fleksibilitet. Arealene vil i stor grad være skreddersydde til dagens program og vanskelige å dele opp og bruke på andre måter. De store underjordiske arealene vil også føre til at grønne områder vil ligge over en konstruksjon og gi begrensninger på utforming

og drift av parkanlegget.

Spesielt LPOs forslag og i noen grad MVRDVs visjonsforslag viser interessante muligheter for å plassere internkommunikasjonen i høyden. LPO har etablert det de kaller Campus. Dette kommunikasjons-, samhandlings- og fellesarealet ligger over en base og under høyhusene. For samhandlingen internt i departementsstrukturen vil dette forslaget trolig fungere helt utmerket. MVRDV bygger sammen taketasjene og oppnår fellesarealer med fine dagslysforhold og utsiktsmuligheter som gjør disse arealene både opplevelsesrike og attraktive. Men ved å plassere den interne kommunikasjonen og fellesarealer langt over terrenget blir sammenhengen til gateplanet svak, og organiseringen kan styrke inntrykket av regjeringsbygningene som en mer enn nødvendig innadvendt enklave.

OPPSUMMERING
Evalueringskomiteen anbefaler at anlegget organiseres slik at kommunikasjons- og fellesarealer får best mulig dagslysforhold og at disse arealene i størst mulig grad knyttes til aktivitetene på gateplanet.

3.6 KAPASITETSVURDERINGER

Kapasitet forstås i denne sammenhengen som områdets evne til å gi rom for det byggeprogrammet som er foreslått. Generelt sett mener Evalueringskomiteen at det programmet som er satt opp som ramme for parallelloppdraget, på grunnlag av en rekke ulike kriterier, er for stort til det arealet som er til rådighet.

Denne vurderingen blir underbygget av de kontrollmålingene som er gjennomført for de ulike prosjektene. Det er en viss usikkerhet beheftet med disse målingene, men de viser at alle forslagene – unntatt MVRDV – tilbyr færre kvadratmeter enn programmet krever. Programmet forutsetter 100 000 m2 over bakken i første fase, men de fleste prosjektene omfatter fra 75 000 til 90 000 m2.

Det er naturligvis teknisk mulig å føre opp bygninger som kan romme dette programmet syd for Ring 1. Muligens også med reviderte sikkerhetssoner omkring ringveien. MVRDV viser et anlegg som oppfyller programkravet og som også inneholder interessante svar på kvalitative krav. Men prosjektet oppfyller ikke sikkerhetsavstander til Ring 1. Whites prosjekt, som benytter utbyggingsområdet mellom Akersgata og Møllergata fram til Hospitalsgata, viser et effektivt kontorkompleks, men gir svake dagslysforhold. Etter vår oppfatning tilfredsstiller løsningene ikke de kvalitative kravene som bør stilles til det nye Regjeringskvartalet. Prosjektene sikrer ikke at det blir reist et nytt RKV som både er et effektivt anlegg og et vakkert anlegg, og som tilfører byen nye kvaliteter.

Evalueringskomiteen peker på en hoveddisposisjon som samler bebyggelsen mellom Møllergata og Grubbegata – tilsvarende ideene fra LPO, BIG og Snøhetta – men med lavere bebyggelse enn spesielt BIG og Snøhetta foreslår og med reduserte arealkrav.

Evalueringskomiteen mener at det samlede byggeprogrammet både bør revideres og på sikt fordeles over de tilgjengelige arealer nord og syd for Ring 1 – inklusive KFUM-bygningen og

områdene helt opp til Kristparken. Reduksjon av arealprogrammet, både det totale programmet og spesielt programmet for første etappe, vil gjøre det enklere å både tilfredsstille de kvalitative kravene i programmet, og å oppnå en bedre integrasjon med byområdene omkring ved hjelp av noe lavere bebyggelse slik vi har anbefalt.

Det foreliggende programmet krever at det i første fase er behov for cirka 100 000 m2 over bakken. Dette fordeles på 69 000 m2 arbeidsplassrelatert areal og 30 000 m2 fellesarealer med dagslyskrav. I tillegg kommer arealer som ikke har dagslyskrav.

En enkel kapasitetsberegning baserer seg på skjønnsmessige vurderinger av prosjektene fra LPO, Asplan Viak og Snøhetta. Byggeområdet mellom Møllergata og Grubbegata fra KFUM-bygningen i sør til sikkerhetssonen mot Ring 1 i nord, vurderes til å kunne romme fire volumer hver med et grunnareal på 1000 m2. Med gjennomsnittshøyde på 13-15 etasjer er kapasiteten i størrelsesordenen 60 000 m2.

En andre fase vil med de sikkerhetskravene komiteen har tatt høyde for og uten omfattende endringer av Ring 1 kan romme i størrelsesordenen 30 000 m2 nord for Ring 1, skilt fra den sydlige delen med en 80 meter bred sikkerhetssone. Vurderingen baseres da på to nye volumer, 13-15 etg. og 1000 m2 grunnflate (ref. LPO, Visjonsprosjektet).

LPO har vist en måte å knytte disse anleggene sammen på som Evalueringskomiteen har uttalt seg kritisk til. Trolig bør det bygges et selvstendig anlegg mot nord med egne fellesfunksjoner. Disse anleggende kan omdisponeres dersom det bygges en tredje fase.

Ulike tiltak kan både redusere behovet for nybygg, gi bedre mulighet for gjenbruk av eksisterende bygninger og øke tomtearealet, ved for eksempel å bygge om Ring 1 og derved redusere sikkerhetsavstandene.. En tredje fase forutsetter omfattende ombygging av Ring 1 og vil kunne omfatte i størrelsesordenen 10-15 000 m2 over bakken og kunne binde sammen nordlig og sørlig bebyggelse. Dette vil øke kapasiteten i hele tomteområdet til i størrelsesordenen 100 – 110 000 m2 over bakken.

Dersom det ikke relativt raskt tas beslutninger om ombygging av Ring 1 eller det skjer andre endringer i sikkerhetskravene bør det altså planlegges etter et totalt arealbehov på i størrelsesordenen 90 000 m2 med dagslys fordelt på begge sider av Ring 1 Dette vil kreve en reduksjon av arealprogrammet på 15–20%, og dette synes å være innenfor de usikkerhetsmarginene som i dag knytter seg til romprogrammet. Arealene sør for Ring 1 vurderer flertallet i Evalueringskomiteen til å kunne romme i størrelsesordenen 60 000 m2 med dagslyskrav.

Mindretallet i Evalueringskomiteen mener at kapasiteten sør for Ring 1 kan økes med i størrelsesordenen 10 000 m2 ved å tillate bygging nord for Høyblokken og vest for Grubbegata.

En samlet Evalueringskomitee understreker den usikkerheten som er beheftet med kapasitetsvurderingene.

3.7 LANDSKAP, BYROM OG PARKAREALER

Det offentlig tilgjengelige landskapet, sett som byrom, parker eller byhager, vil være de delene av regjeringskvartalet som mest entydig vil gi nye kvaliteter og tilbud til byen, befolkningen og gjestene. Disse åpne rommene, uavhengig av den kategorien de tilhører, skal fungere som møtesteder og rom for sosial kontakt, som rom for rekreasjon, orienteringspunkter i bylandskapet, som opplevelser, aktivitetspunkter eller som pauserom og rom for kontemplasjon. Landskapet skal også øke kvaliteten i RKV som arbeidssted både gjennom brukskvaliteter og som utsikt. Det er i balansen mellom det effektive og sikre kontorkomplekset og det åpne, rekreative og kontemplative rommet at demokratiet som noe åpent og generøst skal bli konkretisert og manifestert.

3.7.1 ORGANISERING AV LANDSKAPET

Begge hovedmodeller som er lansert for organisering av området, kan skape attraktive åpne rom, men svært ulike rom. Dette gjelder både konseptet som samler bebyggelsen i øst og åpner for en stor sammenhengende park, og konseptet med en mer kontinuerlig bystruktur i hele området der åpne rom er flettet inn strukturen. Vi har argumenter for at det store parkrommet har en rekke kvaliteter fordi det skaper en tydelig orden i regjeringskvartalet, eksponerer og forklarer det lokale landskapet og setter historiske bygninger inn i verdige og interessante sammenhenger.

PARKEN I BYLANDSKAPET I OSLO

Parken mellom Akersgata og Grubbegata kan – slik LPO viser i sitt prosjekt – bli del av et større grønt område som strekker seg både sør og nord for Deichmanske bibliotek. Parken bygger opp om de grunnleggende landskapstrekkene i byen og eksponerer Akersryggen og et skifte i dette lokalområdet fra kvartalsstruktur til en mer åpen organisering. Parken er ikke er særlig stor. Den er mindre enn Vår frelsers gravlund, langt mindre enn Slottsparken og har de samme dimensjonene som Youngstorget sett øst–vest. Men den vil være en tydelig og markant struktur i det urbane landskapet og trolig bli et viktig element i de mentale kartene som vi orienterer oss etter i byen. Flere av prosjektene sannsynliggjør også at parken kan gi rom for et minnested på en måte som gir verdighet og plass for stillhet, uten at det blir isolert fra nåtid og dagligliv.

PARKENS ARKITEKTUR

Dette store åpne rommet som fire av forslagene er ordnet omkring, kan organiseres på svært ulike måter og gi rammer for ulike typer by- og parkliv. Asplan Viak argumenterer for at parken først og fremst skal være et tilbud til det lokale hverdagslivet. Snøhetta deler opp parken i et område med tett bjørkeskog skilt fra en åpen parkflate og ønsker å regissere parken som opplevelse både når folk passerer gjennom, og når folk i RKV ser ut og ned på den. BIG arbeider med et parkrom som er delt opp i tre hevede parkflater skilt fra hverandre av stier som er kantet med offentlig tilgjengelige funksjoner. Intensjonen er både å styrke øst–vest-forbindelsene og å bringe aktivitet inn i området. LPO foreslår en stor sammenhengende og rekreativ europeisk bypark som i nord trekkes så langt som mulig og også omfatter Kristparken. Parken veksler mellom vegetasjon, åpne områder og attraksjoner.

OPPSUMMERING
Evalueringskomiteen ser parken som et helt avgjørende og strukturerende element i det nye RKV. Parken bør ordnes slik at den gir rom for mange grupper, mange aktiviteter og mange stemninger. Parken må ha svært høy arkitektonisk kvalitet, og derfor bør det legges opp til en arkitektkonkurranse om parken som kan sikre kvaliteten og parkens framtidige rolle som et viktig sted i Oslo.

3.7.2 BYROM

Regjeringskvartalet vil få innflytelse på Oslos topologi og byromstruktur ved å skape nye rom og ved å påvirke og endre rom som allerede eksisterer. Regjeringsparken og de ulike delområdene i parken ser vi som det viktigste byrommet. Den bør slik LPO argumenterer for, ses i sammenheng med de grønne arealene nord for Deichmanske bibliotek.

Men forslagene vil også påvirke og omdefinere gater og plasser som er bygget og er i bruk. Møllergata blir oppfattet ganske ulikt i prosjektene. Noen planlegger den som et tydelig gaterom omkranset av eksisterende bebyggelse hele strekningen fra Grensen til Kristparken (White). Andre forslag bygger nytt langs vestsiden av Møllergata (Snøhetta og MVRDV). I noen forslag bevares gammel bebyggelse i den sørlige delen, men det bygges nytt ut mot gata nord for Youngstorget (Asplan Viak). I andre prosjekter skifter gata markant karakter nord for Youngstorget ved at de nye bygningene trekkes tilbake fra gata, og ved at gaterommet blir åpnet og får en grønn karakter (LPO og AHO).

Vi vil ikke avvise potensialet i å endre Møllergatas karakter mot nord, men understreke at Møllergata 19 og Youngstorget er avhengige av å være en del av en tradisjonell europeisk bystruktur. Dersom man vil introdusere et skifte i gaterommet, må dette derfor skje så langt mot nord at man ikke påvirker denne konteksten.

Evalueringskomiteen ser Youngstorget som både kulturhistorisk og arkitektonisk viktig å ta vare på og utvikle med den rollen torget har i dag. Det blir derfor galt å omdefinere plassen til inngangstorg for regjeringskvartalet og på denne måten endre både de bruksmessige mulighetene og plassens betydningsinnhold. Dette er til tross for de svært gode argumentene som Snøhetta legger til grunn for sitt forslag. Youngstorget vil utvilsomt gi RKV en verdig hovedinngang, og grepet vil også uten tvil kunne aktivisere en østlig del av bysenteret som har behov for oppgradering. I det videre arbeidet med RKV er det viktig å være oppmerksom på det endrede innholdet som Youngstorget kan få som resultat av nye fotgjenger- og sykkelstrømmer og av den nye hovedinngangen i Møllergata 19.

Grubbegata vil få en ny rolle i prosjektet. Den vil ha gatekarakter i den sydlige delen fram til Regjeringsparken og videre mot nord bli en promenade langs kanten av parken som også er både en inngangsgate og en intern forbindelseslinje for de ansatte i departementene. Ved å arbeide med mindre byggefelt vil Grubbegata også knyttes tett sammen med Møllergata og få en egen romlig rytme.

Gaterommet i Akersgata vil bli endret ved at Y-blokken fjernes, Akersryggen trer fram, og Trefoldighetskirken og Deichmanske får igjen en mer markant posisjon i bylandskapet.

Akersgata må formes som bygate slik at den fungerer som både kollektivgate, gjennomgående åre for gang- og sykkeltrafikk og forbindelse mellom regjeringskvartalet og Stortinget.

Evalueringskomiteen ser Høyesteretts plass som et stille areal mellom to monumentale offentlige bygninger (Høyesterett og G-blokken) og som et areal som bygger opp om betydningen av Høyesterett. Det bør ikke gjøres tiltak for å aktivisere plassen eller knytte denne plassen til nye forbindelser gjennom parken.

3.8 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Trafikk handler om byens strømmer og derfor også om de forskjellige gradene av dynamikk, sammenheng og brudd som er knyttet til disse strømmene. Gatene som del av arkitektonisk bykontekst og som byrom er behandlet under «Byplangrep» og «Byrom».

I dette prosjektet er trafikkspørsmål intimt koblet til sikkerhetsproblematikken fordi bilgater fører til behov for beskyttelsessoner. Dette gjør at noen gater som følge av sikkerhetmessige vurderinger bør lukkes for biltrafikk for å oppnå et nødvendig sikkerhetsnivå. Dette endrer både det samlede trafikkbildet og gatenes innhold og karakter.

BILVEIER OG KOLLEKTIVTRASEER

Bilveier som ligger innenfor influensområdet for nytt regjeringskvartal, er først og fremst viktige for adkomst til bygninger langs veien. Unntaket er Ring 1 som er viktig for gjennomgangstrafikk, og som fungerer som hovedsamlevei for et større område. I tillegg fungerer både Akersgata og Møllergata som viktige linjer i den sammenhengende gatestrukturen i Oslo. Akersgata er kanskje viktigst som kollektivtrasé og som akse for gående og syklende, mens Møllergata har både adkomstfunksjon og en viss grad av gjennomgangstrafikk.

Ring 1 er beholdt for biltrafikk i alle forslagene (selv om flere skulle ønske at veien var lagt om eller stengt). Grubbegata var forutsatt stengt for biltrafikk, og alle har forholdt seg til det. I rammene for oppdraget skulle både Akersgata, Møllergata og Hospitalsgata holdes åpne for biltrafikk, men flere av forslagsstillerne har sett bort fra dette.

GANG- OG SYKKELFORBINDELSER

Akersgata er av alle forslagsstillerne sett som den viktigste gang- og sykkelforbindelsen i nord–sør-retning og fortrinnsvis som en bilfri gate eller med kun kollektivtrafikk. Alle foreslår hovedsykkelvei i Akersgata. Forslagene for Møllergata er mer variert og spenner fra å bruke den til toveis biltrafikk, til énveis biltrafikk i «gangfart» eller til en ren gang- og sykkelgate. Akersryggen har ligget som en barriere for tverrgående trafikk øst–vest, men den tidligere passasjen gjennom eller forbi Høyblokken ble mye brukt. Alle forslagsstillerne har vist flere og delvis helt nye tverrforbindelser.

PARKERING

Parkering for ansatte med bil bør ikke være høyt prioritert. Mye tyder på at parkering i selve regjeringskvartalet bør være forbeholdt akkrediterte kjøretøy. Vi må forutsette at de som arbeider i RKV, reiser kollektivt, bruker sykkel eller parkeringshus i byen.

TRAFIKKALE KONSEKVENSER AV Å LUKKE MØLLERGATA FOR BILTRAFIKK

I noen av prosjektene foreslås det å lukke Møllergata for biltrafikk for å oppnå et større perimetersikret areal som regjeringskvartalet kan ligge innenfor. Basert på sikkerhetsfaglige råd mener Komiteen at dette kan bli nødvendig. Det er gjennomført modellberegninger av denne løsningen. Den vil ha vesentlige konsekvenser for varetrafikken og føre til økt trafikk i gatene omring, men vurderes som mulig å gjennomføre uten helt avgjørende konsekvenser for det samlede trafikkbildet i Oslo sentrum.

3.9 SIKKERHET

Sikkerhetsproblematikken er høyt prioritert i programmet for parallelloppdragene og er et av de forholdene som fører til meget spesifikke krav til områdets disponering. Sikkerhetskravene gjør seg spesielt gjeldende i form av sikkerhetssoner og avstandskrav fra gater som er åpne for biltrafikk. Dette gjelder gatene i og omkring planområdet og også Ring 1 som utløser store sikkerhetssoner. Men sikkerhetskravene legger også føringer for innganger til det framtidige regjeringskvartalet og for muligheten for å etablere publikumsrettede funksjoner innenfor planområdet. I tillegg stilles det klare sikkerhetsmessige krav til varelevering og nyttetrafikk i det nye området.

Sikkerhetskravene er til dels svært omfattende og skal naturligvis oppfylles, men Evalueringskomiteen har vært opptatt av at sikkerhetskravene ikke skal framstå som noe påtrengende og påfallende, men at de løses gjennom hoveddisposisjonen og ved å bearbeide byens rom, gater og inventar.

I løpet av prosessen er noen sikkerhetskrav skjerpet og presisert i forhold til det som var de opprinnelige forutsetningene for parallelloppdraget. Regjeringen har enda ikke fattet en endelig beslutning om hvilket sikkerhetsnivå det framtidige regjeringskvartalet skal ha, og dette fører til at forslagene må være robuste nok til å møte denne usikkerheten. Evalueringskomiteen har, av grunner som er utdypet under, satt som forutsetning at det skal etableres en utvidet sikkerhetssone, noe som innebærer at Møllergata og Akersgata skal stenges for ikke-autorisert biltrafikk, eller at trafikken må underlegges en betydelig sikkerhetskontroll.

3.9.1 SCENARIOER FOR SIKRING

I byggeprosjekter med spesielt behov for sikring er det vesentlig at verdier kartlegges, slik at man vet konkret hva man skal beskytte. Det er regjeringen ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet, som er ansvarlig for å definere hva som er riktig grunnsikringsnivå for egen virksomhet.

Grunnsikringen defineres som sikringsnivået i en normaltilstand. I prosessen med å finne et adekvat sikringsnivå for å unngå tap av funksjoner vil et utall trusselscenarioer bli vurdert. Ulike trusselscenarioer vil aktualiseres i ulike deler av prosjektutviklingen. For eksempel vil det akkurat nå, i planprosessen for det framtidige regjeringskvartalet, ikke være aktuelt å avgjøre hvilken type adgangskontrollsystem man skal ha. Avveininger vil måtte gjøres fortløpende i prosjektutviklingen for alle vurderte scenarioer. Scenarioene som vurderes vil i hovedsak være sikkerhetsgraderte.

3.9.2 AVSTAND FRA OFFENTLIG TILGJENGELIG KJØRBAR VEI TIL BYGNINGER

I forbindelse med parallelloppdragene og en framtidig statlig reguleringsplan har det vært viktig å konsentrere seg om trusler som gir klare føringer for plassering av byggelinjer og gatebruk i planområdet. En av de viktigste sikkerhetsutfordringene for det framtidige regjeringskvartalet er trusselen fra kjøretøybomber. På verdensbasis har kjøretøybomber vært et hyppig brukt virkemiddel blant terrorister fordi det er relativt lett å lage eller framskaffe eksplosiver, og med kjøretøy kan man enkelt frakte store mengder eksplosiver. Kjøretøybomber har, i kartlagte hendelser rundt om i verden, variert i størrelse, fra noen titalls kilo til mange tonn.

Den beste beskyttelsen mot store kjøretøybomber oppnås gjennom å skape avstand. Bygningsmessige tiltak alene vil ikke gi tilstrekkelig beskyttelse for det framtidige regjeringskvartalet. Hva som er tilstrekkelig avstand, avhenger av hvilket beskyttelsesnivå man vil oppnå, hvilken type konstruksjon bygningene har, og hvilke trusler som blir lagt til grunn. I et nytt regjeringskvartal, der sikkerhet skal bli ivaretatt på ønsket måte, er det helt nødvendig å avklare disse forholdene på et tidlig stadium i prosessen.

At bygningen raser sammen, er den verste mulige konsekvensen ved eksplosjoner. Om søyler blir ødelagt på grunn av ekstrem påkjenning fra trykkbølgene fra en eksplosjon, kan dette i ytterste konsekvens føre til progressiv kollaps, hvor hele bygg raser sammen. Sammenrasing har vist seg å være det som fører til tap av flest menneskeliv dersom en bygning blir utsatt for en kjøretøybombe. Men selv om bygningens bæresystem tåler belastningen fra en eksplosjon, vil fasademateriale og glass som blir kastet omkring med stor hastighet, også være en stor trussel for personer som oppholder seg i og rundt bygninger som blir utsatt for trykkbølger.

Det er derfor nødvendig å finne fram til løsninger for å hindre at uautoriserte kjøretøy kan kjøre inntil bygningene i det framtidige regjeringskvartalet. Tradisjonelt har pullerter ofte blitt benyttet. Alternativer til pullerter kan for eksempel være gatemøbler, nivåforskjeller og vannspeil – som kan skjules i designløsninger. Tiltakene skal ikke hindre folk som går og sykler, fra å bevege seg i området.

De ulike teamene har foreslått ulik gatebruk i og omkring planområdet. I evalueringsprosessen har det blitt benyttet simuleringsverktøy for å vurdere mulig skadeomfang i de ulike forslagene. Det framtidige regjeringskvartalet skal utformes slik at en uønsket hendelse som skader en del av anlegget, ikke skal hindre at virksomheten i øvrige deler av det kan bli ført videre. Dette er for å unngå tilsvarende situasjon som etter 22. juli 2011, da mange departementer måtte flytte inn i midlertidige lokaler. Beskyttelsesnivået i evalueringsarbeidet er basert på relevante lover og forskrifter og på en vurdering av hva som anses å være tilstrekkelig for å ivareta sikkerheten for regjeringskvartalet.

Utredninger som er gjennomført som del av evalueringsarbeidet viser at de forutsetningene som lå til grunn for Konseptvalgutredningen og i programmet blir utfordret. Simuleringer viser at det er vanskelig å skape avstand nok fra offentlig tilgjengelig kjørbar vei til bygningene i RKV. Både Møllergata, Akersgata og Ring 1 representerer betydelige utfordringer i alle forslagene dersom det ikke legges restriksjoner på biltrafikken eller gjennomføres ombygging (Ring 1).

Siling av bestemte kjøretøytyper er i dag teknisk utfordrende og vil dessuten gi en relativt høy restrisiko. Alternativet er å stenge gater for allmenn biltrafikk. Muligheten er til stede for at man i framtiden kan finne bedre løsninger for siling av kjøretøy, men inntil en slik eventuell løsning kan bli gjennomført, vil stengning av gater være det beste tiltaket.

Det er som resultat av denne argumentasjonen ikke mulig å ivareta det komiteen har blitt anbefalt som et tilstrekkelig beskyttelsesnivå, uten trafikkbegrensninger i Møllergata og Akersgata, selv på bakgrunn av en moderat vurdering av potensielle trusler. Skadene ved et angrep vil kunne bli omfattende og også føre til vanskeligheter med å videreføre driften i andre deler av RKV.

Utvidet ytre perimeter med stengte gater vil legge begrensninger på varelevering innenfor perimetersikringen. Dette kan løses gjennom at varelevering skjer gjennom regjeringskvartalets post- og varemottak, ved annen form for akkreditert vareleveranse eller eventuelt ved et indre perimeter som et supplement til ytre perimeter. Like fullt vil perimetersikringen gi føringer for hvilke typer virksomheter som kan etablere seg innenfor området. Samtidig kan stengte gater gi mulighet for å bygge lenger ut mot for eksempel Møllergata og øke tilgjengelig tomteareal.

Akersgata kan fungere som kollektivgate for buss, og restrisikoen er trolig akseptabel fordi avstanden fra Akersgata til bebyggelsen mellom Grubbegata og Møllergata er relativt stor. Det er behov for nærmere utredninger av buss-sluseløsninger og plassering av holdeplasser for at dette skal fungere godt med bussruter med høy frekvens (som rute 37).

Ring 1 representerer en meget stor utfordring for planområdet. Også med lokk over Ring 1 vil dagens veitrasé gi store begrensninger på hvor nært det er mulig å bygge mot ringen. Evalueringskomiteen anbefaler at Ring 1 blir bygget om, men det vil være behov for ytterlige undersøkelser av hvilke tiltak som kan gi ønsket effekt, for eksempel gjennom ulike former for traséendringer og overdekninger. Målsettingen med tiltak på Ring 1 er både å gjøre helt nødvendige tiltak for å bedre dagens situasjon og å øke byggbart areal ved å redusere avstandskravene og gjøre forbindelser mellom den sørlige og nordlige delen av planområdet mulig. Nye tverrforbindelser mellom Akersgata og Hospitalsgata med biltrafikk er ikke ønskelig fordi dette skaper ytterligere utfordringer i tillegg til problemene omkring Ring 1.

Det er mulig å etablere publikumsrettede funksjoner, som serveringssteder, mindre gallerier og lignende, i planområdet. Denne typen funksjoner bør ikke ligge inne i hovedvolumer med sikringsbehov, men kan for eksempel etableres i eldre bygninger, paviljonger eller som i Whites «brasseri»-bygninger. Den eksisterende bebyggelsen langs Møllergata er særlig egnet for dette formålet. Felles for denne typen funksjoner er at de bør underlegges kontroll fra DSS eller tilsvarende. Evalueringskomiteen ser løsningen med ytre perimetersikring som dramatisk og er opptatt av at det søkes etter sikre og gode løsninger for varelevering innenfor området, slik at noe virksomhet kan opprettholdes innenfor det ytre perimeteret.

3.9.3 ORGANISERING AV BEBYGGELSEN

EVAKUERING

Organiseringen av anlegget er av stor betydning for å gjøre sikker evakuering av mange mennesker mulig. Teamene har vist at man relativt enkelt kan legge til rette for evakueringsområder og

skjermede samlingspunkter innenfor planområdet. Utvidet perimetersikring vil ytterligere forenkle dette.

SENTRALE RESEPSJONER OG PUBLIKUMSINNGANGER

Ved tydelige og representative publikumsinnganger utenfor hovedvolumene ligger forholdene til rette for å etablere tilstrekkelig sikkerhet. Det skal være mulig å etablere kontrollsoner med betydelig kapasitet på en måte som ivaretar følelsen av åpenhet. Kontroll av besøkende til det framtidige regjeringskvartalet skal sørge for sikkerhet både i fellesarealer og i departementenes lokaler. Evalueringskomiteen ønsker å presisere at denne typen publikumsinnganger med fordel kan bli gjennomført som redundante løsninger. Skader ved én publikumsresepsjon bør ikke sette andre resepsjoner ut av spill.

Innganger for ansatte og besøkende bør skilles. De fleste teamene har også vist flere separate ansattinnganger på gateplan. Komiteen mener dette kan løses på en sikker måte.

PLASSERING AV POST- OG VAREMOTTAK

RKV vil motta omfattende mengder post og varer. Post- og varemottaket må ha stor kapasitet for å kontrollere alle innkomne forsendelser. Forsendelser vil skannes og kontrolleres for eksplosiver og trusselstoffer før post og varer kan distribueres inn i regjeringsbygningene. Den primære sikkerhetskontrollen bør bli plassert et annet sted i Oslo og posten og varene deretter transporteres sikkert til regjeringskvartalet.

Post- og varemottaket bør ikke ligge tett på andre funksjoner som kan være sårbare for sikkerhetstruende hendelser. Det må avsettes nok areal for oppstillingsplass og kontrollsone for ventende kjøretøy, og også snuplass for eventuelle avviste kjøretøy, før innkjøring til post- og varemottaket. Derfor bør post- og varemottaket for kontrollerte forsendelser plasseres i ytterkant av planområdet.

PARKERING I PLANOMRÅDET

Flere av teamene har vist parkeringskjellere for både uautoriserte og autoriserte kjøretøy i planområdet. Dette er krevende både når det gjelder arealet og sikkerheten. Vi ønsker å presisere at parkering bør være forbeholdt autoriserte kjøretøy, som tjenestebiler og biltjenesten, herunder VIP-biler. Det bør etableres flere alternative inn- og utkjøringer til omkringliggende gate- og veinett for denne typen transport.

OPPSUMMERING

Evalueringskomiteen har på bakgrunn av sikkerhetsfaglige råd foreløpig konkludert med at det trolig er nødvendig å etablere en utvidet perimetersikring. Dette innebærer at både Akersgata, Møllergata, Grubbegata og de tverrgående gatene innenfor det utvidede området stenges for privatbiltrafikk, og at både tilførsel- og servicetrafikk og kollektivtrafikk reguleres innenfor det samme området. Dette samsvarer langt på vei med Snøhettas forslag til utvidet perimetersikring, men sikkerhetskonseptet forutsetter også omarbeiding av Ring 1. Når det gjelder sikkerhet, er mulige løsninger for Ring 1 tredelt: Det dreier seg om ny overbygging av tunnelen, eventuell senkning av gateløpet og nødvendig avstand fra veien til bygninger i RKV. Evalueringskomiteen mener det er avgjørende at det utvikles sikringsløsninger som framstår

dempet og diskret i tråd med regjeringens ambisjon om at det framtidige regjeringskvartalet skal framstå som åpent og inviterende.

3.10 MILJØ

Programmet for parallelloppdraget legger stor vekt på miljøforhold og krever at prosjektene lever opp til «beste praksis på planleggingstidspunktet». Programmet peker blant annet på energieffektivitet, lokalklima og miljøeffektive transportformer. Men det er opp til forslagstillerne å konkretisere hvilken standard som skal legges til grunn, og deretter dokumentere at prosjektet lever opp til denne standarden.

Miljøaspekter er del av alle temaer som gås gjennom i evalueringen, men bare et begrenset sett av problemstillinger er avgjørende på dette tidspunktet i prosessen. Dette gjør det enda viktigere å vurdere nettopp hvilke miljøforhold som det må fastsettes rammer for i den overordnede struktureringen av området.

De intensjonene vi har lagt til grunn for evalueringen av prosjektene for et bærekraftig RKV, er følgende:

- samlokalisering og effektiv arealbruk (plannivået)
- nær 100 % betjening med kollektivtrafikk, sykkel- og gangveier (plannivået)
- mest mulig gjenbruk av eksisterende bygninger (plannivået)
- høy generalitet og fleksibilitet i bygningsmassen (plannivå og bygningsnivå)
- lavt energibehov i bygningene (bygningsnivå)
- mulighet for lokal energiproduksjon (plannivå og bygningsnivå)
- skjerming for vind og gode solforhold på uteplasser (plannivå og bygningsnivå)
- tilstrekkelig lokal overvannshåndtering for å unngå oversvømmelser (plannivå)

3.10.1 AREALEFFEKTIVITET OG FLEKSIBILITET

Arealeffektivitet, fleksibilitet og generalitet er overordnede parametere som har stor betydning for et byggs totale miljøbelastning gjennom livsløpet, og som påvirker flere av miljøtemaene over. Evalueringskomiteen har derfor lagt stor vekt på disse parameterne i sin vurdering. Samlokalisering av alle departementene er et arealeffektiviserende tiltak i seg selv ved at dublering av fellesfunksjoner og transportbehov reduseres. Som grunnlag for arealbehov er det operert med 25 m2 per person og en samtidighet på 100 %. Dette er høye tall sammenlignet med andre kontorbygg som prosjekteres i dag. Forskning viser at en gjennomsnittsarbeidsplass har samtidighet på 50 %. Å dimensjonere for en samtidighet på 100 % vil være unødvendig material- og energikrevende og kreve unødvendige investeringer. Dersom det dimensjoneres for 70 % samtidighet, som er forholdsvis vanlig i dag, kan det totale programmet for RKV reduseres med 32 000 m2. Ved 50 % samtidighet kan det reduseres med hele 53 000 m2. Teknologi og nye arbeidsformer vil trolig føre til en fortsatt reduksjon i samtidighet på arbeidsplassene, og SINTEF Byggforsk spår en samtidighet på 40 % i 2064. Evalueringskomiteen anbefaler at arealbehovet

revurderes, og det er viktig å vektlegge stor fleksibilitet og generalitet slik at overflødig areal lett kan endres til andre formål.

En sammenhengende bygningsmasse med lite dublering av fellesfunksjoner og god horisontal innvendig kommunikasjon gir god arealeffektivitet. Løsningen vil imidlertid kunne gi dårligere generalitet og fleksibilitet. Fellesfunksjoner på gateplan vil være mer attraktivt å omprogrammere til publikumsfunksjoner enn det fellesfunksjoner under bakken eller i hevede etasjer/broer (som for eksempel LPO og Asplan Viak har valgt) vil være. Evalueringskomiteen anbefaler at det velges kommunikasjonsløsninger som egner seg for omprogrammering.

For best mulig arealutnyttelse anbefaler Evalueringskomiteen at Høyblokken og G-blokken fortsatt brukes til kontorareal.

3.10.2 RIVING KONTRA BEVARING

Prosessen med å rive et bygg, produsere og transportere nye bygningsmaterialer og bygge nytt bygg krever mye energi og gir store klimagassutslipp. Selv om det nye bygget har et lavere energibruk til drift av bygget, vil riving/nybygg sjelden føre til lavere miljøbelastning totalt sammenlignet med å bevare og oppgradere et eksisterende bygg. Det er derfor et betydelig miljøtiltak å bevare og bruke flest mulig bygg i området, slik Evalueringskomiteen anbefaler.

3.10.3 ENERGIEFFEKTIVITET OG DAGSLYSBEHOV

Private utbyggere har allerede bygget nullutslippsbygg og plusshus i Norge, innen forsvarlige økonomiske rammer. Beste praksis på planleggingstidspunktet tilsvarer derfor et høyt ambisjonsnivå. Et nullutslippsbygg etter ZEBs (Norges nasjonale senter for Zero Emission Building) definisjon produserer nok energi til å dekke byggefase, drift og materialbruk, eksklusiv teknisk utstyr i driftsfasen.

Varslede nye energiregler legger opp til at vi allerede i 2015 vil få forskriftskrav om å bygge på passivhusnivå, noe som tilsvarer et netto energibehov på cirka 80 kWh/m2 år. Utgangspunktet for nullutslippsbygg er et bygg med netto energibehov på cirka 50 kWh/m2 år der det meste utgjør elbehov til ventilasjon, belysning og teknisk utstyr. Et så lavt energibehov forutsetter optimering av bygningsvolum, fasade, isolasjon, utførelse og valg av energieffektiv belysning og utstyr. Mange forutsetninger fastsettes først ved detaljprosjektering og kan inkluderes i alle bygningstyper, mens andre forutsetninger låses tidlig. Det gjelder først og fremst dagslystilgang, og Evalueringskomiteen har lagt stor vekt på det i sine vurderinger.

God dagslystilgang er viktig for energibruk, men også avgjørende for god komfort. I henhold til planprogrammet er 60 % av arealene arbeidsplasser eller fellesfunksjoner som krever dagslys. Dype bygningskropper fører til at kjernen ikke kan brukes til arbeidsplasser, noe som gir mindre brukbart areal og mindre fleksibilitet i valg av planløsning.

Et kompakt areal vil kreve mer glass i fasaden for å få dagslys langt nok inn i bygningen. Stort glassareal vil gi stort oppvarmingsbehov om vinteren og stort kjølebehov om sommeren, og brede, kompakte bygg vil derfor vanskelig kunne oppnå å bli et nullutslippsbygg eller plusshus.

Brede bygningsvolumer kan få bedre dagslystilgang gjennom atrier, enten utvendige atrier som White har valgt, eller innvendige atrier som i BIGs forslag. Men atriene må være store for å gi forbedring av betydning. Innglassede atrier gir dårligere effekt enn åpne, da glass reduserer lysinnstrålingen. BIGs atriumsløsning krever mye uskjermet glass i fasaden, som igjen vil gi utfordringer med blending nær fasaden og stort oppvarmings- og kjølebehov. Flere av prosjektene har også utfordringer med dagslys på grunn av overbygg, som LPOs campus eller MVRDVs sammenhengende takterrasse, eller på grunn av at byggene ligger tett og skygger for hverandre. Snøhetta har vist hvordan bygningsvolum kan utformes for god dagslystilgang uten store glassarealer selv i tett bymiljø. De har valgt meget høye slanke trekantvolumer som er vinklet og plassert slik at de skygger lite for hverandre. Denne løsningen gir forutsetninger for et meget lavt energibehov.

Nye bygningskropper i regjeringskvartalet bør også i minst mulig grad forverre dagslystilgang i omkringliggende bygg. Høye smale bygningskropper gir skygger som flytter seg i løpet av dagen, mens en lavere «mur» av bygg gir mer permanent skygge for den eksisterende lave bebyggelsen i Møllergata.

3.10.4 ENERGIFORSYNING

Etter dagens definisjon vil et nullutslippsbygg eller plusshus kreve minst 100 % dekning av energibehovet gjennom lokalt produsert energi, både termisk energi (varme/kjøling) og elproduksjon. Statsbygg har bedt prosjektene vise potensialet for lokal energiproduksjon, og alle prosjektene unntatt AHOs forslag har inkludert løsninger for dette. Prosjektene har dog i liten grad kvantifisert mulig produksjon gjennom beregninger.

I Snøhettas forslag har mål om nullutslippsbygg vært premissgivende for bygningsutformingen. Teamet har vist hvilke konsekvenser det vil ha dersom bygningene skal tilrettelegges for 100 % dekning av lokal elproduksjon gjennom solceller. Fasader og tak er her vendt optimalt mot sola, og fasaden har lite vindusareal for å gi plass til nok solceller. De andre prosjektene har tilrettelagt et mindre areal til solceller og vil kunne dekke en del av elbehovet lokalt.

Framtidens energiforsyning må være klimanøytral, og solenergi vil bli en viktig energikilde. Hvorvidt og i hvilken grad elproduksjon skal løses lokalt på hver tomt, er et spørsmål som må ses i sammenheng med det framtidige nasjonale elsystemet. Det pågår nå, blant annet i forbindelse med endringer i energiregler i teknisk forskrift, en diskusjon om i hvilken grad man skal stimulere til lokal energiproduksjon. Forutsatt at energisystemet legger til rette for det, vil det være fornuftig å utnytte bygningsoverflater til solceller. Evalueringskomiteen mener likevel ikke at 100 % dekning av elbehovet bør være premissgivende der dette kommer i konflikt med andre kvaliteter. Skyggevirkning vil redusere effekten av solcellene i mange av de foreslåtte prosjektene. Fortetting i sentrum gir utfordringer med skyggevirkning på solceller, men gir likevel andre miljøgevinster. Hos MVRDV vil visjonsforslagets takterrasse kunne gi stort tilgjengelig areal for solceller, men det vil gå på bekostning av tilgjengelig grønt areal og overvannshåndtering.

Lokal elproduksjon gjennom solceller vil være gunstig for et nødaggregat som gjør regjeringskvartalet mindre sårbart for strømavbrudd i Oslo. Det vil imidlertid kreve stor batterikapasitet.

De fleste prosjektene har vist til at all varme og kjøling til byggene samt behov for varmt tappevann kan løses lokalt gjennom grunnvannsvarmepumpe. Regjeringskvartalet ligger i et fjernvarmeområde der Hafslund i dag leverer varme, men ikke kjøling. Dersom man velger å utnytte fjernvarme til oppvarming og varmtvann, er det vanlig å løse kjøling gjennom eldrevne tørrkjølere på tak. Evalueringskomiteen anbefaler ikke dette da det gir unødvendig elbruk og opptar plass som ellers kan utnyttes til terrasse, sedumtak eller solceller. Absorpsjonskjølere som omdanner fjernvarme til kjøling, er en bedre løsning. Alternativt bør det installeres grunnvannsvarmepumper som bidrar med både varme og kjøling. Kjøle- og varmebehovet i nye energieffektive kontorer vil imidlertid være svært lavt, og kapasiteten må tilpasses dette for ikke å bli en unødvendig kostbar løsning. Lokal produksjon av termisk energi (energibrønner/ varmepumpe) kan integreres i alle prosjektene og er uavhengig av bygningstypologi.

3.10.5 KLIMAGASSUTSLIPP OG LOKALKLIMA

Noen av prosjektene har beskrevet materialbruk og har vektlagt bruk av materialer med lave klimagassutslipp, som utstrakt bruk av tre. Endelig materialvalg vil skje i en senere prosjekteringsfase, og det forutsettes at Statsbygg stiller krav om valg av materialer og produkter med lave klimagassutslipp. Men arealeffektivitet og formfaktor har vel så stor påvirkning på materialmengdene og dermed klimagassutslippet fra materialer. LPOs Campus, MVRDVs sammenhengende takterrasse og BIGs store volumer er eksempler på konstruksjoner som kan bli materialkrevende, og som vil øke klimagassutslipp.

Sol-, vind- og temperaturforhold på uteområder og langs gater er viktige for hvordan det vil oppleves å bevege seg gjennom og i regjeringskvartalet. Prosjektene har selv gjennomført vurderinger for hvordan plassering og utforming av byggene vil påvirke lokalklimaet, og fageksperter har gjort supplerende grove vurderinger for de plass- og gaterommene som anses som viktigst i hvert av forslagene. Generelt vil høye bygninger trekke vind med høy hastighet ned til bakken og gi turbulens nær bygningene, noe som reduserer vindkomforten. Vind vil også forsterkes når gateløp og passasjer er parallelle med vindretningene.

En kvartalsstruktur med lave hus og skjermende plasser, som løsningen til MVRVD, gir best lokalklima. Bygges det veldig tett, som i Whites forslag, vil utearealene få dårlige solforhold. En løsning med nye forholdsvis høye bygg lagt mellom Grubbegata og Møllergata forventes å gi vindforsterkning og turbulens langs husrekken både i Grubbegata og Møllergata. En massiv, høy husrekke her vil også gi en del skygger langs Grubbegata, Møllergata og på Youngstorget på kveldstid, men Youngstorget vil ha gode solforhold på dagtid. En slik løsning åpner mot vest, og det gir gode solforhold i parken mot Akersgata og foran Deichmanske.

En totalvurdering av lokalklimaet i alle forslagene viser forholdsvis liten variasjon mellom dem. Alle konsepter har både fordeler og ulemper. I en beregning av lokalklimafaktor på en skala fra 1 til 4, der 4 er mest optimale forhold, ligger alle forslagene i spennet mellom 2,5 og 2,9 i snitt for hele området. Evalueringsutvalget har i sine anbefalinger lagt vekt på at løsningene gir uteplasser med gunstige sol- og vindforhold.

3.10.6 BLÅGRØNN STRUKTUR OG OVERVANNSHÅNDTERING

Klimaendringene med økte nedbørsmengder krever tiltak for å hindre oversvømmelser. Grønne og blå flater som kan absorbere vann, fordrøyningsanlegg og regnbed er tiltak som vil gi bedre overvannshåndtering. En høy «blågrønnfaktor» bidrar også til å fremme økologiske og estetiske kvaliteter, forbedre mikroklima og legge til rette for bedre uterom. Både kvalitet og kvantitet er med på å bestemme blågrønnfaktoren, som måles på en skala fra 0 til 1, der 1 er best. Oslo og Bærum kommuner anbefaler i en veileder at «offentlige gater og plasser» har en blågrønnfaktor på minimum 0,3, og at «tett by / sentrumsområder» har minimum 0,7.

Fotavtrykket til bygningene representerer en begrensning i hvor mye det grønne arealet kan økes senere. Whites forslag gir det største fotavtrykket, mens Asplan Viak sitt forslag gir det laveste. Blågrønnfaktoren bedres også ved bruk av grønne tak. MVRDV sitt visjonsforslag har en full takhage i tillegg til stort grøntareal på bakkeplan og ender med høyest blågrønnfaktor på 0,44. White har det største arealet harde flater, og selv om White har koblet de harde flatene til fordrøyningsbassenger, gir dette nokså liten uttelling. Whites forslag har den laveste blågrønnfaktoren på 0,03. Beregningene viser at det vil være behov for store grøntarealer på området for å møte kommunens anbefalinger.

3.11 KULTURMINNER

Ifølge programmet for parallelloppdraget skal prosjektene ta hensyn til verneverdig bebyggelse både i studieområdet og i bykonteksten. Også forslag til bystruktur skal vurderes i et kulturminneperspektiv. Disse vurderingene må bygge på et dynamisk perspektiv slik at diskusjonen også dreier seg om hvordan kulturhistoriske bygninger kan bidra til utvikling av området, og hvordan kollektive minner i området kan både tas vare på og bli videreutviklet. Vi diskuterer først bygninger og miljøer innenfor utbyggingsområdet og deretter verneverdier i tilgrensende områder som har vært trukket inn i diskusjonen.

3.11.1 Y-BLOKKEN

Det er en forutsetning i parallelloppdraget og derfor også for evalueringen at Y-blokken blir revet, mens murkunsten skal tas vare på og bli plassert inn i nye sammenhenger. Y-blokken rives i seks av prosjektene, to av disse beholder sporet av Y-blokken synlig i sin parkorganisering, mens AHO bevarer blokken og bygger sitt prosjekt på denne forutsetningen. Selv om riving er en forutsetning og derfor ligger utenfor mandatet fra Statsbygg, kan ikke Evalueringskomiteen unngå å diskutere denne mye kritiserte forutsetningen.

Diskusjonen om Y-blokken dreier seg om en tydelig og klassisk konflikt mellom tre dimensjoner i vernediskusjonen: å verne enkeltbygninger, å verne og utvikle viktige kulturhistoriske miljøer og konflikten mellom ønsket om vern og behovet for transformasjon. Y-blokken er utvilsomt sett som objekt, også den integrerte kunsten tatt i betraktning, en verneverdig bygning. Rent bymessig har Y-blokken etter vår oppfatning aldri vært en god løsning. De byrommene og høydesprangene som skapes av Y-blokken og Ring 1 mot vest og nord, er av lav kvalitet og setter Trefoldighetskirken og Deichmanske bibliotek inn i underlige sammenhenger. Det er komplisert å bygge om Y-blokken til tidsmessige kontorarealer, og ombygging av Ring 1 vil i

praksis, uavhengig av hvilke vernevurderinger som legges til grunn, trolig innebære riving av bygningen.

I konseptet som er valgt for utvikling av området, er Y-blokken et hinder for å realisere både det arkitektoniske, kulturhistoriske og bruksmessige potensialet for den Regjeringsparken som Evalueringskomiteen anbefaler som et bærende og strukturerende element i det framtidige RKV.

Evalueringskomiteen mener derfor at det også ut fra en kulturminnevurdering som legger vekt på framtidig bymessig kontekst, er belegg for å fjerne Y-blokken. Den nye parken vil eksponere en rekke historiske bygninger og skape forbindelse mellom dem. Sammenhengen og dialogen mellom ulike bygninger og bygningsmiljøer som fjerning av Y-blokken og introduksjon av parken gir mulighet for, fører til at kulturhistoriske miljøer inngår i nye sammenhenger med stor historisk dybde.

3.11.2 HØYBLOKKEN

Høyblokken er å betrakte som fredet. Alle prosjektene respekterer denne statusen og forsøker å la bygningen stå solitært fram uten at den i vesentlig grad blir bygget om. Men prosjektene setter bygningen inn i særdeles ulike sammenhenger som vil påvirke vår opplevelse av både Høyblokkens arkitektur og bygningens betydning. Noen bygger svært tett på Høyblokken (White og i noen grad LPO). Etter vår oppfatning svekker dette Høyblokkens betydning ved å la blokken rent opplevelsesmessig inngå i en horisontal bygningsmasse. I andre prosjekter (Asplan Viak og Snøhetta) får Høyblokken selskap av noen mye høyere bygninger som får den til å virke underordnet, av liten betydning og med tapt verdighet. Et unntak er BIG som ved hjelp av helt andre geometrier lar Høyblokken stå som solitær og unik. MVRDV gir Høyblokken en rolle som sentrum i et nytt grønt byrom, og dette gir bygningen en vakker plassering og en sentral posisjon for organiseringen av RKV.

Vår skjønnsmessige vurdering på bakgrunn av parallelloppdragene er at Høyblokken enkelt kan inngå i sammenhenger med bygninger med noenlunde samme høyde dersom disse plasseres med omtanke. Vanskeligere er det å etablere en god dialog mellom Høyblokken og bygninger med dobbelt høyde. Også de to paviljongene som ligger på gateplanet og er en del av Høyblokken, bør tas vare på som kulturminner og gis nye bruksområder i RKV.

3.11.4 LINDEALLÉEN OG VERNEDE BYGNINGER I OMRÅDET

Lindealléen fra Akersgata til Høyblokkens hovedinngang er et viktig fysisk spor etter Empirekvartalet, som var et av landets fremste bygningsmiljøer fra slutten av 1800-tallet i Norge. Empirekvartalet ble revet i 1958 i forbindelse med byggingen av Høyblokken. Evalueringskomiteen forutsetter at Lindealléen bevares som et viktig historisk element i RKV. Dette vil ytterligere øke den historiske dybden i park- og byrommet.

De fredede eller listeførte bygningene innenfor utbyggingsområdet er G-blokken, Høyblokken, Møllergata 19 og Møllergata 15. Disse skal beholdes og inkorporeres i RKV etter behov. At et kulturminne er fredet, innebærer at alle endringer som går utover vanlig, jevnt vedlikehold, skal

godkjennes av kulturminnemyndighetene. Det kan bare gis dispensasjon for endringer som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet. Dette innebærer at løsninger som Snøhettas inngrep i og påbygg på Møllergata 19 og Whites påbygging av G-blokken i prinsippet ligger utenfor hva det kan dispenseres for. Påbygget på G-blokken reduserer betydningen av Høyesteretts hus og forrykker balansen mellom de to statsmaktene.

Overbygging av Møllergata 15 i Snøhettas forslag og overbygging av G-blokken, Møllergata 15 og 19 i MVRDVs forslag ivaretar ikke disse bygningenes integritet og endrer dem til «objekter i montere».

Den eldre bebyggelsen langs Møllergatas vestside (5, 9, 13, 13b, 23, 25) beholdes og kan sannsynligvis brukes til regjeringsfunksjoner med lavere sikkerhetsbehov samtidig som gateplanet kan ha utadrettede funksjoner. Bruk av denne bygningsmassen vil også bidra til at bylivet i Møllergata opprettholdes i byggeperioden. Bygningsrekken vil også fungere som volummessig «megler» mot høyere og mer dominerende bygninger bak.

3.11.5 KULTURMINNER I TILKNYTNING TIL OMRÅDET

Fjerningen av Y-blokken gjør det mulig å integrere bibliotekbygningen i det store regjeringskvartalet. Evalueringskomiteen anbefaler at reguleringsplanen legger til rette for at Deichmanske bibliotek kan ses i sammenheng med RKV, men forutsetter ikke at Deichmanske funksjonelt sett er en del av RKV. Youngstorget og Basarene er også oppført på byantikvarens «gule liste». Youngstorget ble etablert som en stor ny plass med sin vestre avslutning mot Møllergata. Byens hovedpolitistasjon, Møllergata 19 (1862–1866), ble reist på høyden som sentralt fondmotiv. Plassen er den mest kontinentale plassdannelsen Oslo har, og må vurderes til å ha nasjonal verdi, også som Oslos viktigste politiske torg gjennom de siste 150 årene. Youngstorget har en lang tradisjon som folkelig samlingsplass for demonstrasjoner og appeller. Basarhallenes balustrade er fortsatt en viktig talerstol. Snøhettas forslag om å legge hovedinngangen til RKV fra Youngstorget gjennom heving av torggulvet endrer denne situasjonen dramatisk fra en kampplass til en forplass for maktapparatet. Basarhallene reduseres fra å være en markant vegg i plassrommet til en enkel arkade uten sokkel.
Evalueringskomiteen støtter ikke at Youngstorget heves eller tas i bruk som hovedinngang til RKV.

3.12 GJENNOMFØRBARHET

KVALITET
I programmet er begrepet gjennomførbarhet knyttet til om prosjektene er så avklart at de kan deles inn i utbyggingsfaser slik at det nær umiddelbart kan settes i gang arbeider med prosjektering av de første anleggene. Også fleksibilitet til å kunne gi rom for endringer i departementsstrukturen er nevnt som et tema under gjennomførbarhet. I de undersøkelsene som forskjellige faggrupper har utført av prosjektene, er også teknisk og økonomisk gjennomførbarhet blitt vurdert og prosjektene er sammenlignet på grunnlag av disse kriteriene.

Disse vurderingene er avgjørende for at det kan bygges et effektivt regjeringskvartal innenfor den tidsplanen som er satt opp for oppgaven. Men det foreligger også en risiko forbundet med

vurderingene fordi det helt overveiende blir sett på tekniske forhold og på behovene for et nytt kontorkompleks.

Evalueringskomiteen vurderer det som avgjørende at også andre krav til det nye RKV, de som har å gjøre med det kvalitative forholdet til byen, også bringes inn i diskursen om gjennomførbarhet.

Dersom ikke Oslos befolkning opplever at det nye regjeringskvartalet forbedrer, forskjønner og gjør byen mer verdig, vil legitimiteten av RKV bli redusert, og de målene som ble satt for det nye området både av den tidligere og den nåværende regjeringen, vil ikke kunne bli oppfylt.

USIKKERHET OG ROBUSTHET

I tillegg til kvalitetskravene må valgene som tas, være robuste når det gjelder både usikkerhetsmomenter i programmet og endringer i krav og behov i prosjektets levetid. Usikkerheten knyttet til forutsetningene for RKV er betydelig:

- Det er usikkerhet omkring hvilket sikkerhetsnivå som skal velges for det nye området, og det er usikkerhet knyttet til nyansering av sikkerhetsnivå for de ulike delene av programmet.
- Der er usikkerhet om de konkrete effektene av sikkerhetskravene, særlig gjelder dette beskyttelsessoner omkring gater og når det gjelder Ring 1.
- Der er usikkerhet knyttet til hva nødvendige forbedringer av Ring 1 kan bety for sikkerhetssonene i regjeringskvartalet.
- Det er usikkerhet om behov for tomtearealer, grunnkjøp og gjenbruk av bygninger til regjeringsfunksjoner.
- Der er usikkerhet omkring arealbehov knyttet til behov per arbeidsplass, samtidighet og om det samlede tallet ansatte det skal legges til rette for.
- Det er nødvendigvis usikkerhet om departementsstruktur, fordeling av romprogram, grader av fellesfunksjoner og hvordan samarbeidet mellom departementene vil utvikle seg over tid.

Det siste punktet stiller store krav til fleksibilitet og generalitet. De øvrige usikkerhetsmomentene må vi legge til grunn for våre anbefalinger, spesielt til den videre prosessen. Spørsmålet om konseptet er robust og kan tilpasses endringer i programmet blir derfor viktig for de anbefalingene Evalueringskomiteen gir.

BYGGBARHET

Alle forslag er vurdert som byggbare etter de prinsippene som de ulike teamene har trukket opp. BIGs prosjekt vurderes som teknisk sett mer komplisert enn de andre, og derfor som dyrere.

ØKONOMI

Konseptvalgutredningen og KS1 rapporten vurderer begge både investeringskostnader og

nåverdiberegninger av investeringer. Det er knyttet store kostnader til en byggesak som denne, men det er også betydelige gevinster å hente ved å samle departementene i arealeffektive og moderne lokaler sentralt i Oslo.

De ulike forslagene skiller seg fra hverandre kostnadsmessig først og fremst gjennom det arealet de legger beslag på. White viser en løsning som i sin helhet ligger på det området som staten eier i dag. Studentene ved AHO tar i sitt forslag i bruk hele området opp til Kristparken alt i første fase, og dette vil innebære betydelig høyere kostnader.

Arbeidet med parallelloppdragene har vist at det er behov for tiltak som ikke var beskrevet i Koseptvalgutredningen og KS1-rapporten. Dette gjelder eksempelvis tiltak for ombygging av Ring 1, sikringssone omkring Ring 1 og perimetersikring. Dette vil øke kostnadene i prosjektet.

OPPSUMMERING

Parallelloppdragene har etter Evalueringskomiteens mening vist at det kan bygges et effektivt nytt Regjeringskvartal i det aktuelle tomteområdet. Dersom dette anlegget også positivt skal bidra til Oslos bykvaliteter, må det etter vår oppfatning skje en reduksjon i arealkravet. Komiteen anbefaler en første etappe sør for Ring 1 i størrelsesordenen 60 000 m2 (flertallet) og 70 000 m2 (mindretallet). Kapasiteten i området sett som helhet fra og med KFUM-bygningen til Kristparken er i størrelsesordenen 90 000 m2 (flertallet) og 100 000 m2 (mindretallet). Dersom det gjennomføres en omfattende ombygging av Ring 1 kan denne kapasiteten økes med 10 -15 000 m2.

Parallelloppdraget har ikke resultert i et forslag som uten videre kan omsettes til en reguleringsplan og danne forutsetninger for konkurranser om enkeltbygninger.

Evalueringskomiteens vurdering er at det, i forlengelse av eller parallelt med behandling av et forslag til reguleringsplan, er et behov for en grundigere og mer detaljert utredning/konkurranse som på et mer fastlagt grunnlag avklarer arkitektur og byform i området. En slik prosess vil kunne føre til avklaring av kunstnerisk og urbanistisk ansvar for helheten i området, og eventuelt ansvar for prosjektering av de sammenbindende elementene. Med et slikt grunnlag kan senere også arkitektkonkurranser for både nye enkeltbygg, rehabiliteringsoppdrag og park/plass/gateanlegg bli gjennomført.

Det må i det videre arbeidet også legges vekt på at den reguleringsplan som utarbeides er robust og fleksibel og svarer til de usikkerhetene som ligger i program-forutsetningene. Evalueringskomiteen ser som avgjørende viktig at det ikke settes i gang en første etappe med for stor tetthet og liten generalitet, både fordi dette kan svekke kvaliteten i det nye RKV og svekke integrasjonen i byen omkring.

4. PARALLELLOPPDRAGENE FOR REGJERINGSKVARTALET I OSLO

- OMTALE AV ENKELTPROSJEKTENE

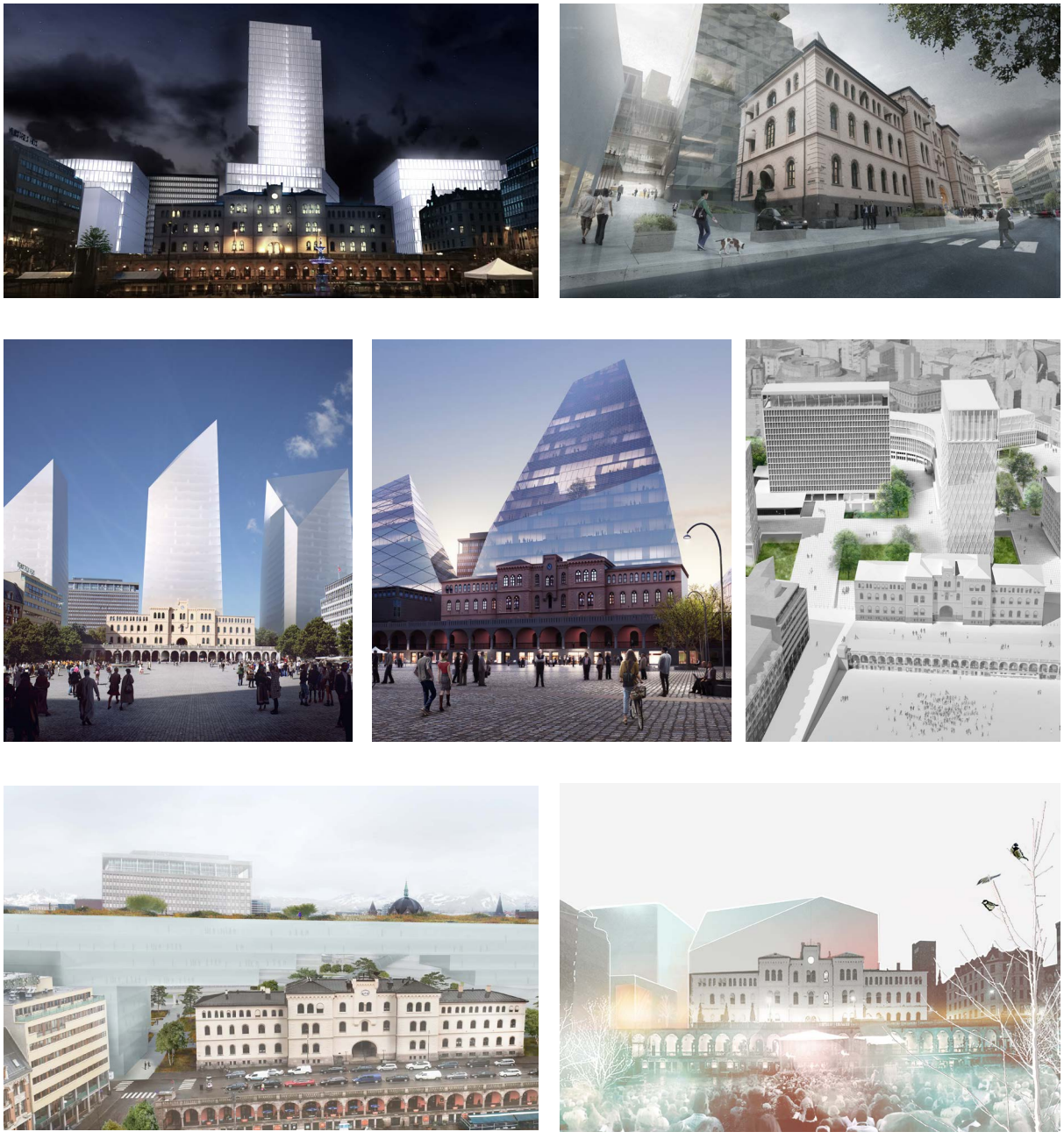

Forslagene sett fra Youngstorget: Øverst fra venstre; Team Asplan Viak, Team LPO. Midten fra venstre; Team Snøhetta, Team BIG og Arkitekt- og designhøyskolens studentoppgave. Nederst fra venstre; Team MVRDV, Team White.

Oppgave A - Entreplassen fra Akersgata.

TEAM WHITE

White Arkitekter
Alliance Arkitekter
SWECO

"KOMPAKT"
Oppgave A
Visjonsoppgave

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Evalueringskomiteen finner det svært interessant at Team White har konkretisert programmet gjennom en tett urban situasjon med harde flater, romlig sett klart avgrensede byrom og små parkarealer. Prosjektet illustrerer at dette konseptet er vanskelig å kombinere med programkravene i parallelloppdraget. Forslaget har i evalueringen vært spesielt interessant for å belyse konsekvensene av å romme programmet innenfor en lavere bygningstypologi. Forslaget har også belyst spørsmålet om å bygge vestover på tomta langs Hospitalsgata og hvordan dette kan kobles til spørsmålet om sikkerhet og ombygging av Ring 1.

Gruppen har i sitt forslag lagt til grunn noen overordnede intensjoner og prinsipper:
(1) Bylivet er definert som en ytre kontekst. RKV inviterer bylivet inn ved hjelp av lave bygninger eller «brasserier» som huser offentlig tilgjengelige og attraktive funksjoner. (2) I den indre konteksten, i byrommene i regjeringskvartalet, skal byen og RKV samspille og RKV-interne og eksterne funksjoner blandes. (3) «En unik opplevelse» skal skapes gjennom en særegen topologi (romsammenhenger) som er forskjellig fra byen omkring, og som skal prege RKV-området.

Team White har gjennomført en feltstudie for å kartlegge folks oppfatning av spørsmål omkring identitet. De fleste svarer at monumentalitet og symbolikk ikke er så viktig, mens stedet i seg selv har stor betydning. Hvor stor relevans som skal gis til undersøkelsen, er vanskelig for Evalueringskomiteen å ta stilling til, men resultatene underbygger Whites oppgaveforståelse og kan kanskje også i noen grad leses ut av den offentlige diskusjonen som er reist om parallelloppdragene.

Innenfor det definerte tomtearealet plasseres fire kompakte bygningsvolumer med høyder opp til ti etasjer. Mot Akersgata definerer prosjektet en entréplass, et nytt møtested i Oslo sentrum sammesatt av tre generasjoner regjeringsbygg: G-blokken, Høyblokken og ett av nybyggene. Mellom de enkelte kontorblokkene oppstår spalter/smug som sikrer siktlinjer til omgivelsene og ganglinjer gjennom området. Publikumsinngangen til RKV er lagt til den nye sentrale bygningen på Johan Nygaardsvolds plass, med en biinngang på hjørnet Møllergata / Pløens gate. For øvrig åpner prosjektet på en fin måte for innganger for de ansatte til i de enkelte byggene.

White har spesielt vært opptatt av å etablere Hospitalsgata som den viktigste koblingen mellom øst og vest i området. Gata holdes åpen for biltrafikk, men utformes som «strøksgate» for fotgjengere og syklister. Samtidig vitaliseres gateløpet ved hjelp av en randbebyggelse som skal huse attraktive byfunksjoner («brasseriene»).

Oppgave A: Oversiktsplan.

I de forholdsvis brede kontorblokkene er det generelle kravet til dagslys foreslått løst med innskårne atrier – lysgårder som gir både innsyn og utsyn. Den interne forbindelsen imellom enkeltblokkene foregår på kote 14. (nivå Møllergata), hvor fellesfunksjonene som kantiner, møtelokaler, treningssentre etc. er plassert. Disse funksjonene får lys delvis fra atriene som føres ned til dette nivået. I Visjonsoppgaven utvides denne bystrukturen videre mot nord, og en reetablert Hammersborggate erstatter Ring 1 for biltrafikk øst–vest.

EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Prosjektet er kontrollmålt til 94 000 m^2 over bakken, altså svært nær programmets arealkrav om 100 000 m^2. En viktig intensjon for White er at det nye området skal bli «et sted å møtes». Prosjektet tar altså utfordringen om å koble det store programmet for den nye regjeringsforvaltningen til et aktivt byliv svært alvorlig. White tar utgangspunkt i regjeringens ønske om å samle sine virksomheter i en bydel der «fortiden formes med framtiden», og der offentlig byliv, utadrettede funksjoner og et skjermet arbeidsliv kan leve side om side.

2 BYPLANGREP

Forslaget baserer seg på eksisterende gatestruktur bortsett fra at Hospitalsgata gis en ny rolle. Trass i de gode intensjonene med å la regjeringskvartalet bli en ressurs for byen i et samspill med de eksisterende omgivelsene, viser den foreslåtte fysiske løsningen at dette vanskelig lar seg løse fullt ut. Modellen og snittene illustrerer at ønsket om en lav bebyggelse som samsvarer med byen omkring, ikke fungerer godt dersom programkravene tas som gitt. De foreslåtte volumene på ti etasjer blir svært høye relatert til de smale gateløpene. Plasseringen av og størrelsen av bygningsvolumene i denne strukturen gir i praksis lysfattige og trange passasjer. Dette er spesielt tydelig i forholdet mellom Høyblokken og den nye bebyggelsen. Høyblokkens betydning som det sentrale, symbolske elementet i regjeringskvartalet blir etter Evalueringskomiteens oppfatning i dette prosjektet sterkt svekket gjennom blokkens noe inneklemte plassering mellom jevnhøye bygninger.

Evalueringskomiteen gir White honnør for å ha undersøkt mulighetene for å bygge i de vestlige områdene og langs Ring 1. I praksis synes det som om den utbyggingen langs Hospitalsgata som foreslås, ikke lar seg gjøre på grunn av sikkerhetskravene. Komiteen er også usikker på om forslaget rent byplanmessig og uavhengig av sikkerhetsspørsmål er en god idé. Løsningen vil innebære at plassbygningene i nord, Deichmanske og Trefoldighetskriken, fortsatt blir liggende vanskelig til en gate. Det er riktig at forbindelsene mellom øst og vest gjennom området bør bli styrket, men komiteen tror ikke dette best gjøres ved å satse mye på å etablere Hospitalsgata som en åre og forsøke å legge attraktive byfunksjoner langs denne åren.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

I første fase viser prosjektet fire blokker på cirka ti etasjer (ca. 44 m). Høyblokken er til sammenligning 56 m. Blokkene skaper i motsetning til i de fleste av de andre prosjektene et horisontalt preg i bybildet

og endrer derfor byens «skyline» i liten grad.

De relativt massive kontorblokkene er søkt artikulert gjennom å skråskjære gesimslinjene. Samtidig er fasadene gitt en transparens, spesielt ved de innskårne atriene, som kan bidra til å gi bygningene et lettere uttrykk. De ti etasjene og den tette plasseringen av blokkene vil likevel gi preg av «store» bygninger med en betydelig skyggedannelse. Evalueringskomiteen har vanskelig for å forestille seg noe annet enn at prosjektet vil bli oppfattet som tett og avgrenset institusjons- eller kontorbebyggelse. Dette lavmælte preget er ønsket av White, men Evalueringskomiteen tror ikke dette preget vil være spesielt attraktivt og tiltrekke seg mennesker som ikke arbeider i RKV.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Kontorarealene er organisert innenfor blokker med z-formede planer og innglassede atrier. Etasjearealene er fra 1000 til 2000 m^2, noe som ses som optimalt. Etasjedybden er god, og løsningen skaper korte interne gangavstander. Prosjektet viser også god arealeffektivitet. Kontorblokkene gir store sammenhengende arealer. I de øvre etasjene vil det være godt dagslys, men atriene antas ikke å gi tilstrekkelig dagslys for å kunne skape fleksible arbeidsplasser i de nedre etasjene. Måten blokkene er ordnet på i forhold til hverandre, kan også skape dårlige lys- og utsiktsforhold og redusere kvaliteten på arbeidsplassene. Arbeidsplassene er altså organisert i en kompakt bygningstype som sikrer både sammenhengende kontorarealer og korte avstander horisontalt og vertikalt. Sett internt som «hovedkvarter» eller «kontormaskin» mener vi dette anlegget kan fungere godt.

Hovedinngangen mot forplassen ved Akersgata er lett tilgjengelig og fattbar, mens inngangen fra Møllergata virker noe bortgjemt og utydelig. Systemet med enkeltinnganger for personale til de enkelte bygningene og aktiviteter omkring disse inngangene virker meget fornuftig.

Internkommunikasjon skjer i den felles underetasjen på samme plan som Møllergata. Arealet får overlys fra atriene. Dette sammenbindende fellesarealet på kote 14.00 framstår noe uoversiktlig. Fellesarealene under bakken skaper gode samhandlingsmuligheter, men det begrensede innslippet av dagslys, relativt lave romhøyder og ingen utsikt gir ikke optimal kvalitet på arbeidsmiljøet. Jevnt over har prosjektet med separate bygninger/kvartaler med egne innganger stor generalitet. Prosjektet viser også god lokalisering av møtesenteret sentralt i anlegget og nær publikumsinngang.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Prosjektet arbeider med lav bebyggelse og harde urbane flater. Parkarealet er derfor mye mindre enn i de andre prosjektene. En liten park er lagt nord ved Hospitalsgata knyttet til Trefoldighetskirken og Deichmanske. Parken ligger høyt og noe avskåret fra gateløpet. Illustrasjonene viser grønt preg og vegetasjonsbruk i alle sjikt i denne lille parken, men solforholdene er redusert på grunn av bygningene ved Hospitalsgata. Den åpne og i prosjektet idémessig sett svært viktige Hospitalsgata, hindrer muligheten for sammenhengende parkforbindelser over Ring 1. I visjonen legges Ring 1 i dagen (Hammersborggata), og hagen må ombygges eller fjernes. Prosjektet viser enkelte åpne vannelementer som små basseng og renner. Det etableres trær i Hospitalsgata og Akersgata, men illustrasjonene viser liten vegetasjonsbruk i de øvrige byrommene.

Foto av modell, oppgave A sett fra nordvest .

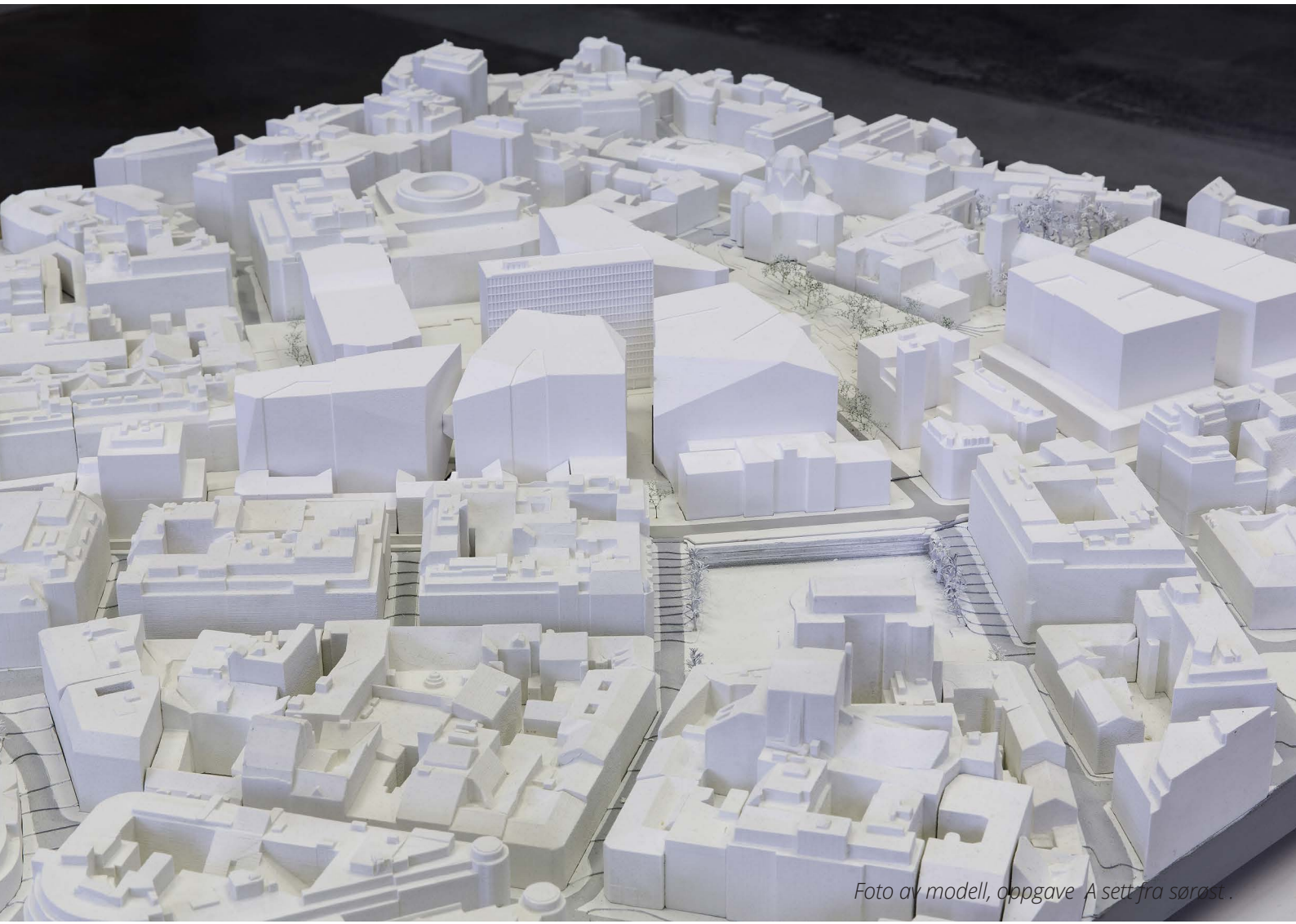

Foto av modell, oppgave A sett fra sørøst .

6 BYROM

Kompakt bygger på et annet prinsipp for organisering av bebyggelsen og et topologisk konsept som er forskjellig fra de øvrige forslagene. Den tette og lave bebyggelsen skaper en intim eller trang urban romlighet. Bygging tett og lavt innebærer at areal for offentlige byrom reduseres.

Hovedinngangen suppleres med personalinngang og offentlig kaffebar på gateplan fra hver RKV-bygning. Byrommene skal gis karakter og opplevelsesmessig sett utvides gjennom de trekantede lysgårdene som spiller sammen med bygningene i hvert kvartal. Kontorbyggenes lysgårder utsmykkes av kunstnere slik at hvert enkelt atrium får sin egen karakter.

Prosjektets byrom i tradisjonell forstand er Johan Nygaardsvolds plass. Plassen har fått et stramt uttrykk i samspill med Høyblokken og G-blokken og «samler tre generasjoners regjeringsbygg». Plassen skal fungere som forplass til den sentrale publikumsinngangen til RKV. Forplassen er programmert med kunst i bakken. Høyesteretts plass endres fra gate til plass med blågrønne elementer, omtalt i prosjektbeskrivelsen som en «regnhage for rekreasjon».

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Ring 1 beholdes som i dag, men i prosjektet diskuterer mulighetene for å utvikle ringen til en tofelts åpen bygate. Hospitalsgata er foreslått som en svært viktig forbindelse mellom øst og vest og er åpen for biltrafikk, men utformes som «strøksgate» / bygate som kan krysse under eller i plan med Grubbegata. På lengre sikt ønskes Hospitalsgata bilfri. Møllergata og Akersgata er åpne for biltrafikk som i dag.

Lokale busser kjører gjennom Akersgata. I visjonsforslaget er bussene på Ring 1 overført til Hammersborggata, Akersgata og Keysers gate.

Sykkel- og gangforbindelser mot sentrum følger Akersgata, Møllergata og Torggata, mens Hospitalsgata er spesielt viktig for gang- og sykkelforbindelsen i øst–vest-retning. En tverrgående gang- og sykkelforbindelse er trukket under H-blokken mellom Akersgata og Pløens gate.

Prosjektet indikerer biladkomst til RKV fra Ring 1 og VIP-adkomst fra Akersgata ved H-blokken og fra Grubbegata. Dagens adkomst til kjeller sør for M19 foreslås stengt. Post- og varemottak skjer fra Møllergata via Grubbebakken etter at lasten er sikret utenfor planområdet. På illustrasjonstegningen av plan kote 13/14 vises parkering for bil og sykkel. Sykkelparkeringen er generøs, men prosjektet har også avsatt et lite parkeringsareal for bil på området (4500 m^2).

8 SIKKERHET

Det valgte konseptet med bebyggelse mot Akersgata og Hospitalsgata og gatebruk som i hovedsak er opprettholdt med biltrafikk, skaper sikkerhetsutfordringer.

Ved Akersgata og på hjørnet mot Hospitalsgata viser prosjektet relativt liten avstand fra offentlig tilgjengelig kjørbar vei og til RKV-bygninger. Dette vil gi utfordringer med å oppnå tilstrekkelig beskyttelse mot store kjøretøybomber. Mot Hospitalsgata skapes avstand fra Ring 1 til RKV gjennom den nye

«brasseri»-bebyggelsen, som inneholder ulike typer publikumsfunksjoner. I Visjonsoppgaven stenges Hospitalsgata for biltrafikk, og det foreslås også på sikt å stenge Akersgata for bil- og kollektivtrafikk. Stenging av Hospitalsgata og Akersgata vil redusere sårbarheten i prosjektet vesentlig. Som i flere av de andre prosjektene blir RKV-bebyggelsen trukket tilbake fra Møllergata.

Forslaget viser to publikumsresepsjoner. Begge disse ligger inne i bygg med andre funksjoner. Løsningen er meget uheldig med tanke på sikkerhet. De viste arealene synes også for små til å romme kontrollsoner med stor kapasitet. Avstanden mellom de to resepsjonene er relativt stor og gjør sårbarheten mindre.

Det foreslåtte post- og varemottaket er plassert med innkjøring fra Grubbebakken og videre under Grubbegata (sikkerhetskontroll utenfor området). Mottaket er ugunstig plassert tett inntil andre funksjoner. Prosjektet viser også lite areal for kontrollsone/oppstillingsplass for ventende kjøretøy og snuplass for eventuelt avviste kjøretøy i Møllergata/Grubbebakken.

Den foreslåtte parkeringen (for uautoriserte biler utenfor sikkerhetssonen under Akersgata og for autoriserte tjenestebiler og biltjenesten under Høyesteretts plass) vurderes som svært utfordrende fordi autorisert trafikk må kjøre gjennom et parkeringsanlegg utenfor sikkerhetssonen. Adkomst til parkeringsarealer er løst fra Ring 1. Parkeringsanleggene ligger tett ved andre funksjoner, og ingen alternative inn- og utkjøringer er vist.

Oppgave A - første fase sett ovenfra.

9 MILJØ

Prosjektet forventes å kunne realiseres på passivhusnivå. Bygningskroppene er kompakte, og det er valgt innglassede atrier for å tilføre dagslys inn i de dype byggene. Men beregninger viser at atriene er for små til å gi nok dagslys i nedre etasjer. Dagslystilgangen forverres av at bygningene ligger tett og skygger for hverandre. Energibehovet til belysning blir derfor høyere enn optimalt. Manglende dagslys reduserer også fleksibiliteten i planløsningen. Lave, kompakte bygningsvolumer gir store takflater for plassering av solceller og gir det største arealet for solceller av alle prosjektene.

Byggene har lav formfaktor som gir lite materialbehov per BRA, men utstrakt bruk av doble fasader fører likevel til relative høye CO_2-utslipp fra materialbruken.

Den tette bebyggelsen gir gunstige vindforhold på bakkeplan, men til gjengjeld mye skygge på uteområdene. Forslaget inneholder en del blå arealer med integrerte vannspeil og kanaler, regnhager og underjordisk vannmagasin for å løse lokal overvannshåndtering. Prosjektet får likevel den laveste blågrønnfaktoren av alle forslag (0,03) fordi bygningene har et stort fotavtrykk og det primært er foreslått harde flater på utearealene og svært lite grøntareal. Evalueringskomiteen mener at de positive konsekvensene ved et så kompakt prosjekt overskygges av de negative, og anbefaler en mer åpen løsning med mindre kompakte bygningsvolumer.

10 KULTURMINNE

Høyblokken er den høyeste bygningen i prosjektet. Den opprinnelige toppetasjen og første etasje med gjennomgangen er foreslått tilbakeført til løsningen fra 1958.

Å bygge på G-blokken med fire etasjer er svakt begrunnet bortsett fra det allmenne behovet for

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave A.

å øke tetthet og kapasitet. Forslaget om å lage en bred gangpassasje gjennom G-blokken er etter Evalueringskomiteens mening unødvendig. Forslagene faller trolig også utenfor hva det kan dispenseres for etter kulturminneloven. Påbygget på G-blokken reduserer også betydningen av det fredede Høyesteretts hus og forrykker balansen mellom de to statsmaktene.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Prosjektet foreslår konvensjonell bygging, noe som kan være et grunnlag for effektive byggeprosesser. Anlegget vil heller ikke føre til vanskelige grunnarbeider. Det ligger også til rette for at prosjektet kan følge en fornuftig utbyggingsrekkefølge. Team White gjennomfører en interessant diskusjon av hvilke midelertidige løsninger man bør velge, og bruk av området i den lange byggeperioden. Eksisterende næringsliv beholdes så lenge man er i planleggingsfasen, og midlertidige programmer blir funnet for Høyblokken og Møllergata 19.

Evalueringskomiteens vurdering er at prosjektet trolig vil kunne gjennomføres med lavere investeringskonstnader enn i de andre parallelloppdragene fordi forslaget utnytter statens tomtearealer maksimalt. Trolig reduseres også kostnadene ved at det ikke etableres en stor park. Men de sikkerhetsmessige forutsetningene som Evalueringskomiteen legger til grunn, fører også i dette prosjektet til at kostnader økes gjennom omarbeiding av Ring 1 og grunnkjøp i området omkring Ring 1.

Kjøp av tomter i Møllergata er ikke nødvendig som følge av selve bebyggelsesforslaget. Det foreslås et påbygg på G-blokken, som vil være svært kostbart å få på plass, og som Evalueringskomiteen av flere grunner ikke anbefaler. Prosjektet Kompakt er også et av flere som foreslår å restaurere toppen av H-blokken til slik den var i 1958. Dette vil medføre økte investeringskostnader også fordi man må finne nye løsninger for deler av den tekniske infrastrukturen i Høyblokken.

Evalueringskomiteen er opptatt av at deler av prosjektet som kan gi noe til byen, etableres tidlig i byggeprosessen. Team White foreslår at dette skal være Hospitalsgata, parken i nord og den nye brasseribebyggelsen på sørsiden av Hospitalsgata.

12 PROSJEKT SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

- Prosjektet viser at det oppsatte romprogrammet vanskelig kan gjennomføres innenfor dette valgte byplankonseptet på den angitte tomta og med de rammene som er gitt for konsept A-Kompakt.
- Prosjektet har derfor vært viktig for å forstå hva som må være konsekvensene av det store arealbehovet, og utfordringene knyttet til en kompakt, lav bebyggelse i regjeringskvartalet.
- Evalueringskomiteen finner det sympatisk at White i sine analyser framhever oppgavens menneskelige og bymessige aspekter, og at teamet ønsker å avstå fra å tilføre ny ekspressiv monumentalitet.

Oppgave A - Johan Nygaardsvolds plass

Oppgave A - Einar Gerhardsens plass

TEAM LPO

LPO arkitekter
Kristine Jensens Tegnestue
Norconsult

"RKV HAMMERSBORG"
Oppgave A
Visjonsprosjekt

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

RKV Hammersborg tar konsekvent utgangspunkt i konseptet som ble valgt etter Konseptvalgutredningen (KVU), og som er lagt til grunn for parallelloppdragene. Prosjektet utvikler KVU-en og illustrerer konsekvensene av den tenkningen som ligger bak. Prosjektet har det samme hovedgrepet for arealbruk som kjennetegner tre av forslagene (Big, LPO, Snøhetta) og som foreslås lagt til grunn for videre regulering. Den endringen som har skjedd i sikkerhetstenkningen omkring RKV, sammen med valg av organisasjonsprinsipp for RKV har ført til at prosjektet på enkelte punkter bryter med Evalueringskomiteens forslag til reguleringsprinsipper.

Prosjektet bygger på et sikkerhetskonsept der bebyggelsen trekkes vekk fra Møllergata og Akersgata for å gjøre det mulig at disse gatene kan fortsette å fungere som mangebruks bygater. Grubbegata stenges og brukes som byggegrunn. Dette gir et relativt kompakt prosjekt der utfordringene er å kombinere sikkerhetskrav og gode interne forbindelser med nødvendig transparens.

Et hovedelement i prosjektet er "Regjeringsparken" som etableres ved at Y-blokken fjernes. Ny bygningsmasse til parken ordnes langs en linje som følger Høyblokkens geometri. Høyblokken, G-blokken og Møllergata 19 integreres i dette konseptet.

Den kompakte nye bebyggelsen for departementene kan ses som sammensatt av hovedelementene: (1) et "Regjeringsgalleri" på kote 18 med publikumsinngang til sikkerhetskontroll med inngang fra Akersgata (i parken nord for Høyblokken) og fra Møllergata 19. (2) En "Regjeringspassasje" syd for Møllergata 19 fungerer som personalinngang og kobles til et sikret atrium med en "Myldrehall" med adkomst til departementene og regjeringskontorene. (3) "Podiet" er lavere bebyggelse som inneholder fellesfunksjoner og service inkludert kontortjenester for DSS (Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon). (4) "Campus" er en sammenbindende etasje på kote 38 (20 meter eller 5. etg. over inngangsplanet) som skal sikre forbindelsen mellom departementene og inneholder departementenes fellesfunksjoner. (5) Arbeidsområdene for de enkelte etasjene er samlet i en rekke høyhus. Gjennomsnittlig fotavtrykk for hver etasje er cirka 1000 m^2 BTA.

Regjeringsparken er gjort så stor som mulig og inkluderer Trefoldighetskirken, Deichmanske bibliotek, Svenska Margaretakyrkan, Krist kirkegård og Kristparken. Parken avgrenses tydelig av den nye bebyggelsen i øst. Den tredeles i det kuperte terrenget i nord med ulike brukssoner, en ny grønn terrengstruktur foran parkbygningene og over Ring 1 og et terreng som trekkes mykt ned og slutter seg til hovedadkomstplassen ved Høyblokken, den gamle lindealleen og vannspeilene foran Høyblokken.

Oppgave A - Situasjonsplan

G-blokken knyttes funksjonelt sammen med det øvrige anlegget gjennom Campus. Høyblokken står solitært, markerer hovedinngangen til anlegget og bindes til resten av RKV gjennom passasjen under bakken. Det forutsettes at Høyblokken tilbakeføres til løsningen fra 1958. Trapperommet og den tilbakeførte taketasjen gjøres tilgjengelige for publikum gjennom paviljongen i vest, som er forutsatt brukt som regjeringens informasjonssenter.

RKV Hammersborg fremmer et interessant Visjonsprosjekt som inneholder en potensiell programkritikk og skaper et visst mulighetsrom ved å benytte arealer i nord allerede i første fase ved at brannstasjonstomta tas i bruk.

EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Kontrollmålingene viser at dette prosjektet inneholder 73 000 m^2 over bakken, noe som er 25 % lavere enn programforutsetningene. Komiteen vil understreke at denne typen målinger i hva som reelt sett er et byplanprosjekt, medfører mange tolkinger og derfor er usikre.

Intensjonen i regjeringens program er å etablere et effektivt og samlende prosjekt for statsforvaltningen. RKV skal gi den interne kohesjonen, generaliteten og fleksibiliteten som regjeringen mener den har behov for til sin reform av offentlig forvaltning. Prosjektet RKV Hammersborg synes å være det av prosjektene i parallelloppdraget som i størst grad retter seg etter dette oppdraget.

Konsept A (LPO, White, BIG) forutsetter at både Hospitalsgata og Ring 1 opprettholdes som offentlige gater, og at det ikke bygges kontorareal over disse gatene i første fase. LPO illustrerer konsekvent de premissene som ble valgt i Konseptvalgsutredningen, og som ligger til grunn for programmet for parallelloppdragene. I Visjonsprosjektet illustreres derimot en rekke alternativer. (1) Man krysser Ring 1 i første fase av utbyggingen. Dette åpner for nye betraktninger både om tetthet, høyde og etappevis utbygging. (2) Det illustreres løsninger som fordeler behovet i første fase på flere bygningskropper. Med fem tårn kan bygningshøyden reduseres til 16/18 etasjer, med seks tårn til 12/15 etasjer. Ved utbygging i sju tårn kan hele bebyggelsen i regjeringskvartalet bli underordnet Høyblokkens høyde. LPO anbefaler at alternativet med seks tårn legges til grunn, at lokk over Ring 1 og parkdraget etableres i første etappe av utbyggingen, og at utbygging nord for ringen også skjer allerede i første etappe.

2 BYPLANGREP

Gatestrukturen beholdes som i dag, med unntak av Grubbegata som brukes til byggegrunn. Som i prosjektene fra Big og Snøhetta konsentreres bebyggelsen i området mellom Grubbegata og Møllergata. Et større parkareal med Høyblokken åpnes i vest. Det etableres mange gang- og sykkelmuligheter gjennom parken. Byplangrepet samsvarer grovt sett med Evalueringskomiteens anbefalinger, men gir mer fleksibel gatebruk fordi sikkerhetskonseptet er mindre strengt enn det som anbefales valgt.

Komiteen mener det er fornuftig å trekke bebyggelsen tilbake fra Møllergata og bevare eksisterende

bygninger i gatelivet. Intensjonene med en hovedinngang knyttet til Høyblokken er god, men den viste løsningen virker uklar og har ikke helt falt på plass. Komiteen tviler også på om de skyggeutsatte byrommene som skapes under Campus, både de trange arealene i syd og i det store parkarealet under en Campus i fritt spenn i nord, er helt gunstige løsninger. Avhengig av det endelige grepet som velges for gestalting av departementsbygningene, ser også Evalueringskomiteen deler av Grubbegata som et potensielt byggeareal.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

Gjennom etablering av Campus og Basen for høyhusene framstår prosjektet i høyere grad som en sammenhengende struktur enn de sammenlignbare forslagene fra Big og Snøhetta. I første fase er de fire blokkene mellom 19 etasjer (76 m) og 25 etasjer (100 m). Høyblokken er til sammenligning 56 meter. Blokkene framstår som en nær sammenhengende bygningsmasse og gir et kompakt uttrykk. Ved å etablere seks kontortårn reduseres høydene og fjernvirkningene av prosjektet.

Evalueringskomiteen ønsker å åpne for en videre diskusjon av tetthet, høyder og arkitektonisk utforming innenfor byggeområdet mellom Møllergata og Grubbegata. Komiteen ser de praktiske fordelene i en sammenbindende Campus på kote 38, men tror lite på konseptet både på grunn av symbolvirkningene av at statstjenestemennene beveger seg i egne sammenbindende strukturer der oppe, og på grunn av skyggevirkninger på bakkeplanet.

Høyhusene er forutsatt å ha en individuell form og tegnes av ulike arkitekter. Intensjonen er at tårnene skal framstå som individuelle, men likevel underordnes en struktur og ikke være solitære. Fasadene skal ikke utformes som et rastersystem som skjuler makten, men som et system som gir mulighet for orientering («Det lyser på statsministerens kontor»).

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Prosjektet viser fire høyhus fra 80 til 105 meter og Visjonsprosjektet seks høyhus på maksimum 65 meter. Høyhusene har dybde- og breddeforhold som vil gi tilfredsstillende dagslysforhold. Hver etasje er cirka 1000 m^2. Form, dimensjon og Campus som binder det hele sammen, gir fleksibilitet og mulighet for arealeffektivitet.

Etableringen av regjeringskvartalet som en sammenhengende struktur gir svært gode muligheter for samhandling. Campus har internt sett mulighet for å fungere utmerket og gir flott utsyn mot parken og byen, men reduserer generaliteten og gjør komplekset i noen grad spesialtilpasset. Evalueringskomitéen tviler på om kvaliteten og brukbarheten er god nok, og på nødvendigheten av de dype (30 m) arealene i Basen.

Komiteens oppfatning er at de sammenbindende fellesarealene i Campus og under bakken bør flyttes til gatenivå. Dette forutsetter et annet sikkerhetskonsept, men vil øke tilgjengeligheten til disse arealene og også åpne for flere personalinnganger fra Møllergate-siden.

Foto av modell, oppgave A sett fra nordvest .

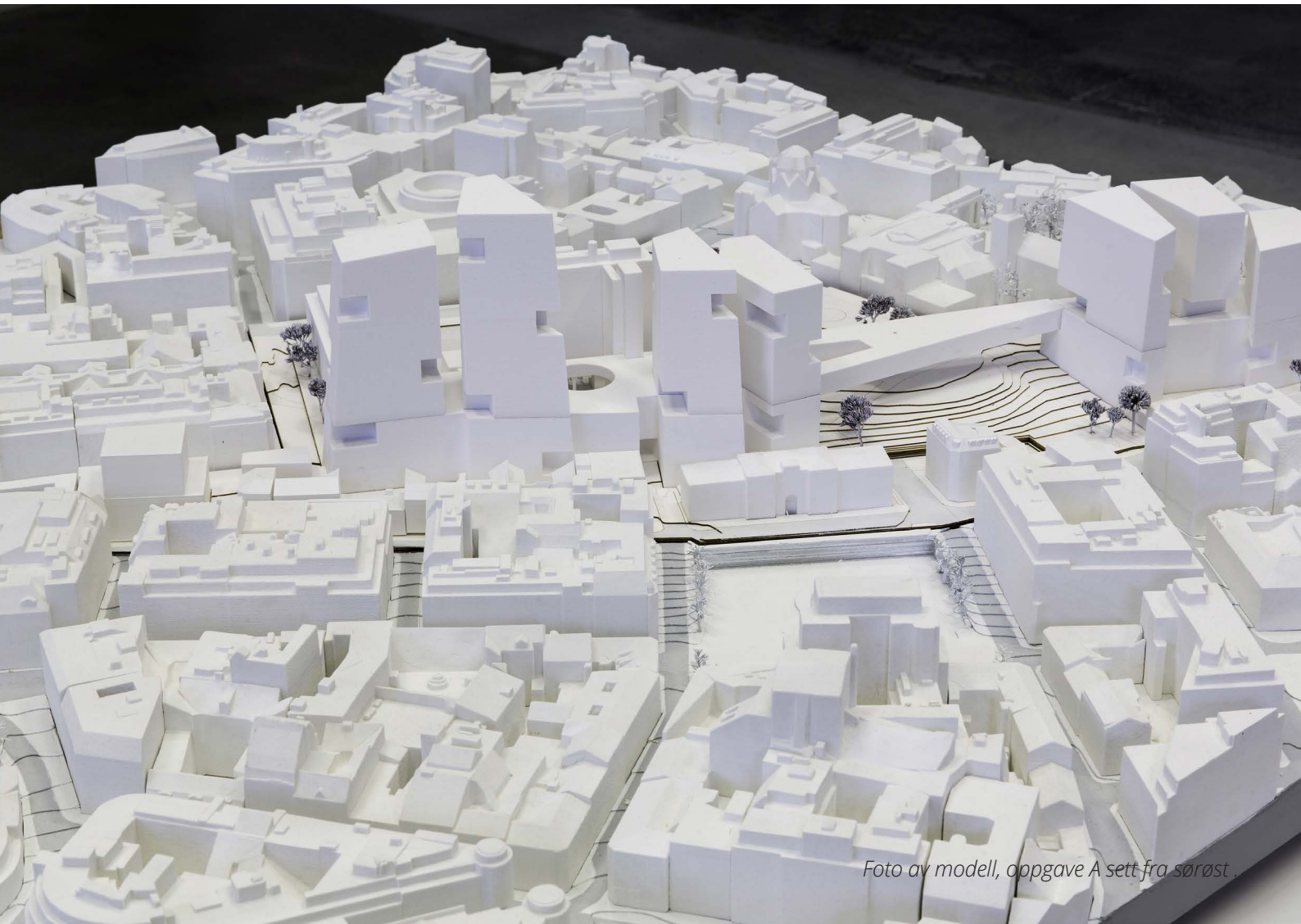

Foto av modell, oppgave A sett fra sørøst .

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Prosjektet Hammersborg RKV viser det største sammenhengende parkarealet av alle prosjektene. Regjeringsparken på mer enn 25 000 m^2 er en bypark som ifølge forfatterne er inspirert av Central Park i NY og Tullerie-parken i Paris med grupper av trær og store bruksplener. Parken har et høydepunkt foran nåværende Deichmanske bibliotek, herfra faller parken til tre sider og krysses av sikksakk-stier. Det er lagt til rette for aktiviteter i Regjeringsparken, og løsningsforslaget skaper mulighet for samvirke med framtidig bruk av Deichmanske.

Det er foreslått et nytt vannspeil foran Høyblokken og G-blokken. Bassenget tjener sikkerhetsfunksjoner, men er også et sterkt landskapselement.

LPO beholder avkjøringsrampene fra Ring 1 til Akersgata, og dette har negativ effekt på forholdet mellom parken og Akersgata. For øvrig samsvarer parkkonseptet som LPO viser, i stor grad med Evalueringskomiteens anbefalinger.

6 BYROM

Bortsett fra nedleggingen av Grubbegata kan dette prosjektet trolig gjennomføres uten store endringer i gatebruk og bruk av byrom, men det vil ikke samsvare med de vurderingene som gjøres om nødvendig sikring i området. Det foreslås en offentlig, men sikkerhetskontrollert passasje – «Regjeringsgalleriet» – som binder sammen hovedinngangene i Akersgata og Møllergata og gir adkomst til resten av RKV, som en løsning. Evalueringskomiteen er av den oppfatning at en slik passasje har bedre forutsetninger for å kunne fungere dersom den følger hovedretningen i bebyggelsen. Kanskje kan funksjonene som huses i Regjeringsgalleriet og Campus, i større grad tenkes som samme lag eller struktur i prosjektet.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Ring 1 beholdes som i dag med rampene til Akersgata. Dette siste er en enkel og billig løsning og svært praktisk ikke minst for buss- og drosjetrafikken i området. Evalueringskomiteen anbefaler likevel ikke løsningen på grunn av mulighetene man da går glipp av ved utforming av Akersgata og parken. I isjonsløsningen er rampene fjernet.

Akersgata foreslås regulert slik at bare buss og drosje kan kjøre gjennom fra Grensen til Ring 1. Møllergata åpnes for toveis biltrafikk. Grubbegata saneres og brukes dels som byggegrunn. Hospitalsgata er åpen for biltrafikk, og store deler er overdekket. I visjonsløsningen kan Hospitalsgata bli intern logistikkgate. Hammersborgs Torg stenges for biler i fase 2. For gående og syklende åpnes mange nye (alternative) øst–vest-forbindelser. Sett fra et ståsted som prioriterer bylivet, synes dette å være en nær optimal løsning.

Det etableres biladkomst fra søndre del av Grubbegata og fra Hospitalsgata som knyttes til kjørbar kulvert på kote 14. Her finnes også parkering for tjenestebiler. VIP-adkomst skjer via denne kulverten. Post- og varemottak skjer fra Ring 1 / Hospitalsgata i vest eller fra øst ved Møllergata 25. Oppstilling og kontroll av biler kan foregå utenfor. Det legges ikke opp til bilparkering for de ansatte.

Systemet er logisk bygget opp, men svarer ikke til de vurderingene som gjøres av behov for perimetersikring, sterke restriksjoner på biltrafikk i området og nødvendig ombygging av Ring 1.

8 SIKKERHET

LPOs forslag bygger konsekvent på de sikkerhetsvurderingene og sikkerhetskonseptene som er valgt i Konseptvalgutredningen som ligger til grunn for parallelloppdragene.
Sikkerhetsfaglige råd tilsier at man bør vurdere å utvide og styrke perimetersikringen av området, noe som har konsekvenser både for gatebruk og for organisering av bebyggelsen.

Den foreslåtte bebyggelsen er plassert med 20 meters avstand til Møllergata. Denne avstanden gir ikke tilstrekkelig beskyttelse mot store kjøretøybomber. Campus på kote 38 kan også by på spesielle utfordringer, med blant annet et langt spenn over Ring 1. Samtidig har LPO gjennom sitt hovedgrep vist at det er mulig å løse programmet med god, sideveis avstand til Ring 1. Parken mot Akersgata skaper relativt grei avstand til bygningene i planområdet forutsatt at det etableres kjøretøybarrierer i randsonen av parkrommet.

LPO foreslår sentrale resepsjoner/publikumsmottak i Regjeringsgalleriet nord for Høyblokken og i Møllergata 19. Løsningen gir mulighet for å etablere kontrollsoner med stor kapasitet utenfor hovedvolumene. Men på grunn av den lineære og relativt korte forbindelsen mellom de to publikumsmottakene, kan løsningen være sårbar for uønskede hendelser. Innganger for ansatte ligger skjermet i bebyggelsen. Det foreslås egen sikkerhetskontroll av besøkende til de offentlige arealene i Høyblokken. Løsningen med ny trapp og heis øst for Høyblokken kan gi ønsket separering

Oppgave A sett ovenfra.

mellom besøkende til de offentlige arealene og ansatte som arbeider i Høyblokken. I hovedsak har LPO, til tross for nevnte svakheter, løst innganger på en god måte.

Post- og varemottaket ligger med innkjøring fra Hospitalsgata, tett ved innkjøring for VIP-biler. Nærhet til VIP-innkjøring og resepsjon er uheldig, da denne type funksjoner kan være spesielt utsatt for sikkerhetstruende hendelser. Det er lite areal for kontrollsone/oppstillingsplass for ventende kjøretøy og snuplass for eventuelt avviste kjøretøy i Ring 1 / Hospitalsgata.

Parkering for autoriserte tjenestebiler og biltjenesten er foreslått innenfor planområdet. Flere gode alternative inn-/utkjøringer er vist for parkeringsanleggene.

9 MILJØ

Prosjektet har potensial for å kunne nå passivhusnivå, men Campus vil øke varmetap og gi økt energibehov til belysning i lave etasjer. Prosjektet vil kunne dekke deler av elbehovet lokalt gjennom plassering av solceller på østfasadene samt noe på tak og fasader mot syd.

Arbeidsplassene i høyhusene vil ha akseptable dagslysforhold. Geometrien i Campus med materialkrevende spenn vil gi relativt høyt CO2-utslipp per BRA.

Det er foreslått bærende vegger som gir fleksible planløsninger. Den sammenhengende horisontale forbindelsen over bakkenivå effektiviserer indre forbindelser i prosjektet, men begrenser generaliteten i bygningsmassen.

Høyhusene og Campus forventes å gi vindforsterkninger og turbulens, spesielt i tunnel under «lokket». Høyhusene gir lange skygger, men plasseringen gir gode solforhold på plassen i vest.

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave A.

Bygging i høyden muliggjør store blå og grønne flater. Det er også planlagt grøntareal på byggene og på campus. Blågrønnfaktoren er beregnet til 0,42, som er høyt i forhold til de andre prosjektene. Store grønne arealer er gunstige med tanke på rekreasjon og fordrøyning, og vannflater og sikringsbasseng er planlagt som en del av områdets perimetersikring.

10 KULTURMINNEVERN

Prosjektet samsvarer med mange av de prinsippene som Evalueringskomiteen foreslår videreført i reguleringsplanen. Komiteen stiller seg også ut fra en kulturminnevurdering tvilende til Campus-strukturen og spesielt til hvordan den legger seg som en superstruktur over Grubbegata og inn over G-blokken.

Evalueringskomiteen ser det som et paradoks at prosjektet forutsetter restaurering av toppetasjen på Høyblokken samtidig som østre paviljong foreslås revet og Høyblokken foreslås påbygget.

Møllergata 19 forutsettes bevart og tas i bruk som publikumsinngang fra øst. Evalueringskomiteen er enig i dette grepet. Den fredede bygningen Møllergata 15 og de øvrige murbygningene langs Møllergata skal bevares. Evalueringskomiteen mener dette er et riktig valg som kan opprettholde Møllergata som en levende del av byen, også i anleggsfasen for RKV.

Parken foran Deichmanske, Trefoldighetskirken og Svenska Margaretakyrkan lar disse bygningene tre fram i bybildet og muliggjør publikumsrettede aktiviteter i Deichmanske i tilknytning til RKV. Høyesteretts plass foreslås utformet som del av RKVs parkanlegg. Plassen tilhører Høyesteretts hus og bør behandles separat.

Konkrete og gode forslag til gjenbruk av den integrerte kunsten i Y-blokken er at *Fiskerne* og *Måken* integreres i det nye Regjeringsgalleriet som alle besøkende til kvartalet kommer inn i.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Prosjektet legger til rette for en effektiv byggeprosess. Det foreslås konvensjonell bygging, og prosjektet går ikke spesielt dypt, med kun to etasjer under bakken. I fase 2 er det lagt inn at man skal «skjøte på prosjektet» med en bro over til utbyggingsområdet nord for Ring 1. Dette gir en god illustrasjon av utfordringene med å knytte disse områdene sammen. Løsningen er også kostbar og lite arealeffektiv.

I utgangspunktet har LPO vist et prosjekt med relativt lave investeringskostnader. Med den sikkerhetstenkningen som Evalueringskomiteen har funnet å måtte legge til grunn, vil dette forslaget i likhet med alle de andre forslagene kreve ervervelse av brannstasjonen, at rampene på Ring 1 avvikles og for øvrig betydelige investeringer i Ring 1.

Løsningen med å bruke Grubbegata som byggegrunn betyr at denne må kjøpes fra kommunen. Tilbygg til Høyblokken og også G-blokken kan øke arealene og effektiviteten i gjenbruk av disse byggene. Erverv av tomter i Møllergata er ikke nødvendig som følge av selve forslaget til utbygging.

12 PROSJEKTET SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

En rekke av prinsippene som er vist i forslaget, anbefales videreført i reguleringsplanen.
Dette gjelder:

- konsentrasjon av bebyggelsen øst i prosjektet
- etablering av et inngangsplan på cirka kote 18
- det grønne parkrommet
- etablering av en byggelinje mellom bebyggelse og parkrommet
- hovedprinsipper for forbindelser gjennom parken
- prinsippene for bygningsvern i prosjektet
- og ikke minst bruk av det mulighetsrommet som åpnes gjennom LPOs utvidelse av tomteområdet i sitt Visjonsprosjekt

Andre prinsipper anbefales ikke videreført. Dette gjelder:

- etablering av et podium som base for høyere bebyggelse
- etablering av en sammenbindende campus med fellesfunksjoner på kote 38

Prosjektet åpner for en utbyggingsstrategi der helhetsgrepet og utforming av de sammenbindende elementene ivaretas av et kjerneteam, mens tårnene utformes av egne arkitektteam etter konkurranse.

Oppgave A sett fra Youngstorget.

Visjonsoppgaven: Torget.

TEAM BIG

Bjarke Ingels Group
Hjellnes Consult
Gullik Gulliksen landskapsarkitekter
Atelier Ten

"REGJERINGSFJELLET"
Oppgave A
Visjonsprosjekt

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Prosjektet er systematisk gjennomført med omfattende og kvalifiserte undersøkelser av de svært ulike mulighetene som oppstår i møtet mellom program og bykontekst. Løsningen som er valgt, er innovativ og spesielt interessant fordi den lanserer alternative prinsipper for organisering av kontorer og fellesarealer og som følge av dette også nye bygningsformer. Prosjektet er også langt bearbeidet og spesielt gjelder dette visualiseringene. Prosjektet arbeider etter Evalueringskomiteens mening med volumer og tomtefelt som er for store som utgangspunkt for reguleringsplanen.

Prosjektet samler det meste av programmet i noen få store bygningsvolumer mellom Møllergata og Grubbegata. Disse volumene er formbestemte av en avskjærende hjelpegeometri, begrunnet av siktlinjer, ønsket om himmellys på gatenivået og for optimal plassering av solpaneler. Flatene tilter og gjør bygningsvolumene om til amorfe og skulpturelle figurer. Bebyggelsen framstår på denne måten som en høy og langstrakt rygg langs Møllergata. Metaforen «Regjeringsfjellet» viser til denne formasjonen.

Det grovmaskede kvartalsmønsteret forlenger den etablerte gatestrukturen i øst–vest-retning. I vest mot Akersgata legges i dette prosjektet, som i flertallet av de andre, et grønt byrom. Det spesielle med BIGs forslag til park/byrom sett i forhold til de andre forslagene er at parkgulvet er hevet slik at publikumsrettede funksjoner, hovedinngang og resepsjon kan legges under parken i randen av parkgater som er lagt i sporet etter Y-blokken. De nye øst–vest-forbindelsene vil på denne måten bli kantet av aktive fasader som vil være belyst hele døgnet, og slik vil Regjeringsparken trolig være trygg og attraktiv å passere gjennom på alle tidspunkter av døgnet og året.

Ved å heve parken over gatenivået og la sporet av Y-blokken bestemme gateløpene blir også parken brutt ned i kvartaler eller med andre ord i flere parker.

I prosjektet trekkes bebyggelsen tilbake fra Møllergata som, med utgangspunkt i det sikkerhetskonseptet som ligger til grunn for prosjektet til BIG, da kan fungere som en bygate med biltrafikk, kollektivtrafikk og ikke-sikrede vareleveranser til butikker, restauranter og andre virksomheter. Akersgata åpnes for en begrenset biltrafikk, men blir til busstrasé og gå- og sykkelgate i Visjonsprosjektet. Grubbegata får en ny rolle som ekstern forbindelseslinje mellom personalinngangene til departementene.

Teamet har valgt å organisere prosjektet med to hovedinnganger: fra øst gjennom Møllergata 19,

Oppgave A: Situasjonsplan

fra vest nord for Høyblokken, fra en av de nye promenadene gjennom parken. Kontorarealene i de store bygningsvolumene er ordnet omkring indre atrier. Underjordiske forbindelser knytter departementsbygningene sammen, men BIG argumenterer for at mest mulig også av interntrafikken i forvaltningskomplekset bør skje på gatene for å gjøre regjeringskvartalet så bebodd og aktivt som mulig.

EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Det angitte arealet er 92 000 m^2 over bakken, og prosjektet er kontrollmålt til 81 000 m^2 over bakken. I forhold til kravet om 100 000 m^2 mangler altså nær 20 %. Disse tallene er som nevnt i alle prosjektkritikkene beheftet med en viss usikkerhet. Prosjektet arbeider innenfor konsept A, som forutsetter at hele romprogrammet for første fase skal løses sør for Ring 1. Prosjektet tar det store arealprogrammet som utgangspunkt og undersøker systematisk flere sider av programmet. Spesielt interessant er diskusjonen av (1) organisasjonsprinsipper, bearbeiding av kontoretasjer og ordninger av kontorarbeidsplasser omkring atrier og (2) diskusjonen av bygningsform sett i sammenheng med sol og skygge i byrommene. Sammen med prosjektet fra MVRDV er BIGs prosjekt det som er blitt utviklet og endret mest gjennom dialogene i det parallelle oppdraget.

2 BYPLANGREP

BIGs prosjekt er ett av prosjektene som samler bebyggelsen mot øst og på denne måten får mulighet til å legge en park mot vest. Men BIG tolker og artikulerer sitt prosjekt ulikt de øvrige. Prosjektet kan leses med to ulike innfallsvinkler: (1) Det kan forstås svært direkte som et usedvanlig ikonisk forslag. Forslagene til bygningsformer og artikuleringen av de store volumene er nye for Oslo. De kan ses som en del av en arkitektonisk strategi for å gi betydning til regjeringskvartalet i byen. Denne tolkingen diskuteres under punkt 2 Arkitektonisk form. (2) Prosjektet kan også ses som forslag til en rekke prinsipper som kan brukes til å styre det nye RKV. Disse prinsippene omfatter valg av bygningstypologi med kontorarealer om indre atrier, og omfatter bruk av en hjelpegeometri i form av høydegrenseplan som et generelt og innovativt verktøy for formgiving som kan operasjonaliseres i en reguleringsplan. Ved bruk av disse prinsippene som reguleringsverktøy kan RKV få ulike uttrykk, også forskjellige fra dem BIG viser i sine illustrasjoner. Lest på denne måten blir BIG mer opptatt av å få til robuste prosesser enn av å etablere betydningsinnhold.

Ved å arbeide med de tiltede flatene blir det introdusert en ny formverden som også har konsekvenser for hvordan de nye bygningene møter den eksisterende bystrukturen. Gatene som grenser mot de store volumene, vil få et annet preg, et annet lys og lokalklima enn de tradisjonelle gatene i området. På denne måten vil det nye byområdet både skille seg ut, få en annen visuell identitet og sannsynligvis ha lettere for å forholde seg til eksempelvis Høyblokken enn mange av de andre prosjektene.

Prosjektet tar tak i de svake forbindelsene mellom øst og vest med de aktive parkgatene som følger sporet etter Y-blokken. Disse stiene, flankert av offentlige og private funksjoner, aktiviserer parkarealet og gjør gjennomgangen trygg og attraktiv. Til gjengjeld blir parken sammensatt av et sett av mindre

tilgjengelige takhager med redusert potensial for rekreativ parkbruk. Årene i nord–syd-retningen følger de etablerte gatene, mens Grubbegata foredles til en gågate som kobler til parkrommet, forbinder til byen og binder departementsbygningene sammen.

Uansett hvilken tolking man legger inn i prosjektet, og BIG gir belegg for begge, er det tale om et metodisk sett overbevisende forslag. Evalueringskomiteen er likevel kritisk til skalaen i prosjektet. De store byggeområdene fører, spesielt langs Grubbegata, til lange inaktive kontorfasader som for fotgjengere vil oppleves som uinteressante og avvisende. Og høydene som foreslås på de største volumene, vil dominere hele området, Youngstorget og parken og Oslos «skyline». Derfor mener vi at prosjektet ville vinne mye på at byggefeltene ble mindre, på at bygningene ble lavere, og på at bebyggelsen blir fordelt over hele det tilgjengelige byggefeltet langs Møllergata. En slik endring kan muligens håndteres ved hjelp av det formingsverktøyet som BIG introduserer.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

I første fase inneholder prosjektet tre store volumer med kontoretasjer omkring et atrium på mellom 25 etasjer (ca. 105 m) og 17 etasjer (ca. 70 m). Høyblokken er til sammenligning 56 m. Fra de viste standpunktene framstår blokkene i første fase som tre individuelle og artikulerte former som kan minne om fjelltopper som stiger opp, slik også BIG vil vi skal se det. De er svært synlige og skiller seg ut.

Teamet arbeider med hybrider og typologier som ikke tidligere er anvendt i Oslo. Parken er en blanding mellom park og bygning, og bygningene er blandinger av ett hus og et helt kvartal. Den ukonvensjonelle formverdenen vil stå fram som et tydelig nytt lag. Som andre definitive brudd i byens form kan den nye formverdenen relativt uproblematisk kunne eksistere ved siden av den gamle, om nå dette er fredede hus i Møllergata eller den modernistiske H-blokken. Regjeringskvartalet inntar byen.

Konnotasjoner av sterke ikoniske bygningsformer er ikke alltid like enkle. Reelt meningsinnhold er sjelden det samme som arkitektens intensjon, og meningsinnhold endrer seg over tid. Naturmetaforen som BIG benytter seg av, vil av mange ses som vakker og forfriskende ukonvensjonell, og kanskje kan også assosiasjoner til fjelluft konnotere åpenheten i det norske demokratiet. Andre vil tenke på forvaltningen som trollene i de stengte fjellene og oslofolk som nisser og fjellaper som myldrer og strever nede ved fjellfoten. Den nye arkitekturens ikonografi er ekspressiv og med et stort og lett uregjerlig tolkingsrom.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Bygningsvolumene spenner fra 17 til 25 etasjer. Høyblokkene har et dybde- og breddeforhold som varierer fra cirka 16 m til 30 m, og kontoretasjene spenner fra cirka 200 m^2 til 3000 m^2. De store bygningene er organisert omkring indre atrier. Alle arbeidsplassene skal ha en kontaktflate med en stor entréhall med samhandlingsarealer og fellesfunksjoner. De nedre delene av volumene kan ses som en semiprivat sone der departementene både møter hverandre og byr inn sine gjester fra byen.

De som har plass mot et indre atrium, vil kun få intern utsikt og dårlige dagslysforhold. Komiteen er usikker på om lyseffekten av de enorme sideåpningene i volumene er tilstrekkelig, og arealeffektiviteten

Foto av modell oppgave A sett fra nordvest .

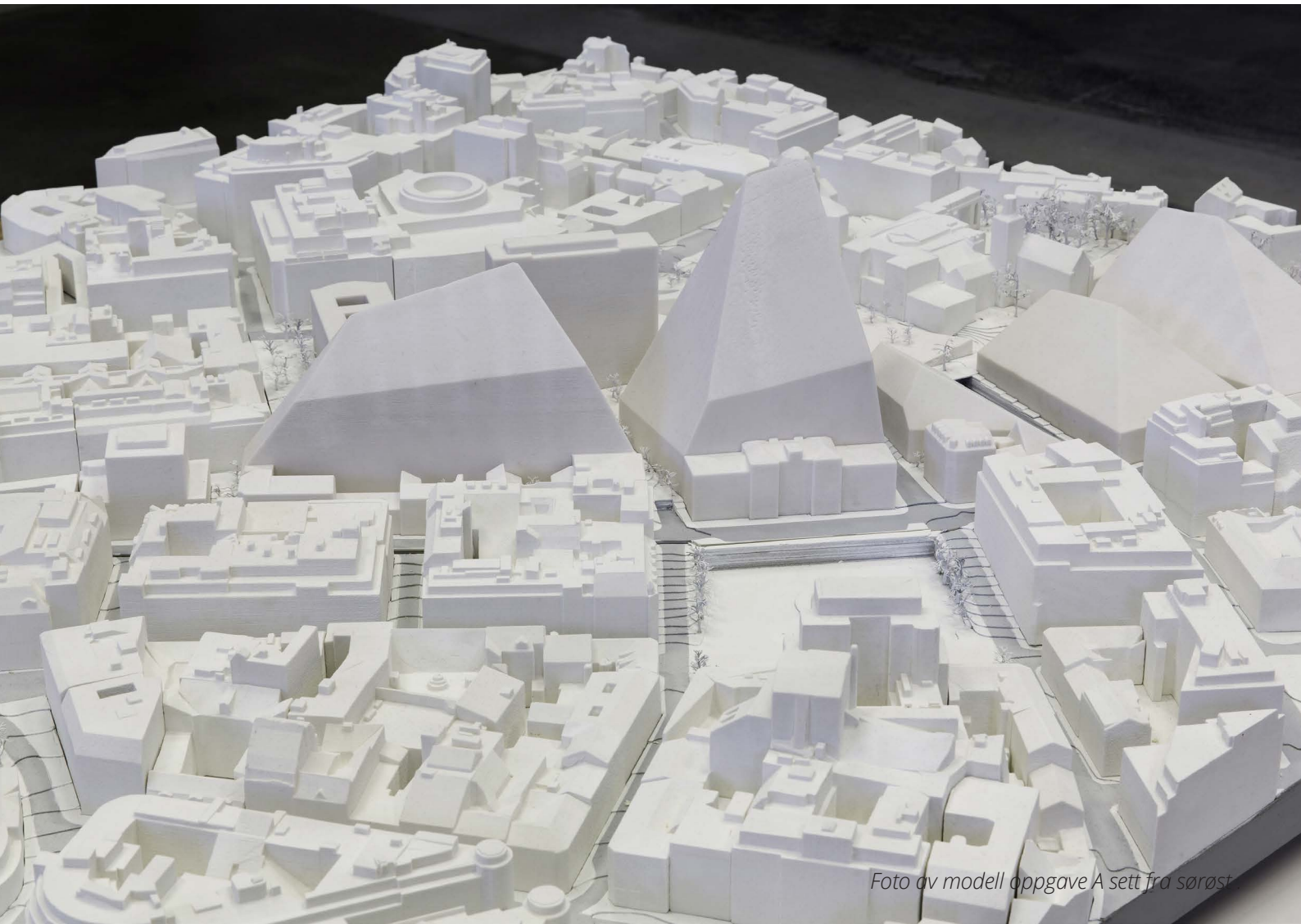

Foto av modell oppgave A sett fra sørøst

kan vise seg å bli lav på grunn av dårlige lysforhold mot de indre atriene. Kontorflater som omkranser atriene, gir tilsynelatende lange gangavstander, og i tillegg begrenser vertikalkommunikasjonen i høye blokker effektiviteten på kommunikasjon internt i bygningene og derved interaksjon og samhandling. Store interne gangavstander vil også kreve ekstra areal til kommunikasjonsområder. Over atriene er det etasjer med godt over 30 m dybde i begge retninger, noe som gir dårlig arealeffektivitet.

BIG gir et viktig bidrag til parallelloppdragene ved ikke bare å akseptere gitte normer for kontorbygg, men ved å forsøke å utvide slik at vi får fleksible og større kontorstrukturer. Men for å kunne representere et brukbart alternativ må de generelle prinsippene for utforming av arbeidsmiljø i prosjektet kobles til en diskusjon av framtidens arbeidsmåter. Dersom denne typologien skulle utvikles, kreves arbeid med organisering av intern kommunikasjon og prinsipper for underdeling av arealene i den enkelte kontoretasjen og for etablering av skjermede romsoner samt dagslystilgang.

Offentlig inngang til RKV skjer i øst gjennom Møllergata 19 og i vest via en entré i parken til siden for passasjen under Høyblokken. Forbindelse mellom disse to inngangene og til felles kantine og møtesenter skjer under bakken. Inngang til de enkelte volumene skjer fra parken eller Grubbegata. Internkommunikasjon mellom volumene skjer også i en forbindelse under bakken, retning sør–nord langs Grubbegata.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

BIG formgir parkarealet mellom Deichmanske og G-blokken, dels som fire takhager, dels som et senket areal for nye øst–vest-forbindelser som følger et buet gatestenbelagt løp i sporet etter Y-blokken. De utskårne hagene betegnes som *City park, Perennial park* og *Garden space*, alle grønne områder som har hver sin karakteristikk. Når det gjelder type park, kan den kanskje sammenlignes med andre der de harde arealene er de viktige, og der vegetasjon mer er en stemningsskaper. Velfungerende Washington Square i NY kan være en flatterende sammenligning.

Parkarealet er stort og får mye sol, men blir også fragmentert og formet slik at vern, brystninger og terrengsprang blir uhyre tydelige. Vakrest vil den trolig virke ovenfra med et samlet preg av bølgende gress og busker, mens parken der nedenfra neppe oppleves som en helhet.

Trærne i parken plasseres i gateløpene som må oppfattes som urbane plasser eller strøk. Trærne gror i jordkasser som også fungerer som benker og sikkerhetsbarrierer. De mange benkene vil invitere til opphold i parken og gjøre den til mer enn en passasje. Å plante i jordkasser gir selvfølgelig begrensninger for den langsiktige veksten til og utviklingen av trærne. I tillegg vil den solitære plasseringen av hver enkelt jordkasse gi vanskeligere vekstvilkår, risiko med for mye eller for lite vann og mulighet for frostskader.

6 BYROM

Arealene til passasjene inneholder byfunksjoner som skal trekke publikum inn i og gjennom området. Linjene for passasjene knytter seg ikke optimalt til bystrukturen, men kan fungere blant annet ved å bindes sammen med passasjen under Høyblokken. Kun et hjørne av parklandskapet åpnes opp for aktivitet mot Akersgata. Langs Grubbegata foreslås barnehage i første etasje på hjørnet av parken vest for Deichmanske.

Generelt sett reiser dette konseptet for funksjoner og offentlige rom i parken spørsmål både om i hvilken grad funksjoner i parken vil komme til å konkurrere med de etablerte gatene som også må aktiviseres, om sporet etter Y-blokken skaper et effektivt bevegelsesmønster, og om dette grepet representerer en fornuftig måte å forholde seg til en planlagt revet og omdiskutert bygning på.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Dette prosjektet holder både Ring 1, Møllergata, Akersgata og Hospitalsgata åpne for biltrafikk. Hospitalsgata stenges i visjonsløsningen, og Hammersborg Torg stenges for biler i fase 2.

Regionale busser skal følge Ring 1 med stopp ved Arbeidersamfunnets plass. Lokale busser følger Akersgata med stopp ved G-blokken. Akersgata og Torggata ses som de viktigste sykkelrutene mot sentrum. Tverrgående sykkelruter går under Høyblokken mellom Akersgata og Pløens gate. Gangforbindelsene følger sykkelrutene, men med mange sekundære gangruter som Grubbegata via Høyesteretts plass og i området mellom Høyblokken og Deichmanske. Når det gjelder parkering, brukes normene til Oslo kommune for bil- og sykkelparkering. Det forutsettes en stor parkeringskjeller mellom Akersgata/Hospitalsgata/Møllergata og Høyesteretts plass.

Systemet er konsekvent, men vil måtte endres radikalt av et revidert sikkerhetskonsept.

Oppgave A sett ovenfra.

8 SIKKERHET

Avstanden fra bebyggelsen til Ring 1, Hospitalsgata og Møllergata vil gi utfordringer med å oppnå tilstrekkelig beskyttelse mot store kjøretøybomber. De viste bygningsformene bidrar til å skape ekstra avstand fra vei, men samtidig kan bygningsformen gi utfordringer med tanke på mulig diskontinuitet i bæresystem, gode evakueringsveier og nedfall av glass ved en eventuell terroraksjon med bomber.

Utformingen av parken vest for Høyblokken viser en kombinasjon av det som sikkerhetsmessig kan ses som ulike typer kjøretøybarrierer. Delvis dreier dette seg om terrengsprang og delvis om mindre tiltak som benker og statuer, som ikke direkte assosieres til sikringstiltak. Evalueringskomiteen mener de viste eksemplene kan bidra til at området framstår som åpent og inviterende.

Forslaget lokaliserer sentrale resepsjoner/publikumsmottak nord for Høyblokken og i Møllergata 19. Løsningen gir mulighet for kontrollsoner med stor kapasitet utenfor hovedvolumene i forslaget. I toppen av det ene bygget er det foreslått et sikkerhetskontrollert utkikkspunkt som er tilgjengelig for publikum. Besøkende til denne typen funksjoner bør separeres fra ansatte og besøkende som kommer i embets medfør.

Post- og varemottaket er plassert under parken, nordvest for Høyblokken. Adkomst skjer fra Hospitalsgata. Selv om sikkerhetskontroll av post og varer er plassert utenfor planområdet, ligger funksjonen tett mot et hovedvolum og under den ene resepsjonen. Det er for lite areal for kontrollsone/ oppstillingsplass for ventende kjøretøy og snuplass for eventuelt avviste kjøretøy i Hospitalsgata.

Team BIG foreslår omfattende parkering for ansatte og tjenestebiler innenfor planområdet. Det er ikke vist alternative inn-/utkjøringer fra parkeringsanleggene. Parkering for ansatte bør ikke løses innenfor sikret sone, da kontroll av kjøretøy er ressurskrevende og utfordrende å løse innenfor et såpass begrenset areal.

9 MILJØ

Høy grad av transparens i fasaden, som er nødvendig for å få nok dagslys inn i bygget, gir blendingsutfordringer nær fasaden og høyt varme- og kjølebehov. Konseptet forventes å gi dårlig dagslys i nedre etasjer i arealer mot atriet og i selve atriet selv med høy glassprosent i fasaden.

Prosjektet forventes derfor ikke å kunne realiseres med et lavt energibehov. Det har også i praksis et begrenset potensial for lokal produksjon av elektrisitet. Øvre del av fasader mot sør, øst og vest er i utgangspunktet godt egnet for solceller på grunn av sine vinkler og lite innbyrdes skygge, men behov for dagslys gjør det vanskelig å integrere solceller og dermed lukke fasaden.

Til tross for svært lav formfaktor gir geometrien utfordringer som trolig gir et høyt materialbehov og dermed høyt CO_2-utslipp per BRA.

De forslåtte pyramideformene gir gunstige lysforhold for omkringliggende eksisterende bygg i Møllergata og på uteplasser, da de kaster lite skygge på tross av sine massive volumer. De høye husene gir utfordringer med vind og turbulens ved bakken, selv om geometrien sannsynligvis vil dempe vindforsterkningseffekten noe.

Store arealer på ett plan gir i utgangspunktet fleksibilitet i planløsningen, men begrenset dagslys reduserer fleksibiliteten i de nedre etasjene. Bygningskroppene er selvstendige bygg, og prosjektet har generalitet i den forstand at hver av de store enkeltbygningene kan skilles ut i egne enheter med nye funksjoner.

Prosjektet har en blågrønnfaktor på 0,21, som er lavt sammenlignet med faktoren i de andre prosjektene.

Det er planlagt 10 500 m^2 parkering innenfor reguleringsområdet.

10 KULTURMINNEVERN

Generelt berøres eksisterende bebyggelse lite av det valgte byplangrepet, og derfor berøres også i liten grad fredede og bevaringsverdige bygninger.

Høyblokken og G-blokken gjenbrukes som kontorarealer i det nye RKV og endres lite, men kan også synes å være lite integrert i det nye RKV. Høyblokkens østre paviljong blir revet uten at Evalueringskomiteen kan se begrunnelsen for dette. Høyblokken og G-blokken får frittliggende posisjoner i en topografisk park der avtrykket av Y-blokken tegner det nedsenkede "Y-torget" som skjærer seg inn i parken. Nordre sokkeletasje ligger under bakkenivå, og konseptet fører til at Høyblokken kan se ut som om den har sunket noe ned i terrenget. Evalueringskomiteen finner dette uheldig.

Møllergata 19 brukes som hovedinngang fra øst, noe Evalueringskomiteen støtter. Forslaget utdyper ikke graden av transformasjon/endring av bygningen. Det er ikke redegjort for overgangen mellom Møllergata 19 og den massive bygningen bak.

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave A.

Den fredede bygningen i Møllergata 15 og den øvrige bebyggelsen i Møllergata bevares. Det er ikke redegjort for hvordan de store bygningsvolumene møter den eldre bebyggelsen. Fra Møllergata blir ikke de nye bygningene synlige, men Møllergata vil ligge i skyggen fra høyhusene utover ettermiddagen.

Monumentene på Hammersborghøyden – Deichmanske bibliotek, Trefoldighetskirken og Margaretakyrkan – danner en representativ nordlig fondvegg i den foreslåtte parken. Med denne plasseringen ligger det til rette for at Deichmanske kan få en publikumsorientert rolle i tilknytning til RKV.

Høyesteretts plass er gitt en representativ karakter med symmetrisk beplantning og noe innsnevret plassdannelse med staudehager, vannspeil og benker i plassens lineære retning. Plassen stenges for biltrafikk, men blir tilgjengelig for nødvendig kjøring. Plassen har fått et eget særpreg og «tilhører» Høyesterett ved at den har et annet preg enn parken foran regjeringsbygningene. Dersom plassen skal få et parkgrep, er Evalueringskomiteen enig i dette grepet.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Tegningene er ikke helt konsekvente i beskrivelsen av hvor langt prosjektet går ned i grunnen, men det synes å gå flere etasjer ned og gir slik tilfellet er med de fleste prosjektene, store og kompliserte grunnarbeider.

Konstruksjonen er trolig mer komplisert enn i de øvrige prosjektene. På grunn av indre fritt volum kan ikke et tradisjonelt byggesystem med stabling av dekker/søyler benyttes. I stedet må bæring legges i yttervegg, og et hengesystem må etableres for dekkene. Dette øker investeringskostnadene.

Etableringen av park og tung ny bebyggelse skjer i områder som staten eier, og kjøp av tomter i Møllergata er derfor ikke en nødvendig konsekvens av forslaget.

Bruken av glass er stor, og dersom det må benyttes tungt sikkerhetsglass, er dette kostnadsdrivende. Ser vi på livssykluskostnadene med den store vindusbruken og de skrå formene, vil – inntil noe annet er dokumentert – håndtering av nedbør, solavskjerming, generelt vedlikehold og renhold gi driftsutfordringer.

Et revidert sikkerhetskonsept vil også påføre dette prosjektet kostnader gjennom ombygging av Ring 1.

12 PROSJEKTET SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANEN

Hovedprinsippet om konsentrasjon av bebyggelsen i øst anbefales videreført i reguleringsplanen. Det samme gjelder lokaliseringen av parkarealet.

Evalueringskomiteen etterlyser generelt i vår anbefaling videre arbeid med organisering av prosjektet, bygningstypologi og arkitektonisk utforming i området mellom Møllergata og Grubbegata. Dette er en viktig utfordring som også burde kunne gi mulighet for å foredle BIGs konsept.

Oppgave B - sett fra Youngstorget.

Oppgave B - sett fra Akersgata.

TEAM SNØHETTA

Snøhetta
Ove Arup and partners Ltd,
Johanna Hensch
SINTEF Byggforsk

"FOLK"
Oppgave B
Plan B

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Prosjektet Folk (og visjonsprosjektet Plan B) bygger på et klart og tydelig konsept og viser svært stor gjennomarbeidingsgrad. Prosjektet er ikonisk i den forstand at det står fram som en høy, tydelig og talende figur i byen. Prosjektet samsvarer på enkelte vesentlige punkter med Evalueringskomiteens anbefaling om hvilke prinsipper som skal videreføres i den kommende reguleringsplanen. Samtidig viser prosjektet en løsning med høyde og monumentalitet som ikke bør videreføres i arbeidet med RKV.

Prosjektet forutsetter et sikkerhetskonsept der et større område trafikkreguleres og perimetersikres på gatenivå. Dette innebærer at Akersgata, Møllergata, Grubbegata og de tverrgående gatene utenom Ring 1 stenges for privatbiltrafikk i et utvidet område, og at både tilførsel- og servicetrafikk og kollektivtrafikk reguleres innenfor det samme området.

Det nye regjeringskvartalet i prosjektet Folk er lagt mellom Grubbegata og Møllergata, helt ut mot byggelinjen i Møllergata. Regjeringskontorene er fordelt på tre trekantede tårn som hvert, slik de nå er tegnet, er tre meter høyere enn Plaza Hotell (Oslos høyeste bygning) og nesten dobbelt så høye som Høyblokken. Tårnene har mellom 26 (110 meter) og 30 etasjer (125 meter). Ett av tårnene ligger sentrisk over Møllergata 19 og til Youngstorget. Høyhusene konsentreres sentralt i området, i sør og nord foreslås lavere bebyggelse.

Grepet gjør det mulig å frigjøre et større parkområde mot Akersgata, knytte sammenheng med parkdraget nordover og gi både bygningen for nåværende Deichmanske bibliotek og Trefoldighetskirken en formalisert beliggenhet mot den nye parken. En side av hver av de trekantede høyhusene ligger langs Møllergata, mens spissen vender vestover inn mot parken slik at parkarealene trekkes inn mellom høyhusene. Mange ulike øst–vest-forbindelser gjennom parken etableres i prosjektet.

Snøhetta vender henvendelsen av regjeringskvartalet østover mot Youngstorget. Torget tas i bruk som inngangsplass og heves i vestlig ende slik at hovedinngangen (publikumsinngangen til RKV) kan skje fra andre nivå av basargangen. Det etableres en "Regjeringspassasje" i samme bredde som Møllergata 19. Av den gamle politistasjonen beholdes bare ytterveggene for å gi passasjen stor romlighet. Regjeringspassasjen knytter seg til besøkssenter for RKV og fellesarealer for departementene. Departementene har forbindelser under bakken fra passasjen. Regjeringspassasjen trekkes under parken til en bi-inngang lagt i parken fra Akersgate-siden.

Oppgave B - Situasjonsplan

Høyblokken beholdes solitært i parken, men både Høyblokken og G-blokken knyttes funksjonelt sammen med det øvrige anlegget gjennom det underjordiske systemet fra passasjen. Det forutsettes antikvarisk restaurering av Høyblokken.

Plan B, som er det alternative prosjektet (visjonsprosjektet), bruker Møllergata (og ikke Youngstorget) som hovedinngang. Bakgrunnen for dette forslaget er usikkerheten om muligheten for å gjøre endringer i byggingen av anleggene som nå foregår bak Møllergata 19.

B EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Kontrollmålingene viser at dette prosjektet inneholder 93 000 m^2 over bakken, noe som er 7 % lavere enn programforutsetningene. Vi må likevel få understreke at denne typen målinger i hva som reelt sett er et byplanprosjekt, medfører mange tolkinger og derfor er usikre.

Prosjektet støtter eksplisitt opp om intensjonen om å samle regjeringskontorer og departementer i Oslo sentrum, i motsetning til å spre dem omkring i byen eller flytte ut av bysenteret. Snøhetta mener det er både av symbolsk og praktisk betydning at et regjeringskvartal ikke fordeles på mange adresser, men framstår med en viss tydelighet i sentrum. Prosjektet bygger enhetlig og konsekvent på programmet blant annet gjennom å sentralisere innganger, bygge generelle kontorarealer og legge fellesfunksjoner for departementene i en sammenbindende etasje under bakken.

2 BYPLANGREP

Gatestrukturen beholdes som i dag, men bruksmønsteret endres dramatisk gjennom sikkerhetsgrepet som foreslås. Bebyggelsen konsentreres i området mellom Grubbegata og Møllergata. Et større parkareal med Høyblokken åpnes i vest.

Byplangrepet samsvarer med hovedtrekkene i det som Evalueringskomiteen foreslår videreført i reguleringsplanen. Dette grepet innebærer at det etableres et institusjonsområde med gode gang- og sykkelforbindelser og attraktive oppholdsarealer, men med restriksjoner på privatbiltrafikk, kollektivtrafikk og varelevering. Løsningen vil trolig ha betydelig negativ effekt for kvartalene som sentrums- og handelsområder med den funksjonssammensetningen disse kvartalene har i dag..

Komiteen mener at det både er unødvendig og uheldig å trekke bebyggelsen helt ut til Møllergata. Dette medfører rivning av all gatebebyggelse i vest langs gata og skaper en situasjon der det midterste høyhuset «setter seg» på Møllergata 19. Prosjektet inneholder to alternative løsninger når det gjelder hovedinngang mot Youngstorget. Komiteen vil hevde at det er fornuftig å vende en mer eksponert hovedinngang mot øst. Samtidig har Youngstorget en etablert historie i hovedstaden som startpunkt for demonstrasjoner og også som symbolsk plass og hovedkvarter for den sosialistiske og sosialdemokratiske bevegelsen. Torget har en autentisitet som det er verdt å ta vare på. Komiteen mener denne praktiske og symbolske funksjonen neppe kan kombineres med en hovedinngang for regjeringskvartalet nede på torgplanet. Komiteen stiller seg også tvilende til det å heve torggulvet i

vest og derved ødelegge de etablerte søylegangene. Valget av hovedinngang fører også til problemer i snittet ved at den utbyggingen som i dag foregår bak Møllergata 19, må endres (øvre dekke senkes fire meter i et visst område). Derimot mener komiteen at løsningen med publikumsinngang til RKV fra Møllergata på kote 18, gjennom eksisterende bygning, er både vakker og fornuftig.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

De tre høye tårnene som er foreslått etablert, fører til en dramatisk endring av Oslos «skyline». Bygningene er tenkt som frittstående objekter. Rent praktisk fungerer denne løsningen godt ved at den (til tross for at tårnene skaper lange skygger) gir romlighet og forbindelser på bakken. I den generelle beskrivelsen fører Evalueringskomiteen en diskusjon om bygningshøyde både sett i forhold til Oslos høyhusstrategi og knyttet til spørsmål om ikonografi og symbolikk som prosjektet reiser.

Prosjektet ligger i området som den «høyhusringen» langs Ring 1 går gjennom, men de foreslåtte bygningene er likevel dobbelt så høye som SAS-hotellet, Hydrobygget, Indekshuset og Høyblokken. Tidligere er det å gå ut over den høydebegrensningen disse 60-tallsprosjektene representerer, i hovedsak akseptert i et nytt "Central Business District" omkring Sentralbanestasjonen. Evalueringskomiteen stiller seg tvilende til at denne høyden generelt sett er nødvendig og fornuftig i Oslos byutvikling og ønsker en lavere profil i området.

Gjennom lokalisering, gestalting (de tre tårnene), og høyde vil prosjektet ses som et tydelig ikon og symbol i Oslo. De tre tårnene, midt i senteret, skåret fri fra annen bebyggelse og sentrert etter Youngstorget, gir en voldsom monumentalitet. Tallet tre er heller ikke ubetydelig i heraldikkens verden. Man kan si at denne ikonografien kan forsvares ved at den symboliserer den øverste regjeringsmakten, men man kan også hevde at det ikke er regjeringen, men statsforvaltningen og statsbyråkratiet som i all hovedsak skal gis kontorer i dette komplekset. En assosiasjon til en noe utilgjengelig statsmakt som svever der oppe og dominerer byens profil fra alle kanter, er ikke noe entydig positivt.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Prosjektet viser fire nye større bygninger, hvorav tre er høyblokker fra 110 til 125 m.
Hver etasje i høyblokkene er 1000 m^2 eller mindre. Den sydlige blokken er på fem–seks etasjer og har en bredde fra 25 til 60 m uten at det er tegnet inn lysgårder.

Prosjektet er effektivt organisert, med tydelig inngang og tydelige indre forbindelser. Høyblokkene har dybde- og breddeforhold og en innbyrdes plassering som vil gi akseptable dagslysforhold og god utsikt. Bygningstypen fører til at en stor del av arealet er faste kjerner. Bredden på den sydlige blokken gir dårlige lysforhold og svak arealeffektivitet.

Bygningene synes å kunne gi generalitet i bruk og fleksible kontorarealer. Strukturen åpner for den fleksibiliteten som trengs for omorganisering og endring i departementsstruktur, som regjeringen nok er opptatt av. Derimot har prosjektet, som andre ikoniske hovedkvarter, mindre generalitet med tanke på en situasjon der deler av bebyggelsen tas over av andre brukere som ønsker uavhengighet av departementsstrukturen. En kritikk mot konseptet kan også være at å bygge vertikalt minsker hastigheten på horisontal kommunikasjon.

Foto av modell oppgave B sett fra nordvest .

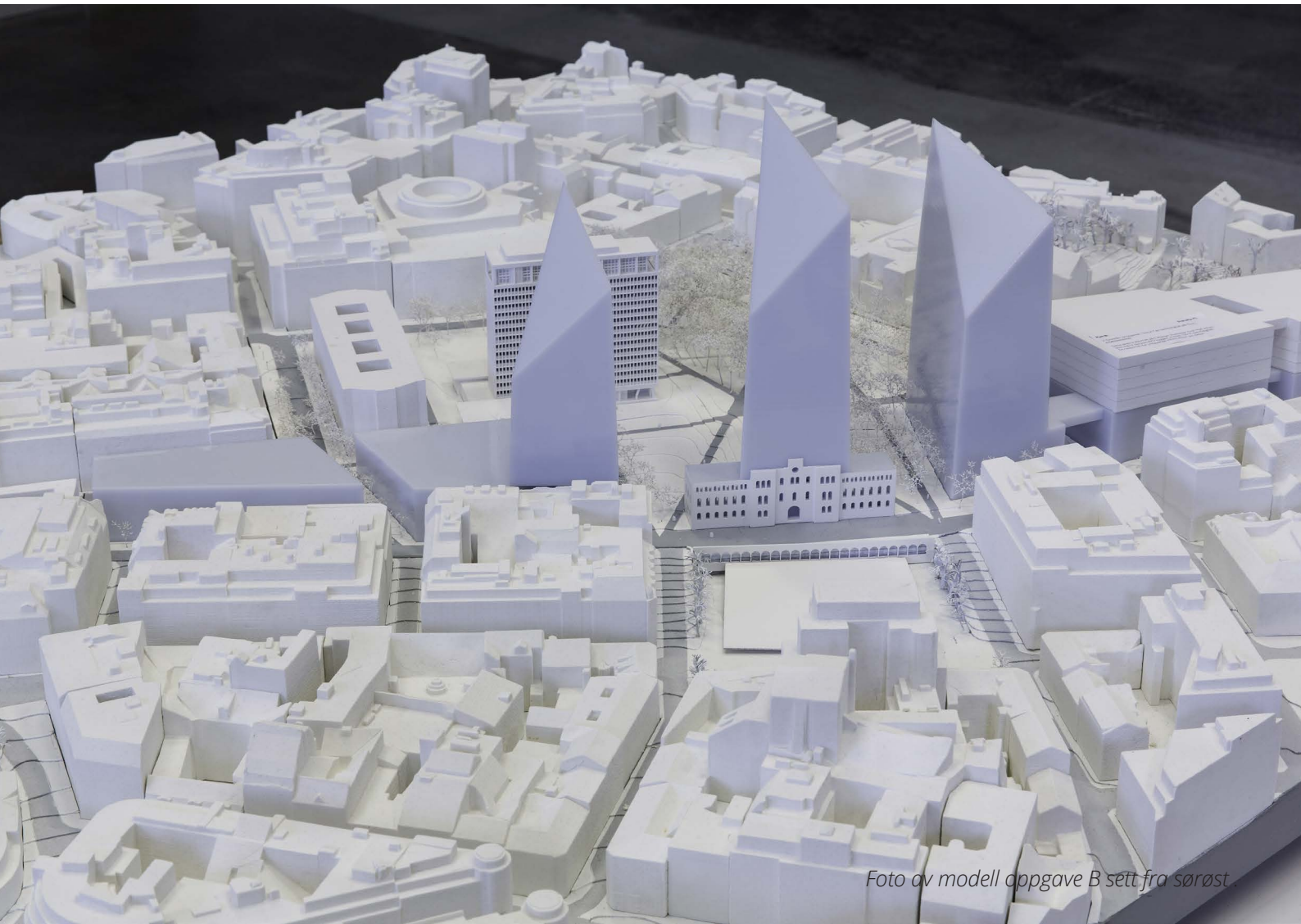

Foto av modell oppgave B sett fra sørøst .

Den horisontale kommunikasjonen kan skje åpent på gateplanet ved at departementsansatte går ut fra den sikre sonen eller under bakken på kote 8. Internkommunikasjon mellom blokkene ti meter under bakken hemmer samhandling internt i RKV. Løsningen gir også dårlige rom-, lys- og utsiktsforhold i samhandlingsarealene. Fellesarealene ligger i tillegg perifert i forhold til internforbindelsen og vil sammen med vertikal kommunikasjon i 30 etasjer redusere mulighet for samhandling. Komiteen mener de sammenbindende fellesarealene (Regjeringsgalleriet) som ligger under bakken, i stedet bør kunne flyttes opp mot gatenivå. Dette vil øke den arkitektoniske kvaliteten i fellesarealene, gjøre arealene mer attraktive og brukbare og åpne for flere personalinnganger fra Møllergata eller Grubbegata.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Forslaget viser nær 19 000 m^2 grønne flater i første fase. Dette henger sammen med ønsket om å redusere fotavtrykket til nye bygninger. Som flertallet av prosjektene etablerer Folk høyde i forlengelse av Akersryggen og et stort parkareal i vest. Forslaget viser et presist hierarki med rekreasjonspark i Kristparken, skog foran Deichmanske bibliotek og opprettholder de etablerte faste arealene omkring Høyblokken (sammen med blå flater) på Johan Nygaardsvolds plass og på Einar Gerhardsens plass.

Snøhetta arbeider med begrepet «skog» og foreslår en tett bjørkeskog på cirka 10 000 m^2 mot øst. Skogen møter park og plass uten terrengforskjeller og blir derfor estetisk sett en del av en helhetlig park. Bevegelse foregår på stiene, og arealene mellom de tettplantede trærne har en bunnvegetasjon som ikke tåler parkbruk. Tanken om en skog, et økosystem som stort sett holdes ved like uten særlig vedlikehold, er et sterkt grep som kan gi en ny sanselighet til parkarealene. Ideen dreier seg likevel mer om å lage en installasjon som skal gi en naturopplevelse til de passerende. Sett ovenfra vil skogen vise seg som en stor grønn flate der trærne er viktigere enn det livet som leves mellom dem. Komiteen stiller seg, til tross for de kvalitetene bjørkeskogen kan tilføre, tvilende til forsøket på å plante skog i denne relativt begrensede parken og tror et parkmessig opparbeidet areal vil stimulere til opphold og gi mer glede for de besøkende. En bjørkeskog gir også allergiutfordringer.

Trær brukes svært bevisst i gaterommene langs Akersgata, Møllergata, Grubbegata og på Høyesteretts plass. I dette forslaget blir det skilt mellom "Akersskogen" og den aktive Kristparken og parkranden som har aktivitetsbaserte programmer. Kunst er integrert i hele parkarealet. Komiteen mener både prinsippet om å etablere kunst i parken, å etablere soner av ulik karakter og å legge inn aktivitetsbaserte programmer er fornuftig. Minnesteder legges ved lindealleen mot Akersgata.

6 BYROM

Prosjektet gjenskaper en tradisjonell og på sine steder overveldende monumentalitet til området både gjennom å forlenge den symmetriske passasjen gjennom H-blokken og etablere den nye sentraliserte hovedinngangen fra Youngstorget. Generelt sett vil byrommenes funksjon endres fra bruken i dag til å bli gang- og sykkelgater. Rommene vil også fungere som offentlige arealer og internforbindelse for departementene, gi rom for aktiviteter i og omkring parken og tilby rekreative og kontemplative byrom.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Ring 1 legges under lokk, og rampene stenges. Det etableres et lyskryss i Keysers gate ved vestre utløp av tunnelen, og Hospitalsgata fjernes slik at Trefoldighetskirken og bygningen for Deichmanske bibliotek blir liggende direkte til parken. Det legges en rekke gangforbindelser gjennom parken. VIP-adkomst blir via Akersgata, Møllergata og Høyesteretts plass. Dagens adkomst sør for M19 foreslås stengt. Møllergata og Akersgata blir viktige gjennomgående sykkelårer. Grubbegata foreslås reservert for gangtrafikk. Det legges egne bussfelt på Ring 1 i Hammersborgtunnelen og en ny bussholdeplass under lokk på Ring 1 som kobles til trikketrasé på lokket.

Løsningen er konsekvent dersom det reviderte sikkerhetskonseptet tas som utgangspunkt. Dette forutsetter spesiell varelevering med tralle til Møllergata. Alternativet er kontroll av varelevering gjennom regjeringskvartalets systemer. Løsningen får innvirkning på biltilgjengelighet i et stort område og er bekymringsfull med tanke på hvilke funksjoner som vil bli værende eller etablere seg i området. Komiteen mener det er helt nødvendig å finne løsninger for en busslinje som følger Akersgata gjennom området.

Hovedruter for sykkel følger Akersgata, Møllergata og Hammersborggata, og gangforbindelsene følger sykkelrutene, men det etableres også flere løsninger på tvers i området.

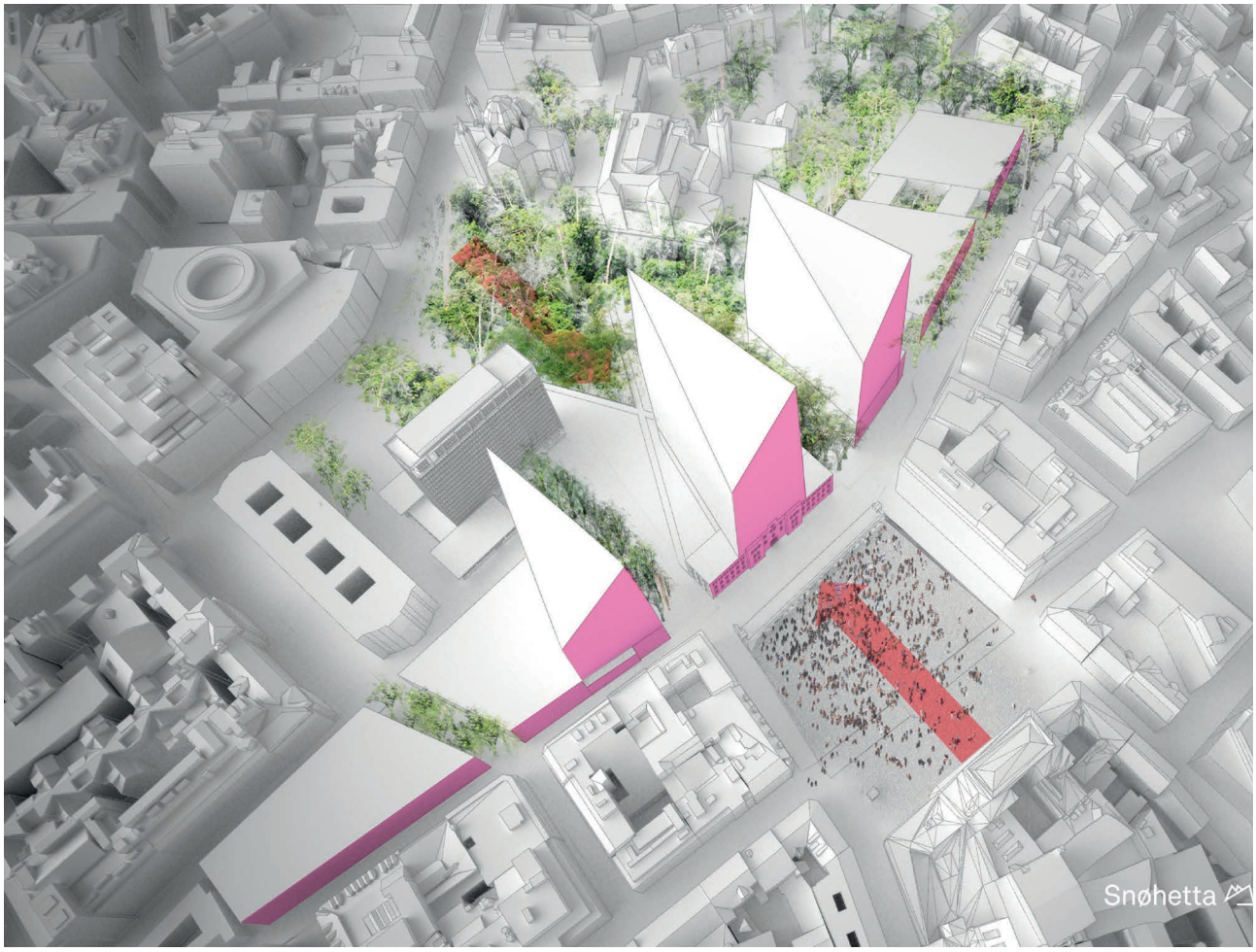

Oppgave B sett ovenfra.

Det foreslås resepsjonsarealer og en ny «Regjeringspassasje» med slak stigning fra Youngstorget til Akersgata. Gang- og sykkelpassasjer mellom øst og vest vises i tillegg på begge sider av Møllergata 19. Den søndre passasjen går gjennom Høyblokken. Grubbegata foreslås som gangforbindelse i nord–sør-retning.

Biladkomst sløyfes med bakgrunn i intensjonen om grønn mobilitet, og forslaget viser ingen bilparkering. VIP-adkomst skjer via Akersgata, Møllergata og Høyesteretts plass. Dagens adkomst sør for M19 foreslås stengt. Post- og varemottak etableres i R5 med adkomst fra Munchs gate.

8 SIKKERHET

Evalueringskomiteen tar utgangspunkt i sikkerhetsfaglige råd og foreslår et utvidet perimeter med stor avstand til planlagte byggeområder. Forslaget fra Snøhetta viser et perimeter som er utvidet nesten et kvartal i alle retninger. Forslaget utfordrer de gitte premissene for gatebruk, bortsett fra Ring 1 som videreføres i samme trasé under lokk.

Løsningen med utvidet perimeter gir vesentlig bedre sikkerhet mot store kjøretøybomber. I nord- og sørenden av bebyggelsen mellom Grubbegata og Møllergata vil avstand til offentlig tilgjengelig kjørbar vei være kortere. Det vil derfor være nødvendig å plassere funksjoner med lavere behov for sikkerhet i dette området. Også Snøhettas forslag viser store utfordringer når det gjelder håndtering av Ring 1.

I dette forslaget legges det også opp til et horisontalt sikkerhetsskille i bebyggelsen med bruk av høyt dimensjonerte betongdekker mellom tredje og fjerde etasje. På bakkeplan er det planlagt ulike publikumsfunksjoner uten behov for store vareleveranser. Denne løsningen kan være utfordrende med tanke på innvendige eksplosjoner.

Sentral resepsjon er plassert i Regjeringspassasjen på kote 8.00. Løsningen vil være utsatt for sikkerhetstruende hendelser, slik den framstår nært knyttet til de primære forbindelsene i forslaget. Arealet i resepsjonen er stort, så her vil det være mulig å etablere god kontrollkapasitet.

Post- og varemottaket for sikkerhetsklarert gods er plassert i R5 med forbindelser til de nye byggene. Løsningen gjør at det muligens må legges restriksjoner på bruk av Munchs gate fra Apotekergata til Keysers gate.

9 MILJØ

Prosjektet er godt gjennomtenkt med hensyn til energibruk. Det bør kunne realiseres med et svært lavt energibehov og er tilrettelagt for at det kan utvikles til et nullutslippsprosjekt der alt energibehov dekkes gjennom lokal produksjon. Byggenes plassering, form og orientering gir gode produksjonsforhold for solceller. De negative konsekvensene av dette er at tårnene blir svært høye.

De trekantformede tårnene får god dagslystilgang selv med forholdsvis lite vindusareal. Tårnene er planlagt uten skillevegger, og dette gjør at man kan utnytte dagslyset dypt inn i rommet.

Høyhus generelt krever økt materialbruk i fundamentene og kjernene for å stabiliseres. Dette gir økt CO_2-utslipp fra materialer, men den valgte trekantformen har en materialeffektiv konstruksjon.

Konseptet gir ugunstige vindforhold sammenlignet med de andre forslagene. De spisse hjørnene ventes å gi vindforsterkning og turbulens. En skog med tett beplantning vil kunne virke bremsende på vinden, men bare stammer med trekroner kan også gi vindforsterkning ved bakken ved at vinden presses ned under kronene.

Prosjektet har store grøntarealer, men lite blå og har samlet en middels blågrønnfaktor (0,33). Snøhetta viser gjennomtenkte tiltak for overvannshåndtering med to fordrøyningsbassenger, regnbed og store grøntarealer.

10 KULTURMINNEVERN

Prosjektet foreslår enkelte tiltak som etter Evalueringskomiteens oppfatning er problematiske. Dette gjelder den reviderte bruken av Youngstorget, plassering av Møllergata 19 i en overbygget nisje og integrering av den gamle bygningen i det sentrale tårnet og rivning av bebyggelsen langs Møllergatas vestside. Å bygge over Møllergata 15 og plassere den som et «objekt i en monter» ivaretar ikke bygningens integritet. Evalueringskomiteen støtter ikke disse forslagene.

Mer prinsipielle kulturminnediskusjoner som reises i prosjektet, er (1) eskalering av byens høyder gjennom signalbygg for statsforvaltningen og (2) etablering av et perimetersikret institusjonsområde med de restriksjoner og begrensninger på bybruk og byfunksjoner som dette innebærer.

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave B.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Prosjektet reiser ikke spesielt store byggetekniske utfordringer, men forutsetter masseforflytninger av betydelig omfang ved at store volumer må etableres i undergrunnen. Snøhettas primære forslag innebærer også investeringer knyttet til Youngstorget.

Som mange av de andre prosjektene velger Snøhetta å bruke deler av statens arealer til park og erstatter dette blant annet med arealer langs Møllergata. I og med at Møllergata 19-løsningen, slik det er forutsatt i hovedforslaget, kun er et skall og en inngang, må dette kompenseres med arealer andre steder. Følgende bygg må antagelig erverves: Møllergata 5–15, KFUM-bygget, brannstasjonen og Møllergata 23–25 og basaren ved Youngstorget under Møllergata 19. I tillegg antar vi at vei- og parkareal må overtas av staten. Det er videre stor usikkerhet knyttet til konsekvensen av å utvide det perimetersikre området.

Forretningsarealer inne i byggene medfører bygningsmessige sikkerhetstiltak over og under arealene.

12 PROSJEKTET SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

Prosjektet etablerer prinsipper som gjerne kan videreføres i en reguleringsplan. Dette gjelder:

- sikkerhetssonen
- hovedinngang og adresse
- konsentrasjon med bruk av høye bygninger i strekket langs Grubbegata/Møllergata
- etablering av et parkareal med H-blokken fritt i parkarealet
- Prosjektet kan også gi utgangspunkt for sekvenstenkning og bestemmelse av rekkefølge i utbyggingen.
- Prosjektet viser en innfallsvinkel til miljøtankegang som kan videreføres i reguleringsplanen.

Visjonsoppgave - sett fra Trafoldighetskirken

Oppgave B - sett fra Akersgata.

TEAM ASPLAN VIAK

Asplan Viak
Jarmund/Vigsnæs
Project Public Space
Christian Joys
Claes Patrik Söderquist

"REGJERINGSHAGENE"
Oppgave B
Visjonsoppgaven

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Forslaget har som hovedidé å videreføre og reetablere Akersryggen som landskapsform og park. Hovedtyngden av bebyggelsen er plassert mellom Grubbegata og Møllergata, med unntak av et enkeltbygg som foreslås med ulike alternative høyder nord for H-blokken. Prosjektet svarer godt på viktige punkter, og Evalueringskomiteen vil anbefale å innarbeide disse i den kommende reguleringsplanen. Spesielt har prosjektet vært viktig som innspill til diskusjon av byplan og bygningstypologi i feltet mellom Møllergata og Grubbegata.

Asplan Viak framhever i sin analyse at de ønsker å gjenskape Akersryggen som en kontinuerlig landskapsform med et stort innslag av grønt. Videre legger argumentasjonen vekt på at det nye regjeringskvartalet skal bli tilpasset til byen og ikke omvendt. Det store programmet bør derfor brytes ned til byens skala og bygge på byens (og ikke departementsstrukturens) premisser. Området skal invitere til gjennomgang og til opphold for dem som går og sykler i byen.

Visjonen for det nye regjeringskvartalet kan ifølge Asplan Viak ses som en byhage, en inkluderende og trygg møteplass i byen og et attraktivt sted i hverdagen for både dem som skal arbeide i kvartalet, og for dem som skal besøke det.

Hovedgrepene i prosjektet er at (1) Akersryggen rekonstrueres ved at fellesarealer legges under parken og hever den. (2) Byggeprogrammet legges mot øst og en ny offentlig byhage mot vest og Akersgata. (3) Nytt høyhus etableres i kontekst med Høyblokken og G-blokken. (4) Grubbegata ("Grubbelunden") gis en ny rolle som både intern forbindelse i prosjektet og som ekstern forbindelse gjennom området. (5) Ved hovedinngangen i vest under byhagen etableres et "Regjeringstorg" som binder sammen alle departementsbyggene.

Ideen om Grubbelunden er særegen for dette prosjektet. Grubbegata/Grubbelunden gis en ny konseptuell rolle i området og prosjektet. Intensjonen er å etablere en intern og frodig gangakse gjennom hele RKV med innganger for de ansatte til de enkelte bygningene. Hovedinngangen knytter seg til den historiske forplassen ved Høyblokken, og i tillegg etableres en inngang mot øst i Møllergata 19. Det store programmet fordeler seg på en rekke volumer som hver har en tilnærmet kvartalsform med åpne passasjer på bakkeplan mellom bygningene.

Oppgave B: Situasjonsplan

Lokalisering og drøfting av dimensjoner på det frittstående departementsbygget nord for Høyblokken er betydningsfullt for prosjektet. I konsept B har denne bygningen tilnærmet samme høyde som Høyblokken, mens bygningen i visjonsoppgaven er foreslått med 31 etasjer. Tanken bak visjonen er at tårnet skal stå fram som et singulært ikon og som en synlig markering av RKV i byen – med andre ord en ny H-blokk som tar over den rollen som den gamle Høyblokken inntok fra 1958 og framover.

Programarealene som legges inn i den høye bygningen, vil gjøre det mulig å senke høydene på bebyggelsen langs Grubbelunden. Forfatterne ønsker også å senke volumene mot den lave bebyggelsen i Møllergata. Hovedtyngden av regjeringsfunksjonene er vist som kvartaler med høyder som trappes ned mot eksisterende bebyggelse i sør. Kvartalene har sokler som dekker grunnflaten i kvartalene.

EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Prosjektet er kontrollberegnet til å romme 78 000 m^2 over bakken, 22 000 m^2 lavere enn programmet forutsetter. Beregningene er her som i de øvrige prosjektene beheftet med usikkereht. Prosjektet følger programkravene, men forsøker så langt det er mulig å etablere RKV på det teamet oppfatter som bystrukturens premisser. Dette kan tolkes som om at det legges opp til en generell kvartalsstruktur med kvartaler for regjeringsfunksjoner mellom Møllergata og Grubbegata . Løsningen gir generalitet og robusthet i prosjektet, men åpner også opp for nye diskusjoner om uavklart bygningstypologi og sikkerhetsaspekter.

2 BYPLANGREP

Gatestrukturen beholdes i hovedtrekk som i dag. Slik sikkerhetskravene tolkes, endres heller ikke den tradisjonelle gatebruken vesentlig, bortsett fra den nye rollen som blir gitt til Grubbelunden. Byparken med «hagene» skal invitere folk inn i området og tilby parkopplevelser og rekreasjonsmuligheter som denne delen av byen i dag ikke kan gi. Å konsentrere bebyggelsen i en rekke kvartaler mellom Grubbegata og Møllergata med tydelige gateåpninger mellom kvartalene er et godt grep. Bevaring av den eldre bebyggelsen langsmed Møllergata gir en skalamessig fin overgang til den nye bebyggelsen samtidig som gata beholder sitt varierte og opprinnelige uttrykk.

Etableringen av Grubbegata som en samlende felles inngangsone – Grubbelunden – vurderer Evalueringskomiteen også som en meget god idé.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

I første fase foreslås fem blokker på mellom åtte etasjer (32 m) og 13 etasjer (56 m). Den høyeste blokken er på snittet vist to etasjer over Høyblokken (slik denne er i dag). I visjonsprosjektet er ikonbygningen på andre siden av Grubbelunden ved Høyblokken på 31 etasjer (128 m). Blokken bak Møllergata 19 er trukket tilbake på sokkelen slik at denne er mindre synlig fra Youngstorget.

Kvaliteten på planen svekkes ved plassering og høyde på det ikoniske tårnbygget direkte nord for Høyblokken. Flertallet i Evalueringskomiteen mener at lokaliseringen av blokken er vanskelig, og at parken fungerer bedre uten dette bygget. Den lave utgaven kommer i konflikt med Høyblokken og fratar denne sin verdighet og den sentrale posisjonen i RKV. Et 30-etasjes høyhus sprenger skalaen i Oslo som by og vil etter Evalueringskomiteens mening ikke oppfattes som et positivt ladet symbol for regjeringsmakten.

Dissensen i komiteen på dette punktet er omtalt i den generelle beskrivelsen og i anbefalingene.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Ikonbygget tilbyr cirka 1100 m^2 per etasje og har meget gode lysforhold, noe som normalt vil gi god arealeffektivitet og fleksibilitet. Blokkene i basen av kvartalene har fem til seks etasjer, enkelte av dem med fotavtrykk på 48 m x 64 m uten viste lysgårder. Generelt sett er bygningstypologien i kvartalene lite dokumentert og undersøkt, og disse bygningene er trolig, sett i forhold til funksjonell kvalitet på RKV som kontorkompleks og arbeidsplass, prosjektets største utfordring. Forslaget redegjør i liten grad for planløsningen i de enkelte byggene. Prinsipielt bør en kombinasjon av en større sokkel og et slankere tårn i bearbeidet form kunne gi varierte og fleksible kontorarealer, men det er også fare for dype løsninger, liten arealeffektivitet og dårlige lys- og utsiktsforhold i kvartalsblokkene.

Også Asplan Viaks prosjekt (slik tilfellet er med prosjektet utviklet av White) kan ses som en relativt pragmatisk gestalting av et kontorkompleks for regjeringsfunksjoner. Sammenbindingen innenfor dette hovedkvarteret skal i størst mulig grad skje på bakkeplanet ("Grubbelunden"), og alle funksjoner har personalinnganger herfra. I tillegg legges Regjeringstorget med publikumsadkomst og forbindelse til fellesfunksjoner under parken. Internkommunikasjon mellom kvartalene i underetasjen legger til rette for samhandling. Prosjektet viser også god fordeling av fellesarealer langs internforbindelsen, men samhandlingsarealene har svake lys- og utsiktsforhold.

Evalueringskomiteens oppfatning er at fellesfunksjoner i størst mulig grad må få dagslys og tilknyttes bakkeplanet. Den interne forbindelsen mellom departementsfunksjonene skal, slik intensjonen er med å samle disse funksjonene i ett område, være optimal. I Asplan Viaks prosjekt ligger hovedinngangen noe perifert sammenlignet med hovedtyngden av bebyggelsen. Den horisontale kommunikasjonen under bakken mellom bygningene fungerer, men det oppstår både praktiske og formale problemer ved å plassere Regjeringstorget under byparken. Interessante snitt viser hvordan fellesarealer kan få dagslys.

Regjeringstorget – det samlede gulvet under parken og byggene – reduserer også prosjektets generalitet. Det er vanskelig å utnytte dette arealet dersom prosjektet splittes opp i adskilte funksjoner senere.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Det store parkarealet i dette prosjektet blir noe begrenset av den nye bygningen/tårnet nord for Høyblokken. I forslaget skilles det mellom begrepene «plass» og «hage» for å beskrive parken. En rekke mindre rom – byhager – med forskjellig innhold er lagt inn i en overordnet plan der topografien forholder seg til Akersryggen. Hagene er tematisk forskjellige: frukthage, rosehage, staudehage og et

Foto av modell oppgave B sett fra nordvest .

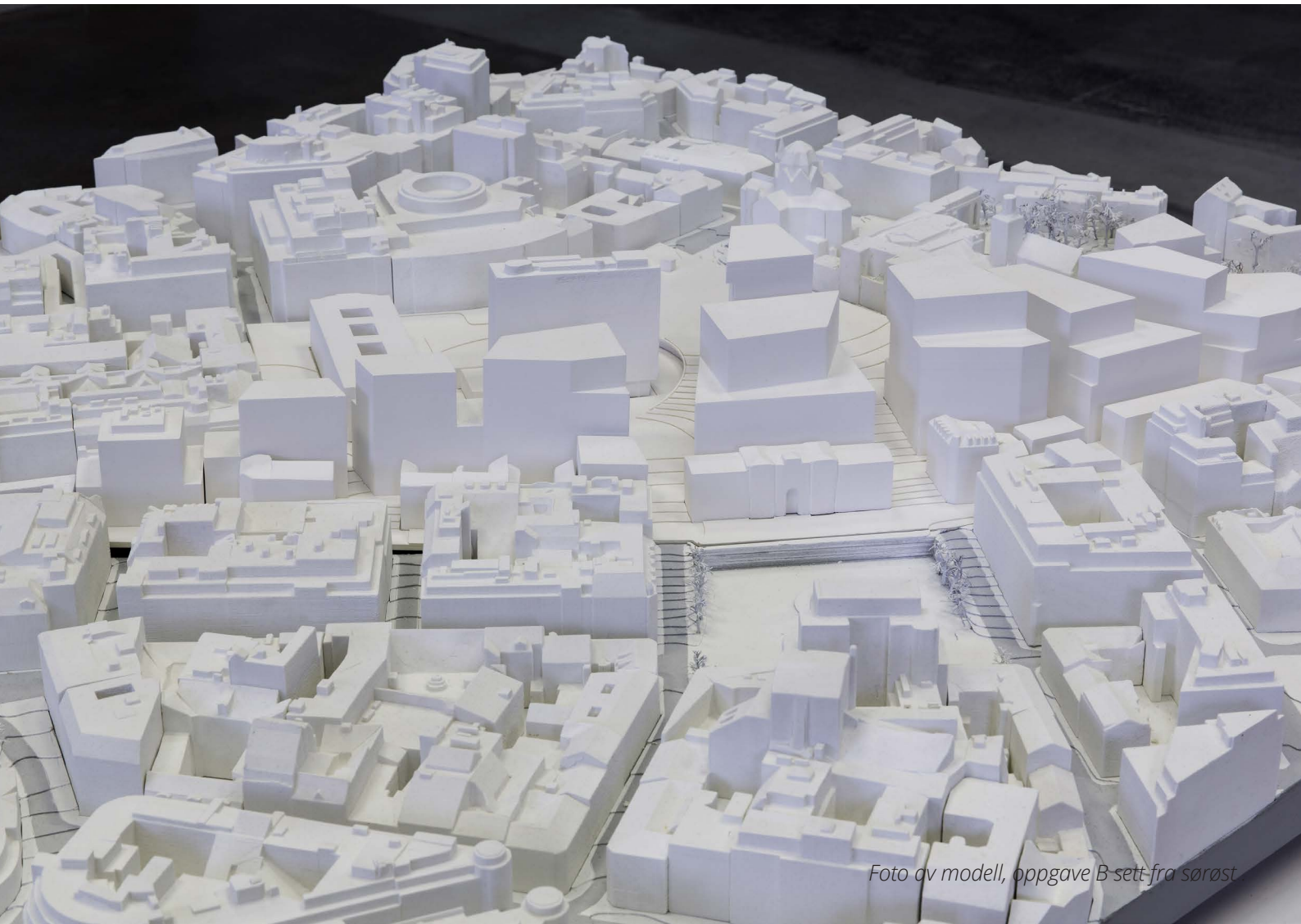

Foto av modell, oppgave B sett fra sørøst

amfiteater. Muligens kan konseptet ses som en unødvendig finmasket oppdeling av et generøst areal som kunne fungere som en mangebruks bypark. Ideen om en mer kontemplativ park kan likevel bli styrket av et hierarki av hager med ulik bruk og mange årtidsvariasjoner. Kanskje kan denne parkideen gi Regjeringsparken en spesiell og attraktiv rolle i byen.

6 BYROM

Byrommene i prosjektet er definert og gitt karakter av den store parken, samspillet mellom eldre og ny bebyggelse og den integrasjonen mellom departementsliv og byliv som Asplan Viak søker å få til i Grubbelunden. Konseptet for denne interne/offentlige gata mener Evalueringskomiteen bør bli videreført i reguleringsplanen.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Løsningen er preget av ønsket om å opprettholde dagens mangfold i trafikkbildet i størst mulig grad og ikke la byens liv preges av sikkerhetskravene i det nye anlegget. Møllergata og Akersgata holdes derfor åpne for toveis biltrafikk. Rampetilknytningene fra Ring 1 til Akersgata fjernes, og det bygges en ny avkjøring (lyskryss eller rundkjøring) ved Keysers gate. Hospitalsgata fjernes, og Hammersborg Torg stenges i fase 2 for biler.

Forslaget intenderer å styrke Ring 1 som kollektivtrasé for regionale busser med stopp ved Sentrum Scene og i Pilestredet. Lokale busser kjører Akersgata med stopp vest for H-blokken og Møllergata med stopp sør for Youngstorget.

Prosjektet skiller seg fra de andre gjennom den viktige både offentlige og interne rollen som gis til Grubbelunden (Grubbegata) for dem som går og sykler. Akersgata og Torggata er opprettholdt som sykkel- og gangforbindelser mot sentrum. Sykkelforbindelser mellom øst og vest er trukket mellom Teatergata og Youngstorget og lagt på lokket over Ring 1 mellom Teatergata og Arbeidersamfunnets plass. Parken gir mulighet for mange ulike gangruter. Hovedrutene går via Høyesteretts plass, mellom G-blokken og Høyblokken og på sørsiden av Deichmanske. Prosjektet viser ikke gjennomgang under H-blokken.

Biladkomst til RKV skjer fra Møllergata og under Grubbegata / Høyesteretts plass. En mulig tilknytning kan også bli etablert via Sentrum P-hus. VIP-adkomst er foreslått via Akersgata/Regjeringstorget og M19.

Post- og varemottak har adkomst fra Møllergata, og denne kan suppleres med tilgang fra Fredensborgveien i fase 2. Bilparkering er lagt under Regjeringstorget, under Høyesteretts plass og i fase 2 ved Hammersborg Torg.

8 SIKKERHET

Ny bebyggelse er plassert med liten avstand fra Ring 1, og dette gir stor sårbarhet for de nærmeste bygningsvolumene. For øvrig følger prosjektet stort sett opp det sikkerhetskonseptet som er forutsatt i programmet for parallelloppdragene. Eksisterende bebyggelse mot Møllergata beholdes og gir avstand fra gata til ny bebyggelse. Langs Akersgata etablerer prosjektet relativt god avstand fra

departementsfunksjoner til offentlig kjørbar vei.

Som i de fleste andre prosjektene er den største sikkerhetsutfordringen å oppnå tilstrekkelig beskyttelse mot store kjøretøybomber. Kjøretøybarrierer og bruk av vannspeil og kanaler er brukt som illustrasjoner på lokale sikringstiltak.

Resepsjoner/publikumsmottak er lagt to ulike steder: under terrenget i et bueslag nord for Høyblokken og i Møllergata 19. Løsningen gir gode muligheter for å etablere kontrollsoner med stor kapasitet utenfor hovedvolumene i forslaget.

Post- og varemottak skjer via innkjøring i nord og inn Grubbelunden til de enkelte byggene. Sikkerhetskontroll er tenkt utført utenfor planområdet. Levering på bakkeplan til hvert enkelt bygg er svært utfordrende å kontrollere. Plasseringen av mottak tett ved andre funksjoner er også sikkerhetsmessig ugunstig. Løsningen vil være meget ressurskrevende sammenlignet med en sikret, sentral distribusjon under bakkeplan.

Parkering for VIP-biler er foreslått under Høyesteretts plass og under ny bebyggelse mot Møllergata i nord. Det er ikke vist alternative inn-/utkjøringer fra parkeringsanleggene, og disse ligger nær andre funksjoner.

Visjonsoppgaven sett ovenfra.

9 MILJØ

Bygningsvolumene er svært kompakte, og prosjektet kan realiseres på passivhusnivå med et relativt lavt energibehov. Dårlig dagslystilgang i sokkelarealer og under bakken gir høyere energibehov til belysning enn optimalt. Bygningene bør gjøres mindre kompakte, da kan man få til et svært lavt energibehov. Prosjektet er tilrettelagt for noe lokal elprodusjon, men takarealer i flere nivåer skaper skygger som reduserer utnyttbart takareal for solceller. Visjonsforslaget gir mulighet for solceller på høyhusfasadene, men løsningen vil til gjengjeld gi mer skygge og redusere effekten av strømproduksjonen på takarealene.

Lav formfaktor fører til lav materialbruk og mulighet for lave CO_2-utslipp per BRA avhengig av de materialene som velges. God avstand mellom bygg og bilvei reduserer også behov for materialforsterkninger med høye CO_2-utslipp og er noe Evalueringskomiteen av flere grunner støtter.

De nye bygningene mellom Grubbegata og Møllergata vil kunne gi vindforsterkning og turbulens ved bakken og rundt punkthuset nordøst for Høyblokken. Bygningsrekken gir en god del skygger langs Grubbegata og Møllergata, men uteområdene mot vest vil ha gode solforhold og legger til rette for attraktive oppholdsarealer.

Prosjektet har vist gode løsninger for fordrøyning av overflatevann gjennom sedum på tak (40 % av alle takflater), permeable grønne flater, vekster og trær og delvis permeable overdekninger på alle lokkområder. Åpne vannspeil og kanaler brukes som estetiske kvaliteter i parkarealene.

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave B.

10 KULTURMINNER

G-blokken og Høyblokken defineres i prosjektet som ikoner for sin tid. Høyblokken føres tilbake til opprinnelig høyde ved at de to øverste etasjene fjernes. Begge paviljongene beholdes, men i dette forslaget, i motsetning til i alle de andre forslagene, beholdes ikke det åpne inngangspartiet under blokken. Prosjektet foreslår ingen endringer av G-blokken. Av de regjeringsbyggene som skal bevares som del av det nye RKV, ble Høyblokken hardest rammet av terrorbombingen, mens G-blokken knapt ble påvirket. Asplan Viak foreslår at de to bygningene oppgraderes slik at de blir funksjonelle og møter de moderne krav som stilles til gode arbeidsplasser, sikkerhet, brann og miljø. Evalueringskomiteen er enig i dette grepet.

Møllergata 19 foreslås brukt som hovedinngang fra øst, noe Evalueringskomiteen støtter. Bygningen knyttes i bakkant til den foreslåtte bebyggelsen i kvartalet og kan inngå som en integrert del av RKV uten spesielle ytre inngrep. Møllergata 15 er fredet. Denne og Møllergatas øvrige murgårder beholdes og kompletteres med ny, lav bebyggelse. Evalueringskomiteen mener dette er en mulig framgangsmåte som kan opprettholde Møllergata som en levende del av byen, også i RKVs anleggsfase.

Prosjektet foreslår at Deichmanske aktiviseres som en del av RKV. Bygningen bør absolutt få et innhold som trekker publikum, men er neppe egnet for å huse deler av programmet for RKV.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Byggeteknisk sett framstår prosjektet som relativt uproblematisk. Prosjektet går ikke så langt ned i grunnen som flere av de andre forslagene, og dette fører til begrensede masseuttak. På denne måten reduseres også en tid- og plasskrevende aktivitet, og løsningen kan gjennomføres smidigere. Det høye huset kan gjennomføres som en separat byggesak.

I stedet for å grave nedover løftes terrenget for å gi plass til fellesfunksjoner i parken, men den nære tilknytningen til Ring 1 kompliserer denne delen av forslaget.

Forslaget har som utgangspunkt det som nå forutsettes for alle alternativene, det vil si Ring 1 i sikret tunnel og kjøp av brannstasjonen. Dette forslaget etablerer mer av volumene på statens grunn enn de andre, med unntak av prosjektet fra White. I Møllergata er det kun nummer 11 som foreslås kjøpt for å etablere en passasje fra gata og opp til Høyesteretts plass.

12 PROSJEKT SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

Følgende elementer kan videreføres i en reguleringsplan:

- etablering av et stort sammenhengende parkareal som framhever Trefoldighetskirken og bygningen som i dag huser Deichmanske bibliotek
- en kvartalsstruktur mellom Grubbegata og Møllergata
- opparbeidelse av Grubbelunden som en entrésone for regjeringskvartalet
- bevaring av den eldre bebyggelsen i Møllergata

Visjonsoppgaven "Den samlende ring" - fugleperspektiv

Visjonsoppgaven "Den samlende ring" - skywalks.

TEAM MVRDV

MVRDV
SAAHA
Arup
Lala Tøyen
Migrant
iArk
Hovind
Degree of Freedom

“Den Norske Hagen”
Oppgave B
Visjonsprosjekt

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Dette prosjektet lykkes med å realisere ønsket om å artikulere betydning og rolle som landemerke i byen uten å gripe til monumentalitet i form av særlig høye eller ikoniske bygninger. Konseptet kan derimot ikke på noen god måte romme det programmet som er forutsatt for RKV. Det skaper også betydelige sikkerhetsutfordringer med tanke på nødvendige avstander til Ring 1. Dersom programmet reduseres betydelig, blir prosjektet svært interessant.

I løpet av prosessen har MVRDV arbeidet med en rekke prinsipielt ulike forslag for organisering av RKV og valgt et av disse prinsippene for videreføring. Det endelige prosjektet har som mål å få til en tett integrering av RKV i Oslos byvev. Med integrering som mål undersøker prosjektet byggemulighetene i den vestlige delen av oppgaveområdet – ut mot Akersgata. MVRDV legger fram to versjoner, den ene svarer til kravene i B-programmet, mens i den andre versjonen, Visjonsprosjektet, fordeler arealene seg slik at man kan oppnå en lavere byggehøyde.

Prosjektet gjør bruk av en klassisk bytypologi sammensatt av gater, parker og kvartal. Ved hjelp av disse typologiske elementene blir departementsprogrammet lagt inn i et storkvartal som binder sammen bebyggelse mot Møllergata med bebyggelse mot Akersgata. Rent typologisk er derfor forslaget tett knyttet sammen med byen omkring, men når det gjelder artikulering av bygningsvolumene, introduseres en rekke nytolkende grep: Det foreslås forskjellige arkitektoniske uttrykk på fasadene mot gatene og på innsidene mot gården, og gavler og gjennombrytninger blir behandlet slik at de danner rom omkring seg. Den nye bebyggelsen blir organisert slik at en park organiseres omkring Høyblokken. Den gamle og terrorangrepne regjeringsbygningen gjøres til sentrum i RKV både i symbolsk og praktisk forstand, Høyblokken står fram som et monument sentralt i den nye parken, og hovedinngangen til hele det nye komplekset plasseres under Høyblokken. Den eksisterende alleen og gjennomgangen under Høyblokken blir opprettholdt. På denne måten fastholder prosjektet forbindelsen til både Akersgata og videre til Stortinget som en viktig del av det nye anlegget, og Høyblokkens betydning blir kontekstualisert i byen.

Takplan

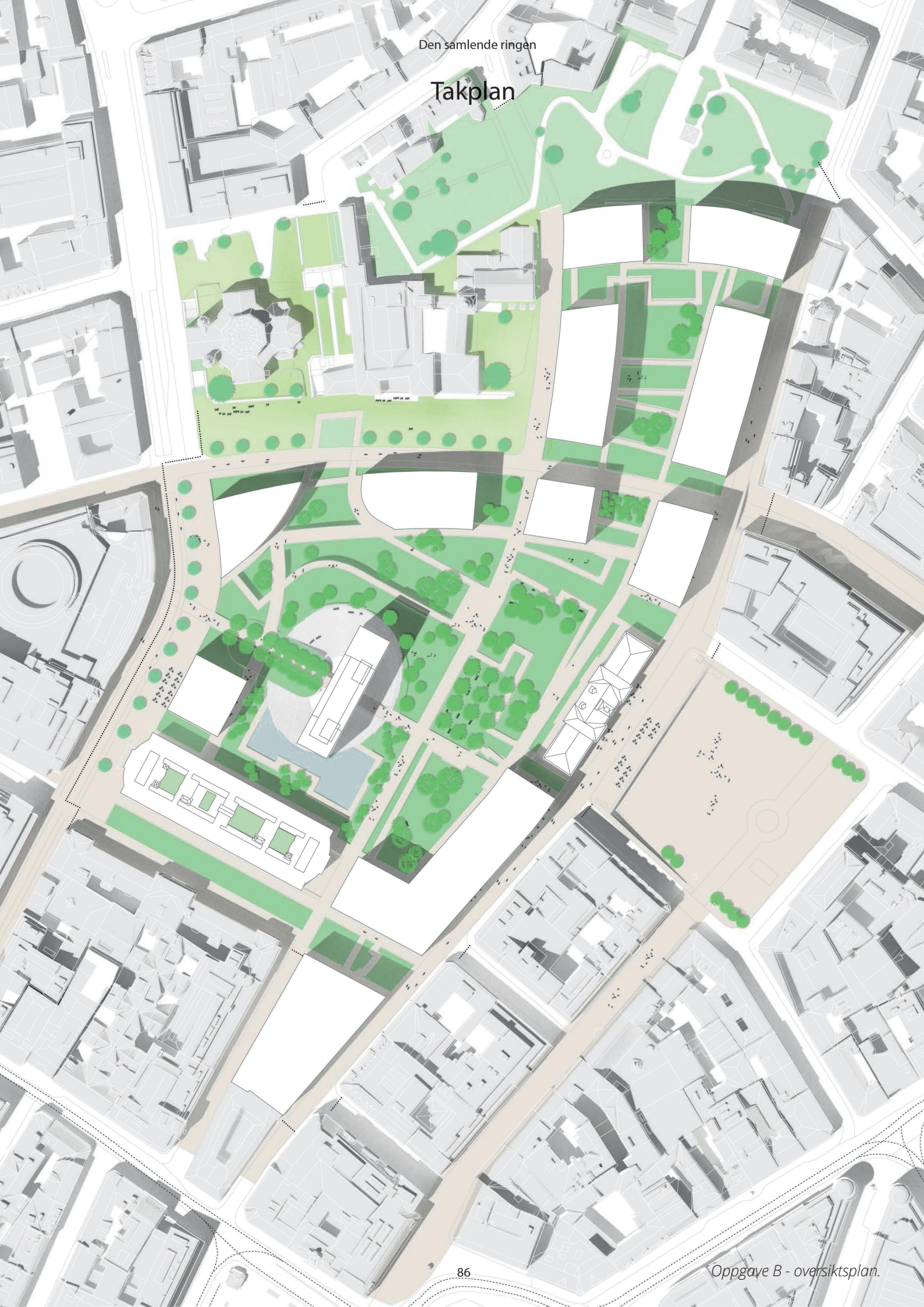

Oppgave B - oversiktsplan.

Fra den nye publikumsinngangen med glasstak under Høyblokken blir alle bygningene i det nye RKV knyttet sammen med underjordiske ganger. På denne måten etablerer prosjektet effektiv og forståelig kommunikasjon både internt i det nye komplekset og for byen og besøkende.

Parken ses som en oase i den tette byen. Parken tenkes satt sammen av en rekke mindre fragmenter som skal reflektere de historiske lagene i form av de bygninger og gater som tidligere har delt opp området. Disse historiske sporene brukes også til å bestemme hvor åpningen fra parken mot bebyggelsen omkring skal ligge. Parken tenkes beplantet med et bredt utvalg av trær og planter som speiler og representerer norsk natur midt i hovedstaden.

Det valgte konseptet for RKV omtales av forfatterne som en måte å vise respekt for byen og dens historie på. Kontinuiteten, muligheten for adgang fra alle sider og den begrensede skalaen ses av forfatterne som et relevant uttrykk for de norske demokratiske tradisjonene.

Prosjektet baserer seg på et sikkerhetskonsept der man ved hjelp av asymmetriske gatesnitt som danner beskyttelse langs de nye bygningene, mener å kunne opprettholde deler av biladgangen til funksjoner i Akersgata. Mot Møllergata vil den nye bebyggelsen holde seg bak eksisterende bebyggelse og bruke denne som beskyttelse.

For å kunne gi rom for arealene som programmet forutsetter, er det foreslått forholdsvis dype bygningskropper. Selv om det arbeides med relativt store bygningsdybder, viser det seg likevel nødvendig å gjøre de nye husene to–tre etasjer høyere enn den gjennomsnittlige høyden i området. Dette forholdet blir adressert i Visjonsforslaget. Her foreslår MVRDV en sammenbygging av den øverste og i noen tilfeller de to øverste etasjene i det nye storkvartalet. Denne sammenbyggingen vil gi så mye areal at byggehøyden kan reduseres med en etasje i hele anlegget. På denne måten vil høyden på RKV i større grad samsvare med den skalaen som preger området ellers. Videre åpner denne sammenbyggingen også opp for å utnytte taket til en sammenhengende takhage, slik at det kan bli etablert en intern kommunikasjonslinje mellom alle de nye bygningene.

EVALUERING AV PROSJEKTET

1 TOLKING AV PROGRAM

Kontrollmålingene viser at dette prosjektet er det eneste av de sju prosjektene i parallelloppdraget som oppfyller programmets arealkrav fullt ut. Over bakken omfatter dette forslaget til RKV 100 000 m^2.

MVRDV ser beslutningen om å gjenoppbygge og samle regjeringsfunksjonene som både modig og riktig. Hovedspørsmålene i parallelloppdraget er etter deres mening: Hvilket prinsipp for å bygge RKV representerer landet best, hvilket prosjekt og hvilken arkitektur tjener samfunnet best, og hva kan det nye RKV gi til de ansatte og til byen? Forfatterne omtolker disse spørsmålene til et nytt spørsmål som blir ledende for prosjektet: Hvordan kan vi skape et humant regjeringskvartal som er grønnere, mer åpent og uten høybygg? Dette spørsmålet blir deretter undersøkt gjennom et stort antall

mulige alternative konsepter – ved hjelp av prinsippskisser, modeller og vurdering av internasjonale komparative prosjekter – og det endelige konseptet blir valgt blant disse.

2 BYPLANGREP

Team MVRDV tar utgangspunkt i et markant og overbevisende konsept for RKV. Teamet undersøker potensialet i det å utnytte en større del av det mulige byggearealet enn man gjør i hovedparten av de andre prosjektene. I motsetning til i de andre forslagene undersøkes også muligheter som oppstår ved å bruke og nyfortolke klassiske bebyggelsestypologier.

MVRDV lykkes i å realisere intensjonen om artikulering av RKVs betydning og rolle som landemerke i byen uten å gripe til tradisjonelle strategier for monumentalisering i form av svært høye eller svært ekspressive og ikoniske bygninger.

Ved å benytte en tradisjonell bysyntaks som består av gate og park kombinert med bygninger med begrenset høyde, oppnår prosjektet en meget høy grad av integrasjon med de omkringliggende kvartalene. Bystrukturen repareres slik at den igjen står fram som en kontinuerlig byvev. Denne organiseringen skaper også mulighet for mange ulike bevegelser gjennom byen og inn i det nye kvartalet. Den påvirker, endrer og forbedrer derfor også måten kvartalene omkring fungerer på.

Disse grunnleggende poengene i forslaget svekkes av den store husdybden og av en bygningshøyde som er større enn omgivelsenes. Strukturell kontinuitet og typologisk sammenheng blir derfor ikke realisert fullt ut.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

Forslaget vil både framstå med sin egen karakter – som et nytt kvartal – og være integrert i byveven på en effektiv måte som åpner for mange forbindelser og tilgjengelighet i alle retninger. Den måten fasader og gjennombrudd tenkes artikulert på, vil understreke denne dobbeltheten av integrasjon og forskjell på tydelig vis. De rommene som dannes mellom bygningsgavlene, eller i de overdekkede åpningene i Visjonsforslaget, vil tilføre området en særlig kvalitet.

Evalueringskomiteen er derimot ikke overbevist om sammenbyggingen som er foreslått i Visjonsprosjektet. I denne formen vil det nye komplekset framstå som et meget stort samlet anlegg med en nær festningsaktig form. Dermed undergraves den balanserte dobbeltheten av integrasjon og særegen identitet, som Evalueringskomiteen ser som prosjektets store fortrinn. Evalueringskomiteen stiller seg også negativ til den måten åpningene mellom parken og de omkringliggende bygningene er plassert på. Bruken av historiske spor er blitt til et formalt prinsipp som ødelegger de opplagte mulighetene for å skape kontakt i både visuell og fysisk forstand mellom den indre parken, biblioteksbygningen og kirken.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Prosjektet er sammensatt av sju bygninger som varierer i høyde fra 45 m til 53 m. Visjonsprosjektet er en etasje lavere. MVRDV argumenterer for en horisontal organisering av det nye bygningskomplekset også fordi dette skaper de beste arbeidsforholdene og den største generaliteten og fleksibiliteten.

Foto av modell, oppgave B sett fra nordvest .

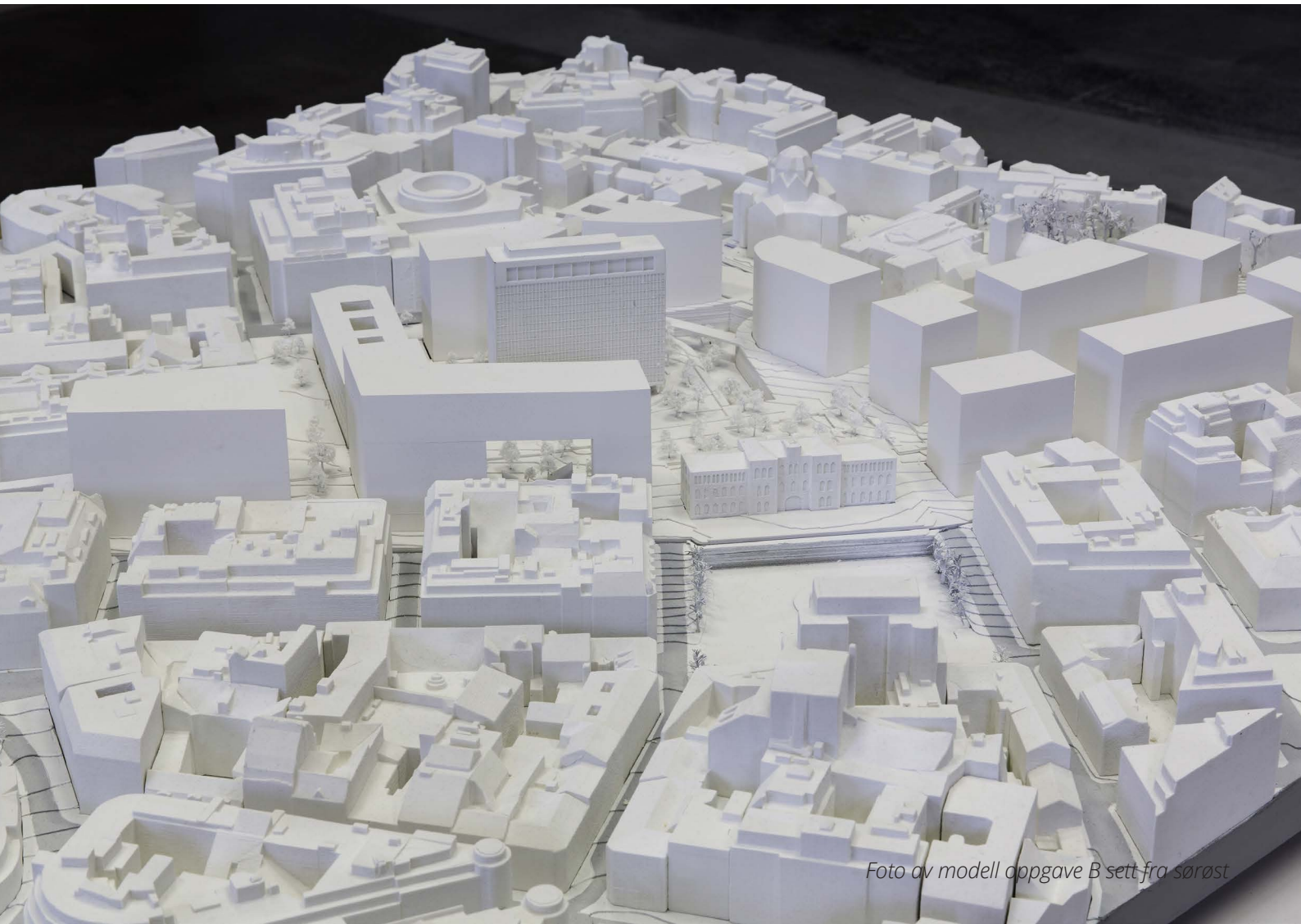

Foto av modell oppgave B sett fra sørøst

Evalueringskomiteen finner også at forslaget rommer en høy grad av fleksibilitet og generalitet i bebyggelsesplanen, fordi det kan tas stilling til de enkelte bygningene suksessivt gjennom utbyggingen. Forslaget rommer i tillegg i prinsippet en høy grad av generalitet og fleksibilitet i bruken av bygningsmassen, men denne fleksibiliteten svekkes altså av den store bygningsdybden på 25 meter og 30 til 40 meter i den sydlige tolvetasjes blokken. Prosjektet har generelt sett gode utsikts- og lysforhold, men den store bygningsdybden gir problematiske lysforhold til noen av arbeidsplassene og senker fleksibiliteten. Etasjearealene varierer fra cirka 600 m^2 til cirka 2800 m^2.

Den sentrale inngangen under Høyblokken ses som et både organisatorisk og et betydningsmessig sett meningsfullt grep fordi den gir god orientering, stort overblikk og korte interne forbindelser. Radial internkommunikasjon mellom blokkene i underetasjen legger til rette for relativt god samhandling. Også fellesarealer langs internforbindelsen fremmer samhandling, men samhandlingsarealene er relativt små og med dårlige lys- og utsiktsforhold.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Kvartalet kranser om en indre hage. Man går inn gjennom eller mellom bygningene, og en hemmelig hage åpner seg med en samlende og omsluttende bygningsstruktur, avgrenset fra byen og med sin egen lyd og sitt eget klima.

Parken vil uten tvil kunne bli et stort tilskudd til Oslos byrom og opplevelsesrepertoar. Forfatterne viser til Slottsparken som i størrelsesorden er en litt irrelevant referanse, men byhagen vil kunne sidestilles med mange andre berømte byhager som i sine respektive byer framstår som oaser, og som både er populære destinasjoner og kontemplative rom i kraft av å ha et fortettet og intimt preg. Den foreslåtte beplantningen med karakteristiske biotoper fra ulike deler av Norge virker noe overarbeidet innenfor dette relativt begrensede arealet og ville ha godt av en forenkling.
Takhagen i visjonsforslaget skal være tilgjengelig for de ansatte og er ment å åpnes for byen på bestemte dager. Dette kan muligens bli en attraksjon i byen, men er forbundet med både sikkerhetsutfordringer, tekniske utfordringer og store vedlikeholdsutgifter. Som tilfellet er for den monumentale sammenbyggingen, ser Evalueringskomiteen heller ikke på takhagen som en spesielt god idé.

6 BYROM

Prosjektet vil utover parken skape en serie av nye forbindelser som – med rett utforming – vil bidra til prosjektets mål om tett integrasjon i byveven. Adgangsplassen under Høyblokken som åpner mot en underjordisk foyer, har også potensial til å bli et fint tilskudd til Oslos byrom fordi den både bevarer eksisterende adkomst og forbindelse og tilfører ny attraktivitet og ny betydning.
Det har vært diskutert om byhagen vil bli oppfattet som et lukket og adskilt rom eller som et nytt attraktivt byrom. Den dominerende vurderingen i Evalueringskomiteen er at byhagen vil kunne bli interessant og verdifullt tilskudd til systemet av byrom, nettopp fordi den med sin oasekarakter balanserer mellom å være annerledes og å være fullt tilgjengelig og integrert.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

MVRDV foreslår at Ring 1-rampene til Hospitalsgata stenges. Dagens rampe legges om og føres inn i Akersgata mot nord. Møllergata gjøres bilfri mellom Bernt Ankers gate og Grensen. Akersgata gjøres bilfri mellom Keysers gate og Grensen. Hospitalsgata fjernes. Dette fører, slik resultatet er av den perimetersikringen som sikkerhetsvurderingene peker mot, til en klar økning av trafikk på tilliggende veinett.

Lokale busser kjører Akersgata og Grubbegata / Høyesteretts plass. Hovedruter for sykler følger Akersgata, Møllergata og Hammersborggata. Gangforbindelser følger sykkelrutene, men det foreslås også flere både i nord–sør- og i øst–vest-retning. Det oppstår en rekke mulige nye øst–vest-forbindelser gjennom parken.

Biladkomst skjer fra Grubbegata / Høyesteretts plass, VIP-adkomst gjennom dagens adkomst fra Eva Kolstads gate. Post- og varemottak etableres fra sør i Grubbegata. Dette kan suppleres med adkomst fra Hammersborg Torg i fase 2. Innvendig kjøreforbindelse er sammenhengende under alle bygg.

8 SIKKERHET

Løsningen MVRDV foreslår for Akersgata, gir kort avstand til bebyggelsen i det framtidige regjeringskvartalet og forutsetter ytre perimetersikring. Sykkel- og bussgate for nordgående busser

Visjonsoppgaven "Den samlede ring" sett ovenfra.

gjennom Høyesteretts plass kan komme i konflikt med det foreslåtte logistikksenteret. Bebyggelsen ligger også nært Hammersborggata på lokket over Ring 1. I gatene mellom Torggata og Møllergata foreslås kjøretøybarrierer oppe ved Møllergata. MVRDVs løsninger gir ikke tilstrekkelig beskyttelse mot store kjøretøybomber verken i Møllergata, Akersgata eller ved Ring 1. Visjonsforslaget vil på grunn av overbygningen i toppetasjene være spesielt utsatt ved bombehendelser. I tillegg er den foreslåtte utkragingen av fasader over fortau ugunstig. Det er foreslått pullerter som kjøretøybarrierer for å skape avstand fra offentlig tilgjengelig kjørbar vei til bygninger.

De sentrale resepsjonene/publikumsmottakene plassert under Høyblokken gir mulighet for kontrollsoner, men løsningen slik den nå foreligger, viser ikke tilstrekkelig kapasitet for kontroll. Også ved post- og varemottaket i et logistikksenter med innkjøring fra Grubbegata vises lite areal for kontrollsone, oppstillingsplass og plass for håndtering av avviste kjøretøy. Evalueringskomiteen vil holde fram den foreslåtte logistikkringen under bakken som en god løsning for tilstrekkelig kontroll.

MVRDV foreslår parkering under Akersgata. Parkeringsanlegget ligger tett ved andre funksjoner. Adkomst til garasjeanlegget er plassert sammen med adkomst til logistikksenteret. Løsningen er utfordrende når det gjelder sikkerhet.

9 MILJØ

Prosjektet har potensial for å kunne nå passivhusnivå. Bredden på bygningskroppene fører til at energibehovet til belysning blir høyere enn optimalt. I visjonsforslaget vil den sammenhengende toppetasjen gi skygger og dårligere dagslysforhold til etasjene under.

Fjernvirkning fra Ekeberg - forslag til oppgave B.

Prosjektet har store takflater som er godt egnet for utnyttelse av solceller. Solcelleanlegg på tak vil imidlertid komme i konflikt med grønne flater og redusere verdien av flatene både for rekreasjon og overvannshåndtering. Det må derfor gjøres en prioritering mellom disse miljøgevinstene.

Enkeltstående kompakte bygg gir liten materialmengde og lite klimagassutslipp per BRA. Visjonsforslagets takterrasse har en konstruksjon/geometri som vil øke klimagassutslipp fra materialer betraktelig.

Forholdsvis lave hus ordnet i et kvartal gir den beste lokalklimatiske komforten av samtlige forslag. Enkelthus med egne innganger gir stor generalitet. Begge alternativene gir skjermede uteområder med lite vind. Uteplassene vil ha forholdsvis gode solforhold, men det vil være mye skygge innenfor ringen på kvelden, mest i Visjonsforslaget. De lave byggene fører ikke til skygge på Youngstorget.

Visjonsforslaget er beregnet til å ha den høyeste blågrønne faktoren av alle prosjektene på grunn av den store takterrassen (0,44). Plassering av vannbasseng og våte områder synes gjennomtenkt, men det er usikkert hva motstridende hensyn når det gjelder bruken av takene, vil føre til for utformingen av disse.

10 KULTURMINNEVERN

Prosjektet opprettholder Høyblokken som RKVs høyeste bygg. Sokkeletasjen er fjernet og erstattet med søyler, noe som endrer bygningen fra å stå stødig til å sveve over grunnen. Dette svekker bygningens arkitektoniske konsept og er ikke i samsvar med bygningens antikvariske status.

G-blokken og Møllergata 19 står som frittstående elementer i det åpne kvartalet. Møllergata 15 er overbygget og står i en nisje i bebyggelsen. I visjonsoppgaven er i tillegg G-blokken og Møllergata 19 overbygget. Dette ivaretar ikke disse tre bygningenes integritet, men endrer dem til «objekter i montere». Evalueringskomiteen støtter derfor ikke dette forslaget Prosjektet viser for øvrig stor respekt for den bykonteksten det nye RKV skal bli en del av.

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

I dette forslaget skiller Visjonsalternativet seg mye fra svaret på hovedoppgaven. For hovedoppgaven (alternativ B) viser prosjektet konvensjonelle bygninger. Løsningen med å grave seg inn under Høyblokken er spesiell, men gitt at Høyblokken er fundamentert med søyler, bør ikke dette være komplisert. Løsningen vil, slik tilfellet er i alle prosjektene, kreve store masseuttak. Visjonsalternativet er derimot krevende med mange spenn og broforbindelser mellom og over bygninger.

Begge løsningene utnytter de tomtearealer staten eier, og de som det av sikkerhetshensyn er nødvendig å skaffe (ramper på Ring 1 og brannstasjon). I tillegg tas hele området langs Møllergata i bruk. Dette innebærer at bygninger langs Møllergata og veigrunn i Grubbegata blir deler av RKV. Følgende bygg må antagelig erverves: Møllergata 5–15, KFUM-bygget, brannstasjonen og Møllergata 23–25.

Når det gjelder kostnadsdrivende elementer sett i et livssyklus-perspektiv, er det først og fremst Visjonsalternativet som er kostnadsdrivende.

Alternativet er kun realiserbart med en utvidet ytre perimetersikring (ref. Snøhettas forslag). Dersom dette medfører at staten må drifte gater/plasser som stenges for biltrafikk (for eks. Møllergata), vil det gi betydelige livssyklus-kostnader.

12 PROSJEKTET SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

Forslaget viser meget store kvaliteter ved å integrere det nye regjeringskvartalet i den historiske bystrukturen. Evalueringskomiteen vil likevel ikke anbefale at dette konseptet legges til grunn for reguleringsplanen, fordi konseptet innenfor sin logikk ikke på langt nær kan romme programmets arealkrav.

Mot denne konklusjonen kan det innvendes at Evalueringskomiteen i sine generelle anbefalinger peker på at en reduksjon av arealprogrammet både er sannsynlig og ønskelig. Dersom det skjer en betydelig reduksjon i arealkravene, vil dette konseptet bli en relevant mulighet.

Evalueringskomiteen legger til grunn at det konseptet som velges, må kunne tåle endringer både i programstørrelse og i ønsket omfang av utbygging sør for Ring 1. I tillegg kommer at dette konseptet er utfordrende med tanke på prinsipper i rådende sikkerhetstenkning, spesielt vil dette gjelde sikkerhetssoner omkring Ring 1.

"Åpent kvartal" - Sett fra Akersgata.

"Åpent kvartal" - Arne Garborgs plass.

STUDENTOPPGAVE VED ARKITEKTUR- OG DESIGNHØGSKOLEN I OSLO

STUDENTER OG VEILEDERE VED AHO
STUDENTER OG VEILEDERE VED COLUMBIA UNIVERSITY NY

"ÅPENT KVARTAL"

HOVEDTREKKENE I PROSJEKTET

Informasjonen om parallelloppdragene og selve prosessen har blitt delt med og åpnet for en gruppe studenter ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO). Dette studentprosjektet bygger på noen andre forutsetninger enn de øvrige parallelloppdragene når det gjelder behov for sikkerhet, program og arealbehov og tomteforutsetninger.

Studentene konstaterer at det eksisterende regjeringskvartalet mellom Møllergata og Akersgata framstår som «øde, ugjennomtrengelig og utrygt». Området er preget av at bygninger som ikke har noen god relasjon til hverandre. Det velges en arkitekturhistorisk tilnærming, og det gis grundige karakteristikker av alle de historiske bygningene og de romlige forbindelsene mellom dem, i og omkring regjeringskvartalet.

Prosjektet fra AHO viser en særlig interesse for Viksjøs modernisme, også som uttrykk for norske demokratiske tradisjoner, og dette manifesterer seg i et ønske om å bevare Y-blokken. Intensjonen er å undersøke i hvilken grad modernismens prinsipper – slik Viksjø tolket dem – kan brukes til å utvikle det nye RKV. Studentene ser de dårlige forbindelsene mellom øst og vest som en av de store utfordringene som den nye organiseringen av denne delen av byen skal løse.

Den nye bebyggelsen ordnes i det rettvinklede systemet som Høyblokken og G-blokken følger. Y-blokken bevares både som en del av og som et unntak fra dette systemet. Med støtte i denne ortogonale geometrien plasseres to nye høyhus omkring Høyblokken ut mot Møllergata. I den nordlige delen av planområdet kan det senere plasseres tre noe lavere høyhus. På denne måten oppstår det to enklaver som hver er sammensatt av tre høyere bygninger. De nye bygningene møter, på grunn av det ortogonale systemet, den eksisterende konteksten i litt skjeve vinkler.

Høyblokken spiller en avgjørende rolle i dette forslaget som forbilde for det som skal bygges. Teamet fra AHO ønsker ikke å overdøve Høyblokken og på denne måten svekke dette betydelige historiske minnet. Ved å tilføre nye bygninger med samme høyde som Høyblokken vil den nye bebyggelsen framstå som «en hensynsfull fortsettelse[n] av horisonten i Oslo». For å redusere bygningshøyden innføres derfor nedsenkede hager og en kommunikasjonsetasje med fellesarealer under terreng.

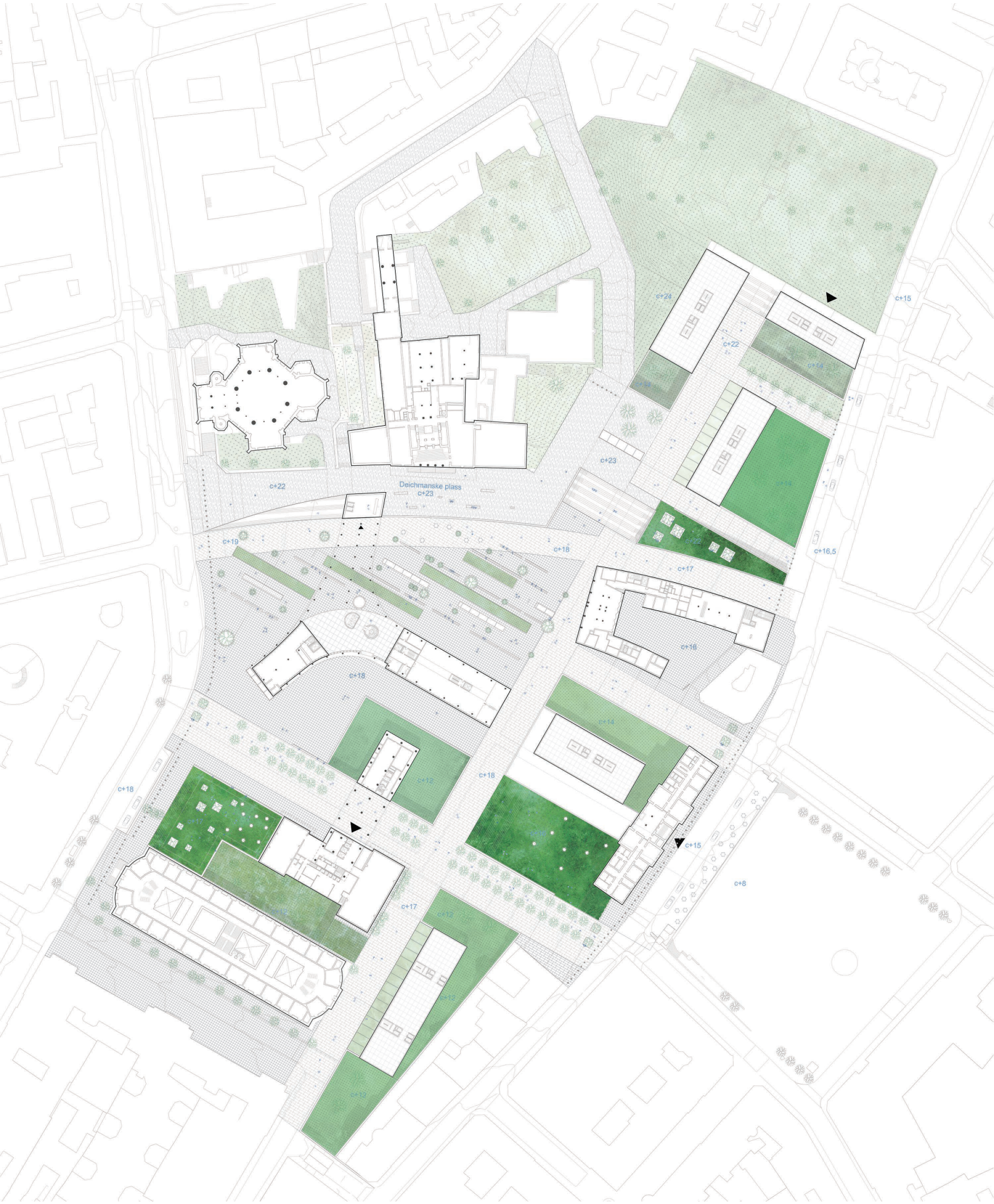

"Åpent kvartal" - Situasjonsplan.

Mens nye bygninger får samme høyde som Høyblokken, blir to etasjer lagt til på Y-blokken. Tilbygget får et annet fasadeuttrykk enn det eksisterende, og store deler av underetasjen fjernes slik at størstedelen av Y-blokken blir stående på søyler og ikke lenger blokkerer for forbindelser og siktlinjer både mot øst og vest. For å imøtekomme arealkravene i programmet blir også G-blokken forhøyet med en ekstra etasje. Et argument bak dette er også at G-blokken på denne måten kan inngå mer likeverdig i bygningskomposisjonen.

De senkede områdene, som følger det ortogonale nettet og gir lys til kommunikasjonsetasjen, fører til en serie av stramt avgrensede forbindelser mellom øst og vest. Nivået under og mellom husene får på denne måten karakter av en fotgjengerplass for både opphold og passasje, med flytende eller vage romdannelser.

Prosjektet viser tre hovedinnganger for publikum: én ved Høyblokken, én ved Møllergata 19 og én i den nordlige bebyggelsesenklaven. Personalinnganger er trolig spredt over området med direkte inngang i hver bygning. Alle innganger forbindes gjennom den underjordiske kommunikasjonsetasjen til all utbygging i første fase.

Teksten til studentprosjektet forteller at organiseringen av bygningene fører til at arbeids- og oppholdsarealer vender mot rom som reflekterer hvilken sesong det er, tidspunktet på dagen og solorientering. Dette får man til ved en kombinasjon av passasje, adgang og gjennomgang. Intensjonen er å tilføre offentlig tilgjengelige funksjoner for å ta i bruk byrommene, men kun få steder blir det konkretisert hvordan disse funksjonene vil kunne bli lagt inn. Deichmanske bibliotek pekes ut som et mulig kulturhus, utstillings- og informasjonssenter, men for øvrig finner Evalueringskomiteen ingen konkret anvisning om hvor og hvordan offentlige funksjoner kan gjøre at flaten kommer i bruk.

Møllergata opprettholdes som bilgate i dette forslaget, men gata vil skifte karakter fordi noen av de eksisterende bygningene langs gata fjernes. Romlig oppstår derfor en dobbelthet mellom den måten eksisterende bygninger definerer vestsiden av Møllergata på, og den måten de nye høye bygningene plasserer seg på, tilbaketrukket med hager ut mot gata. Grubbegata åpnes og gir adgang til alle de nye bygningene.

EVALUERING

1 TOLKING AV PROGRAMMET

Studentforslaget fra AHO har inkludert eksisterende bygningsmasse, redusert arealnormen og bygget ut hele området i første fase. Teamet har ikke levert noen digital modell, og beregningene baserer seg derfor på tall oppgitt i prosjektet. For sammenligningens skyld omfatter her tall for første etappe den nye bygningsmassen sør for Ring 1. Disse viser et BRA på 57 552 m^2, hvorav 42 020 m^2 er over bakken. Utbygging i det utvidede tomteområdet omfatter BRA 87 274 m^2, hvorav 69 200 m^2 er over bakken.

Forslaget baserer seg på noen andre forutsetninger enn de andre parallelloppdragene, både når det gjelder arealer, forutsetninger for hvilke bygninger som skal bevares eller fjernes, og tolking av

sikkerhetskravene. Det reduserte arealet begrunnes med en antakelse om at arealforbruket per ansatt som ligger til grunn for programmet, vil vise seg uhensiktsmessig stort.

Samlet betyr disse avvikene fra programmet at AHO-prosjektet ikke umiddelbart kan sammenlignes med de øvrige besvarelsene.

2 BYPLANGREP

Det kan virke litt paradoksalt at interessen for byens institusjonshistorie og for arkitekturhistorien fører til at prosjektet så å si fastfryser arkitekturhistorien ved modernismen – også når det gjelder byorganiseringen. Der Viksjøs bygninger forholdt seg både forstående og kommenterende til for eksempel Bulls arkitektur, introduserer AHO i denne nye byarkitekturen en fortolking av 1950-tallsmodernismen som ligger tett på den originale.

Resultatet av denne ideen er en formasjon av bygninger i en kontekst av «floating space», altså delvis avgrensede rom som flyter over i hverandre. Denne sammenhengende flaten kan uten tvil få større kvaliteter med mer bearbeiding i form av grøntareal og strukturer enn det som er vist i forslaget. Den visuelt sammenhengende flaten med de senkede hagene vil også på en fin måte oppfylle forfatternes intensjoner om å skape gode fotgjengerforbindelser mellom øst og vest. Rommene mellom de nye bygningene synes å ha fått mer oppmerksomhet enn gateløpene omkring. Ved å ta utgangspunkt i det som kalles «den etablerte geometrien i området», som Høyblokken spiller opp til, oppstår det problemer med å tilpasse prosjektet til geometrien i kvartalene omkring. Derfor dannes det rom som Evalueringskomiteen finner problematiske når de vurderes i en bystrukturell sammenheng. Spesielt gjelder dette de store grønne åpningene mot Møllergata, som rent romlig vil endre dette gateløpet til en blanding av fragmenter fra den gamle kantbebyggelsen og nye bygninger på grønne flater.

3 ARKITEKTONISK UTTRYKK

I prosjektet gjøres det mye ut av målet om å senke den generelle høyden på de nye bygningene. Dette underbygges med to visualiseringer som viser prosjektet med fullt og med redusert arealprogram. I begge tilfellene vil bysilhuetten stå fram med to samlinger av høye bygninger, en ved Youngstorget og en nord for Ring 1. Visualiseringene som gjør rede for fjernvirkningen, er diagrammatiske med de nye bygningene vist som hvite søyler. Dette gjør det noe vanskelig å vurdere effekten forslaget vil ha for bysilhuetten.

Rent proporsjonsmessig tolker de nye bygningene Høyblokken, og den samlede komposisjonen av bygninger synes å være resultat av en undersøkelse av prinsippene innenfor en bestemt del av modernismen i arkitekturen. På fasadene av de nye bygningene vises likevel et diagonalt mønster som muligens skal forstås som en arkitektonisk nytolking av selve fasaden innenfor modernismens rammer.

Y-blokken forandres både i høyde og i basen. Det er vanskelig på grunnlag av tegningene og modellene å vurdere virkningen av disse endringene, men det finnes gode forbilder for denne typen transformasjoner. Også de ekstra etasjene på G-blokken er bare vist diagrammatisk. Evalueringskomiteen vil peke på at det gjennom disse tilbyggene skjer en vesentlig endring mellom vertikaliteten i Høyblokken og horisontaliteten i Y-blokken. Dette endrer den kompositoriske

Foto av modell "Åpent kvartal" sett fra nordvest

Foto av modell "Åpent kvartal", sett fra sørøst

spenningen i anlegget, og komiteen mener dette reduserer kvaliteten i byarkitekturen.

Den valgte geometrien fører til at en ny høy bygning blir lagt i forlengelsen av det østlige benet på Y-blokken. Dette bygget blir svært markant sett fra Youngstorget og samspiller med Møllergate 19 på en uheldig måte. Det er skjøvet til side fra midtlinjen, men ikke så mye at det skapes en tydelig asymmetri, men kun en uartikulert skjevhet.

4 BYGNINGSKOMPLEKSET, PLAN OG ORGANISERING

Prosjektet viser meget slanke bygningskropper som gir bra med dagslys, men som også kan føre til mindre effektive bygninger fordi servicearealene tar opp velbelyste områder. De smale bygningene kan også gi mindre muligheter for arealeffektive aktivitetsbaserte arbeidsplassløsninger. Prosjektet ønsker å vise at «smart working», deling av arbeidsplasser, kan redusere arealbehovet med 25–35 %. Planløsninger for etasjene med kontorarbeidsarealer er ikke vist, så det er vanskelig å vurdere dette med bakgrunn i prosjektet.

Det mest vesentlige avviket fra programmet dreier seg om regjeringens ønske om å skape et godt integrert RKV som kan styrke samhandling mellom departementsfunksjonene og være et redskap for å modernisere og effektivisere statsadministrasjonen. Studentforslaget fra AHO bygger, til tross for de underjordiske forbindelsene, på en modell med solitære kontorkomplekser. Dette konseptet har ikke lagt spesielt vekt på det å kunne danne grunnlag for et departementsfellesskap, og dette aspektet ved et regjeringskvartal er derfor lite omtalt. Planen for kommunikasjonsetasjen viser kun i mindre grad klare fellesarealer, til tross for at det er lagt inn atrier for dagslys i deler av dette planet. Prioritert kommunikasjon mellom byggene ser ut til å være utomhus, og avstandene er til dels lange.

5 LANDSKAP OG PARKAREALER

Prosjektet behandler bakkeplanet som en sammenhengende flate som er en del av bygulvet. Dette belagte gulvet strekkes ut mellom bygningene og gir rom for senkede hager. Hagene fungerer som lysgårder for kommunikasjons- og fellesarealene under bakken. De senkede hagene skal plantes med trær som kommer opp av lysgårdene og danner rom også på gateplan. Ved dette grepet blir den harde flaten delt opp i mer private gårdshager som skal gi en sterk estetisk opplevelse som varierer både fra hage til hage og med årstidene. Hagene dekker et svært lite areal i den samlede bebyggelsen.

6 BYROM

Gjenbruk og videreføring av det modernistiske byrommet er sammen med ønsket om vern av regjeringsbygningene de sentrale elementene i formgivningen av prosjektet. Det kollektive minnet om området er ikke bare båret av enkeltobjektene, men også av romsammenhengene. De etablerte modernistiske romsammenhengene omtales, trolig inspirert av Lefebvre, som det demokratiske rommet som bærer den norske demokratiske tradisjonen. Dette synet står (slik tilfellet er når det gjelder spørsmålet om rivning / ikke rivning av Y-blokken) opp mot en kritikk av det modernistiske byrommets evne til å tilpasse seg en etablert urban kontekst.

Prosjektet arbeider altså med en hard flate der vegetasjon i hovedsak opptrer som bytrær og i form av hager i de nedsenkede atriene. Grubbegata åpnes på nytt og kommer til å ha personalinnganger til alle de nye bygningene. Gata framstår som en passasje gjennom en serie av åpne rom som åpner

seg henholdsvis mot øst og vest. Akersgata opprettholdes også som gate med adgang for biler, og den framstår med samme karakter som i dag, men noe endret av pullerter og andre sikringsanlegg som skal sikre at biler ikke kjører inn på flaten.

7 TRAFIKK OG LOGISTIKK

Forslaget redegjør ikke grundig for trafikk- og logistikkløsninger. Rampene til Ring 1 fjernes. Ring 1 senkes, og lokket tas vekk for å gi nytt liv til Arne Garborgs plass. Plassen reetableres som bilfri på samme høydenivå som plassen foran Høyblokken. Hvilken bruk som forutsettes i Møllergata, Akersgata og Hospitalsgata, er ikke gjort rede for, men komiteen antar at gatene inn mot sentrum har blandet trafikk. Dette innebærer også trolig at kollektivtrafikken kan følge disse rutene, og at sykkeltrafikken gjør det samme. Grubbegata opprettholdes sammenhengende gjennom området. Prosjektet åpner for flere mulige tverrforbindelser mellom øst og vest, også gjennom den åpnede nordre armen av Y-blokken. Gangforbindelse gjennom Høyblokken blir reetablert. Nytt parkeringsanlegg er foreslått bygget under Youngstorget.

8 SIKKERHET

Forslaget reduserer arealbehovet i programmet og utvider samtidig den tilgjengelige tomta for utbygging i første fase. Ved hjelp av et mindre byggeprogram, oppnår man med studentforslaget en større avstand fra offentlig tilgjengelig kjørbar vei til RKV-byggene. Simuleringer viser at skadeomfanget er redusert i forhold til de øvrige prosjektene i parallelloppdraget. Likevel er bebyggelsen utsatt –

"Åpent kvartal" sett ovenfra.

særlig knyttet til Ring 1, som teamet har foreslått å senke under dagens trasé. Løsningen er spesielt utfordrende fordi Y-blokken bevares og bygges om over tunneltraseen. Kjøretøybarrierer er vist som pullerter mot gatene, men barrierer er ikke bearbeidet eller utredet videre.

AHO har foreslått tre publikumsresepsjoner. To er plassert i hovedvolumer, og løsningen er utfordrende med tanke på sikkerhetstruende hendelser. Den ene inngangen ligger ved Høyblokken og den andre i et nytt bygg nord i planområdet mot Kristparken. Den tredje er plassert i Møllergata 19, der mange av forslagene viser hovedinngang fra øst. I delen av Y-blokken over Ring 1 foreslås også et galleri. Den todelte bruken av Y-blokken – sikret / ikke sikret – i det omfanget som er foreslått, kan gi sikkerhetsutfordringer.

Post- og varemottak er plassert i den gamle brannstasjonen med innkjøring fra Møllergata/ Hospitalsgata. Vareleveringen vil foregå i bakgården, og sikkerhetskontrollen er tenkt utført i planområdet. Plasseringen relativt sentralt i planområdet er praktisk med tanke på logistikk, men uheldig rent sikkerhetsmessig. Stedet er også dårlig egnet for å skape plass for ventende og for en eventuell snuplass for avviste kjøretøy.

Det er foreslått parkering for VIP-biler og av- og påstigningssoner for VIP på gateplan i Akersgata og Møllergata. Løsningen er ikke skjermet. Prosjektmaterialet viser ikke parkeringskjellere inne i planområdet. Studentene har foreslått parkeringskjeller under Youngstorget. Det kan være mulig å benytte grunnen under Youngstorget til parkering, da fortrinnsvis for tjenestebiler, men dette må utredes nærmere.

9 MILJØ

Prosjektet har framhevet miljøgevinsten av bevaring framfor rivning og nybygging. Utover dette har ikke prosjektet beskrevet tiltak som kan gi en høy miljøprofil. Dette lar seg imidlertid gjøre i videre bearbeiding.

Oversikt fra Youngstorget

10 KULTURMINNEVERN

Studentforslaget går ut over programmet og velger å bevare Y-blokken i tillegg til H-blokken, G-blokken og Møllergata 19. I tillegg bevares bebyggelsen langs Møllergata.

Prosjektet kan likevel ha negativ innvirkning på kulturminnene i og nær planområdet. Y-blokken påbygges med to etasjer, og fløyen mot nord gjøres om til en arkadelignende struktur som skal fungere som minnested for 22. juli. Dette løser enkelte av problemene knyttet til sikkerheten over Ring 1, men påbygget endrer Y-blokkens proporsjoner og fører til at Viksjøs tilsiktede kontrast mellom den vertikale H-blokken og den lave, horisontale Y-blokken etter Evalueringskomitens vurdering svekkes.

For å dekke opp deler av romprogrammet etableres det fem lamellblokker som i form og størrelse kan oppfattes som parafraser over Høyblokken. Evalueringskomiteens mener at dette kan svekke den særegne opplevelsen av Høyblokken og derfor virke mot prosjektets uttalte intensjon om å bevare regjeringskvartalet fra før 22. juli. Blokken i forlengelsen av Y-blokkens østre fløy som AHO-prosjektet henter fra en skisse av Viksjø, ender asymmetrisk på Møllergata 19 og skaper en ubehagelig og uavklart fondvegg på Youngstorget.

Prosjektet foreslår å bevare Hovedbrannstasjonen, som har åpenbare arkitektoniske kvaliteter. Mens brannstasjonens vestfasade tidligere markerte endringen i Grubbegatas retning, gjør det rasterlignende planleggingsmønsteret at brannstasjonen stikker umotivert fram i den rettlinjede Grubbegatas fasadeliv.

Studentene argumenterer i sitt prosjekt sterkt for at verneverdiene i regjeringsområdet på Hammersborg i høyere grad er knyttet til «democratic space» – altså den åpne geometrien i byrommene omkring statens bygninger – enn til de spesifikke bygningene. Komiteen forstår argumentasjonen, men finner den, som tidligere omtalt i kritikken, noe «villet».

11 GJENNOMFØRBARHET OG KOSTNADER

Nybyggene er bygningsmessig sett enkle. Prosjektet innebærer betydelig utgraving for underetasjer og fører til vesentlige kostnader ved rehabilitering og påbygging av eksisterende bygninger (Y-blokken).

Studentforslaget tar i bruk hele området i første trinn, og dette fører til nødvendig innkjøp av tomtegrunn og høye tomtekostnader. Prosjektet innebærer også store følgekostnader knyttet til Ring 1. En intensjon i programmet er at samhandlingen internt i statsforvaltningen stimuleres og driftskostnadene bli senket med et integrert RKV. Studentforslagets oppdelte løsning gir få stordriftsfordeler i drift og logistikk.

12 PROSJEKTET SOM GRUNNLAG FOR REGULERINGSPLANLEGGING

Forslaget oppfyller ikke programmets areal- og sikkerhetskrav og kan derfor ikke legges til grunn for reguleringsplanen. Dersom studentprosjektet skal være et reelt alternativ i valget av framtidig bystruktur og arkitektur, må det gjøres helt vesentlige endringer i programmet for utbyggingen.

Parallelloppdrag
Nytt regjeringskvartal
Evalueringskomiteens rapport
02.06.2015